

വിക്രമാഭിരുത് ഉഭവനമല്ല

ഗ്രന്ഥകർത്താ

ഏ. ബാലകൃഷ്ണപിള്ള, ബി. ഏ. ബി. എസ്.

പ്രകാശകൻ

കുളക്കുന്നത്തു രാമൻ ഭട്ടാരാൻ

ബി. വി. ബുക്ക ഡിപ്പോ

തിരുവനന്തപുരം.

[പകർപ്പവകാശം]

വിക്രമാദിത്യൻ ദിവ്യനമല്ലൻ

ഗുണമകർത്താ
അക്കാദമി
എ. ബാലകൃഷ്ണപിള്ള, ഐ. എ. ബി. എൽ.

പ്രകാശകൻ,
കളക്കുന്നത്തു രാജൻ മേനോൻ

ബി. വി. ബുക്ക് ഡിപ്പോ

തിരുവനന്തപുരം

[പകർപ്പവകാശം]

തിരുവനന്തപുരം ബി. വി. ബുക്ക ഡിപ്പോ

പ്രവർത്തനമാർഗ്ഗവേണ്ടി

കമലാലയ അച്ചുക്കൂടത്തിൽ

അച്ചടിച്ചത്

ഒന്നാം പതിപ്പ് - കാപ്പി, 100

1097

വിക്രമാദിത്യൻ ത്രിഭുവനമല്ലൻ

അദ്ധ്യായം ൧

ചലക്യരാജവംശം.

വിദേശീയഭരണമഹാസമുദ്രത്തിൽ നിമജ്ജനത്തിനു സന്നദ്ധനായ ഭാരതസ്വാതന്ത്ര്യഭാസ്കരൻ തന്റെ പരമകാലത്തിൽ പൊഴിച്ചു ജോജൻ, കണ്ണദേവൻ, കീർത്തിവർമ്മൻ, രാമപാലൻ, ബല്ലാലസേനൻ, കുലോത്തംഗൻ, ബിട്ടിദേവൻ, സിംഘണയാഭവൻ, പൃഥ്വിവിരാജൻ മുതലായ അതിതേജോമയമായ മയൂഖജാലങ്ങളെ ആസകലം തന്റെ ദ്വാദശാദിത്യപ്രഭുവാൽ മജ്ജിപ്പിച്ച ഒരു കിരണമാണ് വിക്രമാദിത്യൻ ത്രിഭുവനമല്ലൻ. ഈ അസ്തമനകാലത്തെ അതിമനോഹരമാക്കിത്തീർക്കുവാനായി ഭാരത മാതാവിനാൽ സൃഷ്ടിക്കപ്പെട്ട ജയദേവാദികോകിലങ്ങളിൽ ഒന്നായ ബിൽവമണൻ വിക്രമാദിത്യനെന്തെ തേജഃപു

ജ്ഞത്തെക്കണ്ടത് അതിശയപൂർവ്വം മധുരതരമായി കൃഷ്ണൻ
 ചെയ്തു. ഇപ്രകാരം സാഹിത്യകഥാനായകനായിത്തീ
 ന്ന്നതിനാൽ മാത്രമല്ല വിക്രമാദിത്യൻ ഭാരതീയ ഗുപത
 തങ്ങളുടെ കൂട്ടത്തിൽ ഹീരസമമായി പ്രശോഭിക്കു
 ന്നതു്. ത്രിഭുവനമല്ലെന്നെ ബിരുദിൻ അദ്ദേഹത്തി
 ന് സർവ്വവിധേനയും അർഹതയുണ്ട്. പുരുഷപ്രാ
 പ്തി തികയുന്നതിനു മുമ്പിൽത്തന്നെ വിക്രമാദിത്യൻ ഒ
 ക്ഷിപ്ത പഥത്തിൽ ഒരു ദിഗ്വിജയം നടത്തി. പരശു
 രാമസ്തപ്തിയായ കേരളം മുതൽ ഭഗീരഥഭരതമായ ഗംഗാ
 നദി വരുന്നതും ഉള്ള സകല സമർപ്പിതന്മാരായ രാജാ
 കന്മാരും നമ്മുടെ കഥാനായകന്റെ കൃപാണവല്ലിയു
 ടെ ലാസ്യവിലാസങ്ങളെക്കണ്ടത് ഭയം. പിതൃരാജ്ജി
 തവും, പരിമിതപരിജ്ഞാതസംയുക്തവുമായ കുന്ത
 ല രാജ്യത്തിന്റെ സീമകൾ പൂർവ്വപരസമുദ്രങ്ങളാക്കി
 ചുറ്റപ്പെട്ട് അദ്ദേഹം പുരാണ പ്രസിദ്ധമായ അതിന്റെ
 പുകഴിക്കുന്ന സുദൃഢമായ വിധത്തിൽ ഹിമവത്സേ
 ഇപദ്യന്തം പ്രതിഷ്ഠിച്ചു. ഈ സാമ്രാജ്യത്തിനെ
 വിക്രമാദിത്യൻ ഒരു ശതാബ്ദത്തിന്റെ അർദ്ധഭാഗ
 ത്തിലധികംകാലം പ്രശംസനീയമായ രീതിയിൽ ഭരി
 ച്ചു. അദ്ദേഹം കേവലം ഒരു സമർപ്പനായ യോഗാവും
 നിപുണനായ ഭരണതന്ത്രജ്ഞനും മാത്രമായിരുന്നില്ല.
 പണ്ഡിതവത്സലനായ വിക്രമാദിത്യൻ കലാനൈപു
 ണ്യവും കൂടി. ലഭിച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്നതിനാൽ രാജസർവ്വ

ജന്മനെന്ന അദ്വൈതത്തിന്റെ ഖിരദ് അനപത്ഥമാ യിത്തിരുകയും ചെയ്തു. ഇപ്രകാരമുള്ള ഒരുപുരുഷ കേസരിക്ക് ലോകത്തിലെ പ്രസിദ്ധ ഗുപതേന്ദ്രയുവാ രുടെ മുന്നണിയിൽ നിൽക്കുവാൻ അർഹതയുണ്ടെ ന്നുള്ളതിന്നു വിപരീത അഭിപ്രായക്കാർ ഉണ്ടാകുകയി ല്ലെന്ന് നമുക്ക് ദൃഢമായി പറയാം.

വിക്രമാദിത്യൻ അലങ്കരിച്ച ചലുക്യരാജവംശം പ്രാചീനകാലങ്ങളിൽ ഭക്ഷിണപഥത്തെ അത്യന്തം പ്രാബല്യത്തോടുകൂടി ഭരിച്ചുവന്നിരുന്നു. ചലുക്യർ പ്രാചീനകാലങ്ങളിൽ ഭാരതവന്ധ്യത്തിനെ ആക്രമിച്ച് കടിയേറിപ്പാഞ്ഞ ഹുണർ, ഗ്രർജ്ജരർ മുതലായ വിദേശീയരിൽ നിന്നും ഉത്ഭവിച്ചവരാണെന്നും, അ ല്ല, അവർ സ്വദേശികളായ ക്ഷത്രിയരാണെന്നും രണ്ടു ഭിന്നാഭിപ്രായങ്ങളുണ്ട്. ഇൻഡ്യാചരിത്രത്തിൽ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയ പ്രമാണർ, പ്രതിഹാസർ, ചാഹുജാനർ, ചലുക്യർ എന്ന നാലു രാജപുത്രവർഗ്ഗങ്ങളെ ഭക്ഷി ണ രാജവംശമാണുള്ള അർബുദഗിരിയിൽ ഒരു അ ഗ്നികണ്ഡത്തിൽനിന്ന് ഉത്ഭവിച്ചവരാണെന്ന് ചിൽ കാലങ്ങളിലെ ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ പറയപ്പെട്ടിരിക്കു ന്നു. പ്രതിഹാസ രാജവംശം ഗ്രർജ്ജരരിൽനിന്ന് ഉത്ഭ വിച്ചതാണെന്നും, ഭക്ഷിണപഥത്തിലുള്ള രാഷ്ട്രകൂടർ, ചണ്ഡലർ, കളച്ചരികർ മുതലായ രാജപുത്രന്മാർ

സ്വദേശികളാണെന്നും വിചാരിക്കുവാൻ വിശ്വാസയോഗ്യമായ ലക്ഷ്യങ്ങളുണ്ട്. ചലച്ചിത്രരംഗത്തിലുള്ള പ്രത്യേക ഐതിഹ്യം അവർ അയോധ്യയിൽ നിന്ന് ദക്ഷിണപഥത്തിലേക്കു വന്നവരാണെന്നാണതാനും.

പ്രാചീനതമമായ ചലച്ചിത്ര ശാസ്ത്രങ്ങളിൽ അവർ മാനവ്യഗോത്രജന്മാരും, ഹാരിതീപുത്രന്മാരും, സപ്തമാതാക്കളാലും കാത്തികേയനാലും പരിരക്ഷിക്കപ്പെട്ടവരും, വരാഹലാഞ്ചനമുള്ളവരും ആണെന്നു പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ചിത്രകലാങ്ങളിലെ ഗുണമങ്ങൾ ഇവരുടെ പൂർവ്വികനായ ചൈതന്യൻ അല്ലെങ്കിൽ ചലച്ചിത്രൻ ബ്രഹ്മവിന്റെ ചുരുക്കത്തിൽ നിന്ന് ഉത്ഭവിച്ചതായി ഒരു കഥ നിർമ്മിച്ചിട്ടുണ്ട്. വിക്രമാങ്കഭവ ചരിതത്തിൽ ബിരുദധരൻ ഇതിനെ ഇപ്രകാരം വർണ്ണിക്കുന്നു.

“ബ്രഹ്മർഷിഭിർബ്രഹ്മമയീമമുഷ്യ
സാർദ്ധം കഥാം വർദ്ധയതഃ കദാപി
ത്രൈലോക്യബന്ധോഃ സുരസിന്ധുതീരേ
പ്രത്യുഷ്ഠ സന്ധ്യാ സമയോ ബഭ്രുവ.

.....

സന്ധ്യാ സമാധൗ ഭഗവാൻ സ്ഥിതോഥ
ശക്രേണ ബദ്ധാഞ്ജലിനാ പ്രണമ്യ

വിജ്ഞാപതഃ ശേഖരപാമിജാത
 ഒപിരേഹനാഭാ ഒപിതൂണൈവ്വചോഭിഃ

.....

നിവേദിതശ്ചാര ജനേനനാഥ
 തഥാക്ഷിതൈ സമ്പ്രതിവിപ്ലവോമേ
 മദ്യേയഥാ യജ്ഞ വിഭാഗ ഭോഗഃ
 സ്മർത്തവൃതാമേഷ്യതി നിർജ്ജരാണാം.

ധർമ്മഭൂഹാമത്ര നിവാരണായാ
 കാർയ്യസ്തപയാ കശ്ചിദവോർത്തീർത്വഃ
 രവേരിവാംശുപ്രസരേണ യസ്യ
 വംശേന സുസ്ഥാഃ കകഭഃ ക്രിയന്തേ.

പുനരേണ പുതിപദ്യമാന
 മേവം സമാകർണ്യ വചോ വിരിഞ്ചിഃ
 സന്ധ്യാംബു പൂർണ്ണ ചലുക മദോവ
 ധ്വനോനവിധാനി വിഭോധനാനി.

.....

അപിസ്വയം പക്ഷജവിഷ്ണുരേണ
 ദേവേനദൃഷ്ടശ്ചിമുൽസുകേന
 ചാഞ്ചരാധിക പ്രസ്തുത വസ്തുസിദ്ധി
 സവിസ്തൃതസ്തേരമുഖാംബുജേന.

കഷോപലേ പെരന്തെ കാണ്മനസ്സു
 പങ്കേയശഃ പാണ്ഡുസരോരോരാനാം
 വ്യാപാരയൻ ദൃഷ്ടിമതി പ്രഹൃഷ്ടാ
 മവാപ്തപാണി പ്രണയേ കൃപാണേ.

മേമാലലയൈവ കൃതഃ ശിലാഭി
 രദാര ജാഞ്ചുനഭചാരദേഹഃ
 അമാവിരാസീൽ സുഭദ്രസ്മിലോക
 ത്രാണപ്രവീണശ്ചലകാ ദിധാതുഃ

പ്രസന്നാപ്യ ശക്തം ധൃതിമാൻ ഭവേതി
 ഹർഷാശ്ച പാരിപ്ലവ ദ്രക്സഹസ്രം
 സശാസനാത് പങ്കജധാരസനസ്സു
 മരുഭി പക്ഷുക്കയ ദിക്ഷിതോഭൂത്.

ക്ഷിപ്രാഭൂത് കലാനാ മുപരി പ്രതിഷ്ഠാ
 മവാപ്തരത്നാകര ഭോഗ യോഗ്യഃ
 ക്രമേണ തസ്താദഭിധായ വംശഃ
 ശൈരേഃ പദാഭ് ഗംഗ ഇവ പ്രവാഹഃ

വിപക്ഷ വീരേന്ദ്രത കീർത്തിഹാരി
 ഹാരിത ഇത്യാദി പുമാൻ സയത്ര
 മാനവ്യ നാമാലബ്ദവ മാനീ
 മാനവ്യയം യഃ കൃതവാനരീണാം."

ഈ ഐതിഹ്യം നമ്മുടെ കഥാനായകന്റെ കാലത്തുള്ള ചില ശാസനങ്ങളിലും കാണുന്നുണ്ട്. എന്ന് ഈ ദിവ്യമായ ഉത്ഭവത്തെപ്പറ്റി പ്രാചീന ചലക്യശാസനങ്ങളും ജൈന കവിയായ ജയസിംഹഭേവസൂരിയുടെ കഥാരചാലചരിതവും യാതൊന്നും നിർദ്ദേശിച്ചു കാണുന്നില്ലതാനും. ജയസിംഹഭേവസൂരി ചലക്യന്റെ ഉത്ഭവത്തെക്കുറിച്ച്,

“പുരാസുതരി വിചിത്രപ വിശേഷാലാത ധ്വജതരഃ
ചലക്യ ഇതി വിഖ്യാതഃ സംജാതഃ ക്ഷത്രിയോത്തമഃ
യൈശ്വ ഗാർഭീയ്യ പാതയ്യ ശൈശ്വേയദായാർദ്ദഭയാ
[ഗുണാഃ
ശ്രാന്താ ഇവ ജഗദ് ഭ്രാന്ത്യാ യത്രാശ്രാന്തം വിശശ്വ മുഃ”

എന്നുമാത്രമേ പറയുന്നുള്ളൂ.

ഈ കഥ പിൽക്കാലങ്ങളിൽ നിർമ്മിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതാണെന്നു നമുക്കു വിശ്വസിക്കാം. ഇതു ഏതു വിധമായിരുന്നാലും, എ. ഡി. ൫൦൦-നു സമീപിച്ച ജയസിംഹൻ എന്ന ചലക്യരാജാവ് കന്തള രാജ്യത്തിന്റെ ഒരു ഭാഗത്തിൽ തന്റെ അധികാരം സ്ഥാപിച്ചു അതിനെ ഭരിച്ചുതുടങ്ങിയതായി നമുക്ക് അറിവുണ്ട്. ജയസിംഹന്റെ പൗത്രനായ പുലകേശി ഒന്നാമൻ ബാംബേ സംസ്ഥാനത്തിൽ ബിജപ്പൂർ ജില്ലയിൽ ഉള്ള പാതാപിനഗരത്തെ തന്റെ രാജ്യ

ധാനിയാക്കിത്തീർത്തു. ഈ ചലുകൃ രാജവംശത്തിനു ചരിത്രകാരന്മാർ 'വാതാപിയിലെ ചാലുകൃ' അഥവാ 'പ്രാചീന ചലുകൃ' എന്നാണ് സംജ്ഞ നൽകിയിരിക്കുന്നത്. ഇവരിൽ ഏറ്റവും പ്രസിദ്ധനായ രാജാവ് കൃഷ്ണാബ്ദം ഏഴാം ശതവർഷത്തിന്റെ പൂർവ്വം വർഷത്തിൽ നാടുവാണിരുന്ന പുലകേശി മൈഥിലത്തിൽ കാണ്ഡീനഗരത്തെ ഭരിച്ചിരുന്ന അതിപ്രബലനായ പല്ലവന്മാരോടും, ചേര, ചോള, പാണ്ഡ്യ എന്ന തമിഴ് രാജ്യങ്ങളെ ഭരിച്ചിരുന്ന ഗുപ്തന്മാരോടും മൈസൂരിനെ ഭരിച്ചിരുന്ന ഗംഗ രാജാക്കന്മാരോടും, ദക്ഷിണ പഥത്തിന്റെ മദ്ധ്യഭാഗങ്ങളുടെ നാഥനായ രാഷ്ട്രകൂടാദി രാജാക്കന്മാരോടും ഇദ്ദേഹം നിഷ്പ്രയാസം തോല്പിച്ചു ദക്ഷിണപഥത്തിൽ ഏകാധിപതിയാക്കി വാണു. കാണ്ഡീപുരത്തിലെ പല്ലവന്മാർ ഭരിച്ചിരുന്നതും ഗോദാവരിയുടേയും കൃഷ്ണാനദിയുടേയും മദ്ധ്യഭാഗത്തെ മദ്ധ്യയുദ്ധമായ ചേര രാജ്യത്തിൽ ഇദ്ദേഹം തന്റെ അനുജനായ കണ്ഠ വിഷ്ണുവർദ്ധനനെ രാജാവാക്കി വെച്ചിട്ടു. പുലകേശി പൂർവ്വം വർദ്ധനനായ ശക്തിയെ നൽകിയിരുന്നതിനാൽ ഉത്തരേന്ത്യയിൽ ഏകാധിപതിയായിത്തീർന്നു. കൂടി ഭരിച്ചിരുന്ന അതിപ്രബലനായ പല്ലവന്മാർ ദക്ഷിണപഥത്തെ ആക്രമിച്ചു വെങ്കിടന്മാരോടും ദ്രാവിഡന്മാരോടും പുലകേശിക്ക് പരാജയം നേടിയിട്ടു.

പുലകേശിയുടെ സമകാലീനനായ രവീകീർത്തി എന്നു ജൈനകവി അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഈ വിജയത്തെ താൻ പണികഴിപ്പിച്ച ഒരു ക്ഷേത്രത്തിന്റെ ചുവരിൽ കൊത്തിപ്പിച്ചിട്ടുള്ള പ്രശസ്തിയിൽ ഇപ്രകാരം വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു.

“അപരിമിത വിഭൂതി സ്ഫീതസാമന്ത സേനാ
മകുടമണി മയൂഖാക്രാന്ത പാദാരവിന്ദഃ
യുധിപതിത ഗജോന്മാനീകബീഭത്സഭൂതോ
ഭയവിഗളിത ഹർഷോയേന ചാകാരി ഹർഷഃ

ഭൂപമുരളിരനീകൈസ്താസതോ യസ്യരേഖാ
വിന്ധിധപുളിനശോഭാപന്യ വിന്ധ്യോപകണ്ഠാ
അധികതർമ്മരാജത്വേന തേജോ മഹിമ്നാ
ശിഖരിഭിരിഭവജ്ജ്വാവർഷ്വമണാംസ്തർഭായേവ.”

പുലകേശി രണ്ടാമൻ സ്ഥാപിച്ച സാമ്രാജ്യം അദ്ദേഹത്തിന്റെ മരണശേഷം ഒരു ശതാബ്ദത്തിലധികാലം നിലനിന്നില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഒരു പിൻഗാമിയായ കീർത്തിവർമ്മൻ രണ്ടാമന്റെ കാലത്തു് ചലുകൃഷ്ണൻ എന്നയാളുടെ സാമന്തനാ രാഷ്ട്രകൂട വംശജനുമായ ദാമോദ്രൻ ഈ സാമ്രാജ്യത്തെ വിധവംസാനം ചെയ്തു. അന്തര രാഷ്ട്രകൂടന്മാർ ഭക്തിനവമത്തിലെ പാലാദാഗങ്ങളും അടങ്ങിയ ഒരു സാമ്രാജ്യത്തെ

സ്ഥാപിച്ചു" അതിനെ ഇരുനൂറ്റി അമ്പതു വർഷം
ത്തോളം ഭരിച്ചു. ഇക്കാലങ്ങളിൽ ചലുകുരാജാക്കന്മാർ
രാഷ്ട്രകൂടരുടെ സാമന്തന്മാരായി ഒരു പെറിയ രാ
ജ്യത്തെ ഭരിച്ചുവരുകയും ചെയ്തു. എ. ഡി. ന്നെ-ൽ
തൈലപൻ എന്ന ചലുകുരാജാവിന് രാഷ്ട്രകൂടസാ
മ്രാജ്യത്തെ നശിപ്പിക്കുവാനും തന്റെ വംശത്തിന്റെ
പുഷ്പപ്രാബല്യത്തെ പുനരുദ്ധാരണം ചെയ്യുവാനും സാ
ധിച്ചു. ഇപ്രകാരം തൈലപനാൽ സ്ഥാപിക്കപ്പെ
ട്ട രാജവംശത്തിന് 'ഉത്തരചലുകുർ' അഥവാ 'കല്യാ
ണ നഗരത്തിലെ ചലുകുർ' എന്ന് ചരിത്രകാരന്മാർ
പേർ നൽകിയിരിക്കുന്നു. ഈ ചലുകുരവംശത്തിൽ
ജനിച്ചവനാണ് നമ്മുടെ കഥാനായകൻ.

രാഷ്ട്രകൂട സാമ്രാജ്യത്തെ വിധ്വംസനം ചെയ്തുക
ള രാഷ്ട്രകൂടരാജകുമാരിയെ വേട്ടയിരുത്തേയും തൈല
പൻ പ്രബലന്മാരായ ചോള രാജാവിനോടും ചേലീശ
നോടും തുജറററിനെ ഭരിച്ചിരുന്ന ചലുകുരവംശസ്ഥാ
പകനായ മൂലരാജാവിനോടും യുദ്ധം ചെയ്തു. അ
നന്തരം മദ്ധ്യ ഇന്ത്യയിലുള്ള മാലവരാജ്യത്തി
ലേക്ക് തൈലപൻ തന്റെ സേനയെ നയി
ച്ചു. ഇതിനെ അക്കാലത്തു ഭരിച്ചിരുന്ന ഗുപ്ത വി
ശ്വവിശ്രുതനായ ഭോജന്റെ പിതൃവൃന്ദം, ഭൗരൂപ
കർത്താവായ ധനഞ്ജയന്റെ രക്ഷകനുമായ മുഞ്ജ

നായിരുന്നു. തൈലപനെ ആര്യയുദ്ധങ്ങളിൽ തുടര
 തുടരെ തോൽപ്പിച്ചുവെന്ന് മുഞ്ജൻ കൊട്ടിപ്പോലാ
 ഷിക്കുന്നുണ്ട്. എന്നാൽ തൈലപന്റെ അന്ത്യകാല
 ങ്ങളിൽ അദ്ദേഹത്തിന് മുഞ്ജനോടു പ്രതികാരം ചെയ്
 യുവാൻ കഴിഞ്ഞു. തന്റെ വൃദ്ധമന്ത്രിയായ രാദാഭി
 ത്യന്റെ ഉപദേശത്തെ ലംഘിച്ച് മുഞ്ജൻ മത്തപ്ര
 മത്തനായി ഒരു വലിയ സൈന്യസഹിതം ധാരാവാജ്യ
 ത്തിന്റെ അതൃപ്തിയായ ഗോദാവരിയെ കടന്നു തൈല
 പന്റെ രാജ്യത്തെ ആക്രമിച്ചു. ഇതിൽ നിന്നും ഉ
 ണ്ടായ യുദ്ധത്തിൽ തൈലപന് പുണ്യമായ വിജയം
 ലഭിച്ചുവെന്ന് മാത്രമല്ല, തന്റെ വൈരിയെ ബന്ധ
 നസ്ഥനാക്കുവാൻ കൂടി സാധിക്കുകയും ചെയ്തു. ആ
 ലും തൈലപൻ മുഞ്ജനോടു ദയവോടു കൂടിയാണ്
 പെരുമാറിയത്. എന്നാൽ മുഞ്ജൻ തടവു ചാടി ര
 ക്ഷപ്പെടുവാൻ ശ്രമിച്ചു വിവരം അറിഞ്ഞയുടനെ അ
 ദ്ദേഹം ആ നിർഭാഗ്യവാനായ രാജാവിനെ അതിക്രൂ
 രമായ വിധത്തിൽ അവമാനിച്ചു വധിപ്പിച്ചു.

“മാന്ധാതാസമഹീ പതിഃ കൃതയുഗാലങ്കാര ഭൂതോഗതഃ
 സേതുശ്ചേന മധോദയൈരവിരചിതഃ കപാടസേത ഭട്ടാ
 [സ്യാന്തകഃ

അന്യേവാചിയധീഷ്ഠിര പ്രഭുതയോഽവന്തഃ ഹവാഭവ
 നൈനകേനാപി സമംഗതാ വസുമതീ മുഞ്ജതപയാ
 [സ്വതി”

എന്ന ഭോജന്റെ പ്രസിദ്ധ ശ്ലോകത്തിനു കാരണഭൂതനായ മുണ്ടന്റെ ഈ ചോദ്യമായ അവസാനം ആ സാഹിത്യരസികന്റെ ശാപം ഫേതുവാൽ സംഭവിച്ചതു തന്നെയോ?

തെലുപൻ ഇരുപത്തിനാലു വർഷം രാജ്യം ഭരിച്ചു. അനന്തരം അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുത്രനായ സത്യാശ്രയൻ കുന്തളരാജാവാകുന്നതിന്നു. ഭർബലനായ സത്യാശ്രയന്റെ കാലത്തിൽ പ്രസിദ്ധനായ രാജ രാജപാളൻ ഒന്നാമൻ കുന്തളത്തിനെ ആക്രമിച്ച് അതിന്റെ പല ഭാഗങ്ങളെയും കൈവശപ്പെടുത്തി. സത്യാശ്രയൻ സന്താന ശൂന്യനായി കിഴിയിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഹോദരനായ ദശവർമ്മന്റെ പുത്രനായ വിക്രമ ഭിര്യൻ അഞ്ചാമനും അനുജനും കല്പകലോ രാജ്യം ചൂ. ഇവരും രാജ്യഭാരകാലങ്ങളിലും കുന്തളരാജ്യത്തിന്റെ ശക്തി ക്ഷയിച്ചു വന്നിരുന്നു.

ഹോദരനഗരത്തിലെ പ്രസിദ്ധരാജാവായ ഭോജൻ പ്രസിദ്ധത്തിവന്നതിനുശേഷം ഒരു ദിവസം മുണ്ടന്റെ ശേഷപുത്രനായ അവസാനത്തെ വർണ്ണിക്കുന്ന ഒരു ശാക്തകാലമായ അദ്ദേഹം കണ്ടുവെന്നും, ഉടൻ തന്റെ പിതൃപുത്ര അവമാനിച്ചു വധിപ്പിച്ചു കൊല്ലപ്പെട്ടുവെന്നും

നൽകിപ്പിക്കുവാൻ അദ്ദേഹം നിശ്ചയിച്ചുവെന്നും, കാലവിളംബമെന്യെ ഒരുവലിയ സൈന്യത്തോടുകൂടി കന്തളരാജ്യത്തെ ആക്രമിച്ച് അദ്ദേഹം തൈലപനെ ബന്ധനസ്ഥനാക്കി അവമാനിച്ചു ഫതിപ്പിച്ചുവെന്നും ഭോജപരിത്രത്തിൽ പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. മുജയ്ക്കൻ മരണകാലത്തു ഭോജൻ ശിശുവായിരുന്നതിനാലുംതൈലപൻ മുജയ്ക്കനെ രണ്ടു പഷ്ഠ്ണിലധികം അതിജീവിച്ചിരുന്നില്ലെന്നു ശാസനങ്ങൾ സ്ഥാപിക്കുന്നതിനാലും തൈലപനെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം ഈ കഥ വിശ്വാസയോഗ്യമല്ല. എന്നാൽ മുജയ്ക്കൻ പിൻഗാമിയും, നവസാഹസാങ്കചരിതത്തിന്റെ കഥാനായകനുമായ സിന്ധുരാജന്റെ കാലത്തിൽ യുവരാജാവായ ഭോജൻ കന്തളത്തിനെ ആക്രമിച്ച് ഭർബലനായ വിക്രാമദിത്യനേയോ അയ്യണനെയോ മേൽപറഞ്ഞ പ്രകാരം വധിപ്പിച്ചിരിക്കാം. ഈ രണ്ടു പലകൃതാശങ്കന്മാരുടെ അല്പകാലികമായ ഭരണങ്ങളും, ശാസനങ്ങൾ അവരുടെ പരാക്രമങ്ങളെ അധികമായി വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നില്ലെന്നുള്ള സംഗതിയും ഈ അനുമാനത്തെ ബലപ്പെടുത്തുന്നുണ്ടുതാനും.

അയ്യണന്റെ മരണാനന്തരം കന്തളസിംഹാസനത്തെ അലങ്കരിച്ചത് അദ്ദേഹത്തിന്റെ അനുജനും നമ്മുടെ കഥാനായകന്റെ പിതാമഹനുമായ ജയസിംഹൻ

ജനദൈകമല്ലനായിരുന്നു. എ. ഡി. മംഗല-ൽ രാജ്യഭാരം ഏറ്റയടുത്ത ജയസിംഹൻ തന്റെ കല്പവെരിയായ മലവരാജാവിനോടു യുദ്ധംചെയ്തു. തന്റെ ജ്യേഷ്ഠനെ ഫനിച്ചതിനു പ്രതികാരമായി ജയസിംഹൻ ഭോജനെ തോൽപ്പിച്ചു. അനന്തരം അദ്ദേഹം ഉത്തരകൊങ്കണാധിപനും ശിലാഹാരവംശജനുമായ ചിത്ത രാജനെ പെരുപ്രബലനായ ആ മഹാസാമന്തന്റെ രാജ്യത്തിൽ തന്റെ അധികാരത്തെ ഉറപ്പിച്ചു ജയസിംഹന്റെ കാലത്തിൽ ചോളരാജ്യത്തിനെ ഭരിച്ചിരുന്നതു് രാജരാജചോളൻ ഒന്നാമന്റെ പുത്രനും, ഗംഗാനദീതീരങ്ങളെയും, ബർമ്മരാജ്യത്തെയും ആക്രമിച്ച കീഴടക്കിയവനുമായ രാജേന്ദ്രചോളൻ ഒന്നാമൻ ആയിരുന്നു. ഈ ശക്തിമാനായ ചക്രവർത്തിയോടും അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുത്രനും യുവരാജാവുമായ രാജാധിരാജനോടും ജയസിംഹൻ യുദ്ധംചെയ്തു. ജയസിംഹന്റെ ആദ്യകാലങ്ങളിൽ അദ്ദേഹം ചേരരാജാവിനെയും തോൽപ്പിച്ചതായി ശാസനങ്ങൾ തെളിയിക്കുന്നു. ഇക്കാലത്തു് തിരുവഞ്ചിക്കുളത്തുനിന്നും ചേരരാജ്യത്തിനെ ഭരിച്ചിരുന്നതു് ജുതന്മാരുടെ പെമ്പു പട്ടയം ഏൻ വിളിച്ചുവരുന്ന ശാസനത്തിന്റെ കർത്താവായ ഭാസ്കര രവിവർമ്മൻ തിരുവടിയായിരുന്നു. ഇദ്ദേഹത്തിനെ രാജേന്ദ്രചോളനും തോല്പിച്ചതായി നമുക്ക് അറിവുണ്ട്. ഈ യുദ്ധങ്ങളാൽ തന്റെ ജ്യേഷ്ഠന്മാരുടെ ഭര

അകാലങ്ങളിൽ നശിച്ചിരുന്ന കന്തളരാജ്യത്തിന്റെ
തകതിയെ ജയസിംഹൻ പുനഃ സ്ഥാപിപ്പിക്കുകയും ത
ന്മൂലം നമ്മുടെ കിമാനായകന്റെ വിസ്തീർണ്ണമായ സാ
മ്രാജ്യത്തിന് അടിസ്ഥാനമിടുകയും ചെയ്തു.

—(0)—

അദ്ധ്യായം ൨

വിക്രമാദിത്യന്റെ ബാല്യം.

വിക്രമാദിത്യന്റെ പിതാവും ജയസിംഹൻ ജഗ
ദേക മല്ലന്റെ പുത്രനുമായ സോമേശ്വരൻ ആഹവ
മല്ലൻ ത്രൈലോക്യമല്ലൻ എ. ഡി. ൧൦൨൨-ൽ കന്ത
ളരാജാവായിത്തീർന്നു. രാജ്യഭാരമേറിയതുകൊണ്ട് ആഹവമ
ല്ലൻ മാലവരാജ്യത്തെ ആക്രമിച്ച് ഭോജത്തെ ധാരാണ
ഗരത്തിൽനിന്ന് പലായനം ചെയ്യിപ്പിച്ചു. അന്നുത
ന്നെ ഒരു വലിയ സൈന്യത്തോടുകൂടി അദ്ദേഹം പശ്ചി
മസമുദ്രതീരങ്ങളിലേക്കു പ്രയാണംചെയ്തു. അവിടെയു
ള്ള സാമന്തന്മാരെക്കീഴടക്കിയതിനുശേഷം അദ്ദേഹം പ
ശ്ചിമസമുദ്രതീരത്തിൽ ഒരു ജയസ്തംഭം നാട്ടി. അപ്പോ
ൾ പോളരാജാവായ രാജാധിരാജനും യുവരാജാവായ രാ
ജേന്ദ്രനും കന്തളരാജ്യത്തിന്റെ തെക്കു പടിഞ്ഞാറുള്ള

ബെരുവാള വിഷയത്തെ ആക്രമിച്ച് ഓജനക്ഷേത്രങ്ങളേയും മറ്റും നശിപ്പിച്ചുവെന്ന് അദ്ദേഹം അറിഞ്ഞു. ഉടനെ ആഫ്രമല്ലൻ തന്റെ കലവൈരിയായ ചോളരാജാവിനെ തോൽപിക്കുവാനായി തുംഗഭദ്ര നദീതീരത്തിലേക്കു ചെന്നു. തുംഗഭദ്രയുടെ കരയിലുള്ള കൊപ്പം എന്ന സ്ഥലത്തു വെച്ച് എ. ഡി. മറുവ-ൽ ഈ രണ്ടു സൈന്യങ്ങളും തമ്മിൽ ഒരു പോരാട്ടമായ യുദ്ധം നടന്നു. ഈ യുദ്ധത്തിൽ രാജാധിരാജൻ മുറിവേറ്റു മരിച്ചു. എന്നാൽ യുവരാജാവായ രാജേന്ദ്രന്റെ പ്രത്യേക പ്രയത്നത്താൽ ചോളസൈന്യത്തിന് അധികം നഷ്ടം കൂടാതെ യുദ്ധങ്ങളിൽ നിന്ന് പോകുവാൻ സാധിക്കുകയും ചെയ്തു.

വിക്രമ ചോഴുളാ എന്ന തമിഴ് കാവ്യത്തിൽ രാജാധിരാജനേയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ അനുജനും പിൻഗാമിയുമായ രാജേന്ദ്രനേയും ഇപ്രകാരം യഥാക്രമം വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു.

“വങ്കത്തെ

മുറും മുരണ്ടക്കി മുമ്മടി പോയ്ക്കലിയാണം
ചെറു തനിയായൊച്ചേവകനും, പാറുലക്കൈ
വേപ്പത്തു കളുത്തു വേഴ്കര ആയിരമും
കൊപ്പത്തൊരു കളിറാർ കൊണ്ടാനും.”

രാജാധിരാജൻ ചലുകൃരാജധാനിയായ കല്യാണ നഗരത്തെ നശിപ്പിച്ചുവെന്നും രാജേന്ദ്രൻ കൊപ്പം യുദ്ധത്തിൽ ശത്രുവിനെ തോൽപിച്ച് തന്റെ ഒരു ഗജത്താൽ ആയിരം ശത്രുഗജങ്ങളെ പിടിച്ചുവെന്നമാണു് ഇതിൽ പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതു്. രാജേന്ദ്രചോളന്റെ ശാസനങ്ങൾ അദ്ദേഹത്തിനെ, “ഇന്ദ്ര പാടി ഏഴര ഇലക്കുമ്പോൾ കൊണ്ടു ചേരാറിൻകൾക്കൊക്കെ കൊല്ലത്തു ആഹാരമല്ലെന്നു അയ്യുവിത്തു യാതൊന്നും കതിരെയും പെണ്ടിർപണ്ടാരമും കൊണ്ടു വിചയാപിഷേകം ചെയ്തു വീരവിജ്ഞാനത്തു വീരവിജ്ഞാനത്തിനകോപ്തരകേചരിവൻ മരാന ഉടയൊൻ ശ്രീ ഇരാചേന്തിര തേവർ” എന്നാണു് വർണ്ണിക്കുന്നതു്. രാജപാടിഏഴരലക്ഷം എന്നതു് കന്തളരാജ്യമാണു്. എന്നാൽ ഈ യുദ്ധത്തിൽ ആഹാരമല്ലാൻ വിജയം ലഭിച്ചുവെന്നും അനന്തരം അദ്ദേഹം ചോളരാജധാനിയായകാഞ്ചീനഗരത്തെ പിടിച്ചടക്കി ചോളരാജാവിനെ കാട്ടിലേക്കു കൊണ്ടുവെന്നും ബിൽഹണൻ പറയുന്നു.

“ഭോർഭണ്ഡ ദർപ്പം ദ്രവിഡപ്രഭാണ്ഡം
 യഃ സമുഖം ധാവിതമേക വീരം
 അഭാജനം വീരസന്ധ്യചക്രേ
 ബാണോത് കരിമന്ദ്ര പരമ്പരാഭിഃ

പുതപീഭൂജംഗ പരികമ്പിതാംഗീം
യശഃ പടോല്പന്ന കേളികാരഃ
വിയ്യുതൃ കാഞ്ചീം ഭൂജയോർബ്ബലേന
തശ്ചോളരാജ്യശ്രീയമാപകഷ്.

ചോളസ്ത്രയദ്ഭീതി പലായിതസ്യ
ഭാലതപചംകണ്ടകിനോവനാന്തഃ
അദ്യാപികിംവാനഭവിഷ്യതീതി
വ്യാപാടയദ്രഷ്ടമിവാക്ഷരാണി."

നമ്മുടെ കഥാനായകന്റെ ഒരു ശാസനം . ആ
ഫലമല്ലന്റെ പരാക്രമങ്ങളെ ഇപ്രകാരം വർണ്ണി
ക്കുന്നു.

"ആത്മാവസ്ഥാന ഫേതോരഭിലഷതി സഭാമണ്ഡലം
[മാളവേശോ

ഭോളാന്താളീവനാന്താസ്യനസരതിസരിന്നാഥകൃപാനി
[ചോളഃ

കന്യാകബ്ജാധിരാജോ ഭജതിവ തരസാകന്ദാസ്ഥാന
[മാഭേ

രദ്രാമോയത് പ്രതാപപ്രസരഭരഭയോദ്ഭൂതി വിഭ്രാന്ത
[ചിത്തഃ"

ഇപ്രകാരം ഒരോപക്ഷക്കാരും അവരവരുടെ
പരാക്രമങ്ങളെ അതിശയോക്തിപൂർവ്വം വർണ്ണിച്ചിരിക്കു

നത്തിൽ അതിശയിക്കാനാണമില്ലെല്ലോ. ഈ വണ്ണ
തകളിൽനിന്ന്, കന്തള രാജ്യത്തിനെ രാജധിരാജ
നും രാജേന്ദ്രനും ആക്രമിച്ച് ക്യാണനഗരംവരെ ചെ
ന്നുവന്നും അനന്തരം ആഫവമല്ലൻ അവരെ തുറ
ദ്വേദരെ ഓടിച്ച് അതിന്റെ തീരത്തുള്ള കൊപ്പ
ത്തിൽവെച്ച് അപരോടു യുദ്ധംചെയ്തുവന്നും, ഇരയു
ദ്ധത്തിന്റെ ആരാഭത്തിൽ ചോളസൈന്യത്തിന് പ
രാജ്യവും ചോളരാജാവിന് മരണവും സംഭവിച്ചുവെ
ന്നും എന്നാൽ ഒടുവിൽ യുവരാജാവായ രാജേന്ദ്രചോ
ളൻ തന്റെ സൈന്യാത്മ ശത്രുവിൽനിന്ന് രക്ഷി
ച്ച് ചോളത്തിലേക്കു നയിക്കുവാൻ സാധിച്ചുവെന്നും,
ഈ സൈന്യാത്മ പിന്തുടന്ന് ആഫവമല്ലന്റെ ഒരു
സൈന്യാധിപാഗം കാണ്ഡീനഗരംവരെ പ്രയാണംചെയ്തു
വെന്നും നമുക്ക് അനുമാനിക്കാം.

ചലിരാജാവായ കർണ്ണദേവനോടാണ് അനന്ത
രം ആഫവമല്ലൻ യുദ്ധംചെയ്തത്. കർണ്ണദേവനും
ജറററിനെ ഭരിച്ചിരുന്ന ഭീമനംകൂടിച്ചേന്ന് ഇതിനു
മുമ്പിൽ മാലവാധീശനായ ഭോജനെ തോൽപ്പിച്ച് അ
ദ്ദേഹത്തിന്റെ ശക്തിയെ നിശ്ശേഷം നശിപ്പിച്ചിര
ന്നു. ഇതിൽ നിന്നും കർണ്ണദേവൻ മദ്ധ്യഇന്ത്യയിൽ
അതിപ്രബലനായിത്തീർന്നു. കർണ്ണദേവന്റെ വർദ്ധ
മാനമായ ശക്തിയെ നശിപ്പിക്കുവാൻ ഉദ്ദേശിച്ചാണ്

ആഫ്രമല്ലൻ അദ്ദേഹത്തിനോടുപോർപ്പെയ്ക്കു്. ഈ യുദ്ധത്തിനെ സംബന്ധിച്ചാചിരിക്കാം ആഫ്രമല്ലൻ മുമ്പു പറഞ്ഞ ശാസനത്തിൽ പറയുന്നപ്രകാരം കന്യാകുബ്ജ രാജാവിനെ വെന്നതും. ഗസ്റ്റിയിലെ മഹമ്മദിന്റെ അക്രമങ്ങളാൽ നഷ്ടപ്രബല്യത്തോടുകൂടി കന്യാകുബ്ജത്തിനെ ഇക്കാലങ്ങളിൽ ഭരിച്ചിരുന്ന പ്രതിഫാരരാജാക്കന്മാർ കണ്ണടേപെൻ മേൽക്കൊയ്ക്കയ സ്വീകരിച്ചിരിക്കുവാൻ ഇടയുള്ളതിനാൽ കണ്ണടേപെൻ ശത്രുവാൽ ആഘാതപ്പെടാൻ അപർ യുദ്ധം ചെയ്തതിൽ അതിരമിക്കാതെ നാശമില്ലല്ലോ. ഈ യുദ്ധത്തിനോടുകൂടി ആഫ്രമല്ലൻ നേരിട്ടുപെയ്ത ആഘാതങ്ങളും അവസാനിക്കുകയുണ്ടായു്. പിന്നീട് ഉണ്ടായ യുദ്ധങ്ങളിലെല്ലാം ആഫ്രമല്ലന്റെ പ്രിയപുത്രനായ വിക്രമാദിത്യനാണു് സൈന്യാധിപത്യം വഹിച്ചിരുന്നതു്.

ആഫ്രമല്ലൻ സൈന്യാധിപന്റെ രാജ്യത്തിലുള്ള കല്യാണനഗരത്തെ നിർമ്മിച്ചു് അതിനെ കന്തളരാജധാനിയാക്കിത്തീർത്തു. ഈ രാജധാനിയിൽ നിന്നുമാണു് ഉത്തര ചലുകൃഷ്ണ കല്യാണനഗര തിലെ ചലുകൃഷ്ണ എന്ന നാമം ലഭിച്ചതു്. ശിവഭക്തനും ഉദാരശീലനുമായ ആഫ്രമല്ലനെ കവികൾ രണ്ടാമത്തെ രാമൻ എന്നു പ്രശംസിച്ചിരുന്നുവെന്നും മറ്റും ബിൽഹണൻ പറയുന്നു.

“ആഖ്യായികാസീമ്നികമാതൃതേഷു
 യഃ സർഗ്ഗബന്ധേ ദശരൂപകേച
 പവിത്രപാരിത്രതയാ കവീന്ദ്രേ
 രാരോപിതോ രാമ ഇതിദിപിതീയഃ

.....

ചിന്താമണിർയുഗ്ഗൃഹ്വരോവരാക
 സ്തഥാഹിവാത്സരജന വിശ്രുതേതര
 യത്തത്രൈസരവണ്ണതുലാധിരൂഢേ
 ധത്തേസ്തപഃഷാണ തുലാധിരോഹര.

.....

അന്യായമേകം കൃതപാൻ കൃതീയ
 ശ്വാപുഷ്ടഗോത്രോദ്ഭവവത്സലോപി
 യത് പുവ്ദ്രു പാലഗുണാൻ പ്രജാനാം
 വിസ്താരമാസ നിജൈശ്ചരിയൈര്യഃ.”

ആമാവമല്ലൻ ദൈവലാഭേവി, ബാലലാഭേവി,
 ചന്ദ്രികാഭേവി എന്ന് മൂന്നു കാജ്ഞിമാർ ഉണ്ടായിരുന്നു.
 എന്നാൽ വിവരമാനന്തരം വളരെക്കാലം അദ്ദേഹത്തി
 ന് സന്താനഭാഗ്യം ലഭിച്ചില്ല. ഇതിനാൽ വ്യാകുലചി
 ത്തനായ ആമാവമല്ലൻ പത്താനവസ്ഥ്യിക്കുവേണ്ടി
 തന്റെ പട്ടമഹിഷിയും സംഗരാജകുടുംബിയുമായ മൈ
 ലലാഭേവിസഹിതം ഒരു ശിവക്ഷേത്രത്തിൽ ചെന്നു്
 ഭജനം ഇരുന്നു. ഇപ്രകാരം അദ്ദേഹവും പത്നിയും ഭ

ജനമിരിക്കുമ്പോൾ അദ്ദേഹം ഒരു അശരീരിവാക്കു കേട്ടുപോയി ബിൽഫൺ പറയുന്നു. തന്റെ കഥാനായകന്റെ ജനനത്തെ സംബന്ധിച്ച് ബിൽഫൺ ഈശ്വരനെ വലിച്ചുകൊണ്ടുവന്നതു കാവ്യരീതിയെ അനുസരിച്ചാണെന്നു പ്രത്യേകം പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. ആഫ്രമല്ലൻ കേട്ട അശരീരിവാക്കു ഇപ്രകാരമായിരുന്നു.

“അലം ചലക്യ ക്ഷിതിപാല മണ്ഡന
ശ്രമേണ വിശ്രാമ്യതു കർക്കശം തപഃ
കഥപ്യപൂർവ്വം തപയി പാർവ്വതീപതിഃ
പ്രസാദമാഭോധതി ഭക്തവത്സലഃ.

ഇതം തപഃയാ ദഹിതാ ഭവിഷ്യതി
ക്ഷിതിനു പുത്രത്വിതയസ്യഭാജനം
ചലക്യ വംശഃ ശ്രവിതാം യദുർജിതൈ
തൃശോഭിരയാസ്യതി മൈകന്തകൈരിവ.

നിധിഃ പ്രതാപസ്യ പദം ജയശ്രിയഃ
കലാലയസ്തേതന യസ്മ മദ്ധ്യമഃ
ദിലീപമാന്ധാതു മഖാഭിപാത്ഥിവ
പ്രഥാമതികൃത്യ വിശേഷ മേഷ്യതി.

സുതപായം തേ നിജ കർമ്മസംഭവം
മമ പ്രസാദാത്തനയസ്മ മദ്ധ്യമഃ

പയേന്റിയേഃ പാരഗതാമപിശ്രിയം
സഭോർബലാദ്രാമ ഇവാ ഹരിഷ്യതി.”

ഇപ്രകാരം ഒരു പുത്രന പകരം മൂന്നു പുത്രന്മാർ ഉണ്ടാകുമെന്നും അവരിൽ മദ്ധ്യമൻ അതി പ്രസിദ്ധനായിത്തീരുമെന്നും കേട്ടപ്പോൾ ഉണ്ടായ സീമാതീതമായ സന്തോഷത്താൽ രോമാഞ്ചിത ഗാത്രനായിത്തീർന്ന ആഫവമല്ലൻ ഉടനെ ആ വിവരത്തെ തന്റെ രാജ്യത്തിലെ ധരിപ്പിച്ചു. അവർ വളരെ ദാനങ്ങൾ ചെയ്തിന്ന ശേഷം കല്യാണനഗരത്തിലേക്കു തിരിച്ചു പോകുകയും ചെയ്തു.

കാലവിളംബമെന്യേ മൈലലാഭേവി സോമേശ്വരനെന്നും വിക്രമാഭിത്യനെന്നും രണ്ടു പുത്രന്മാരെ പ്രസവിച്ചു. കുറേ നാൾ കൂടി കഴിഞ്ഞതിനുശേഷം ആഫവമല്ലൻ വേറൊരു രാജ്യത്തിൽ നിന്നു ജയസിംഹൻ എന്ന ഒരു പുത്രനേയും ലഭിക്കുവാൻ ഭാഗ്യമുണ്ടായി ശാസനങ്ങളിൽ സോമേശ്വരൻ, വിക്രമാഭിത്യൻ എന്ന രാജകുമാരന്മാർക്ക് ഗംഗപെർമാനടി എന്ന സ്ഥാനവും ജയസിംഹൻ നൊളംബപല്ലവ പെർമാനടി എന്ന സ്ഥാനവും നൽകപ്പെട്ടു കാണുന്നതിനാൽ നമ്മുടെ കഥാനായകനും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ജ്യേഷ്ഠനും ഒരു ഗംഗരാജകുമാരിയിൽ നിന്നു ജനിച്ചുവെന്നും ഇവരുടെ

അനുജനായ ജയസിംഹൻ ഒരു നെളംബപല്ലവരാജകുമാരിയിൽ നിന്നും ജനിച്ചുവെന്നും സ്പഷ്ടമാകുന്നു. ഗംഗരാജാക്കന്മാർ പ്രാചീന കാലങ്ങളിൽ അത്യന്തം പ്രാബല്യത്തോടുകൂടി മൈസൂരിനെ ഭരിച്ചിരുന്നു. ഗംഗരാജാക്കന്മാർ ഗംഗകുലത്തിലും കാണപായനഗ്രാത്തിലും ജനിച്ചവരാണ്. അവർക്കു കവലാലപുരവരേ പരമൻ എന്നും നന്ദഗിരിനാഥൻ എന്നും ബിരുദകളും മദഗജേന്ദ്രപാഞ്ചരനവും ഉണ്ടായിരുന്നു. ഇക്കാലങ്ങളിൽ അവർ ചലുകുരുടെയും ചോളരാജാക്കന്മാരുടെയും സാമന്തന്മാരായി മൈസൂരിന്റെ ഏതാനും ഭാഗങ്ങളെ ഭരിച്ചിരുന്നു. നെളംബപല്ലവന്മാർ പ്രാചീന കാലങ്ങളിൽ പല്ലവന്മാരുടെ സാമന്തന്മാരായും ഇക്കാലങ്ങളിൽ ചലുകുരുടെയും ചോളന്മാരുടെയും സാമന്തന്മാരായും ബെല്ലൂരി, കടപ്പ, ഉത്തര ആക്കുട് മുതലായ ജില്ലകളെ ഭരിച്ചു വന്നിരുന്നവരാണെന്നും.

വിക്രമാദിത്യൻ ജനിച്ചത് ഏഴുവർക്കുതലാണെന്നും സൂക്ഷ്മമായി നിശ്ചയിക്കുവാൻ പ്രയാസമാണ്. ചങ്കാപുരത്തിലുള്ള ഒരു ശിലാലേഖനത്തിൽ നിന്ന് അദ്ദേഹം എ. ഡി ൧൦൫൪-നു മുമ്പ് ജനിച്ചുവെന്ന് വിശദമാകുന്നുണ്ട്. ഈ ശാസനത്തിൽ അദ്ദേഹം പിതാവിന്റെ കീഴിൽ മൈസൂരിന്റെ പശ്ചിമ ഭാഗത്തുള്ള ഗംഗവാടിയും, അതിനടുത്തുള്ള അതിർത്തിയും

ബൈ സംസ്ഥാനത്തിലുള്ള വനവാസിയും ഭരിക്കുന്നതായി പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. വിക്രമാദിത്യൻ എ. ഡി. മഹേന്ദ്ര-നും മഹേന്ദ്ര-നും മദ്ധ്യേയുള്ള കാലത്തിലാണ് മരിച്ചത്. എൺപതു വയസ്സിനെ അതിജീവിക്കുന്ന ഭാരതീയർ വളരെ ദുർല്ലഭമായിരിക്കുന്നതിനാൽ വിക്രമാദിത്യൻ എ. ഡി. മഹേന്ദ്ര നസമീ പിച്ച് ജനിച്ചിരിക്കണമെന്ന് നാം ധീമാനിക്കുന്നതിൽ അധികമായ തെറ്റുണ്ടെന്നു തോന്നുന്നില്ല. എന്നാൽ ഈ ഉപഹത്തിന് പ്രദേശഭൂമിയിൽ ഒരു ഭൂമിമുണ്ട്. ഈ അനുമാനപ്രകാരം ബങ്കാപുരശാസന കാലത്ത് വിക്രമാദിത്യൻ പത്തുവയസ്സ് പ്രായമെ ഉണ്ടായിരിക്കുകയുള്ളു. പത്തുവയസ്സിൽ വിക്രമാദിത്യൻ ഒരു രാഷ്ട്രത്തിനെ ഭരിച്ചുവെന്നുള്ളത് അസംബ്ലമല്ലയോ? ഈ ചോദ്യത്തിന് ബങ്കാപുരത്തിലെ ശാസനവും ഇതരശാസനങ്ങളും സമാധാനം നൽകുന്നുണ്ട്. ബങ്കാപുരശാസനത്തിൽ വിക്രമാദിത്യന്റെ കീഴിൽ വനവാസിമണ്ഡലത്തെ അരികേസരി എന്നു കടംബ വംശജനായ മഹാമണ്ഡലേശ്വരൻ ഭരിച്ചുവന്നുവെന്നു പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ചേറോരു ശാസന പ്രകാരം എ. ഡി. മഹേന്ദ്ര-ൽ ആഹവമല്ലന്റെ 'പ്രിയണ രസി'യായ മൈലലാഭേവി വനവാസിയെ ഭരിച്ചിരുന്നു. ഈ ശാസനങ്ങളിൽനിന്നും വിക്രമാദിത്യന്റെ ശൈശവത്തിൽ തന്നെ ആഹവമല്ലൻ ആശിശ്തുവി

നെ ഈ മണ്ഡലങ്ങളുടെ ശബ്ദപരിധിയിൽ മാത്രം നി
യമിച്ചു് അതിനെ മൈലലാഭേവിയെക്കൊണ്ടും ആ രാ
ജ്ഞിയുടെ വരുതിയിലുള്ള ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരെക്കൊ
ണ്ടും ഭരിപ്പിച്ചുവന്നുവെന്ന് നമുക്കു അനുമാനിക്കാം.

കോമളഗാത്രനും കായബലമുള്ളവനുമായ വിക്ര
മാഭിത്യനോടായിരുന്നു ആഹവമല്ലൻ പ്രത്യേകം വശ
സ്വപ്നം പ്രദർശിപ്പിച്ചത്. ബാല്യത്തിൽതന്നെ വിക്ര
മാഭിത്യൻ താൻ ഭാവിയിൽ ഒരു പ്രസിദ്ധ യോഗാവാ
യിണീരുമെന്ന് തന്റെ ബാലലീലകളെക്കൊണ്ടു സൂ
ചിപ്പിച്ചു. രാജഹംസങ്ങളോടും കൂടുകുളിലുള്ള സിംഹ
ക്കുട്ടികളോടുമാണ് ബാലനായവിക്രമാഭിത്യൻ ക്രീഡി
ച്ചിരുന്നതെന്നു ബിൽഹണൻപറയുന്നു.

“ക്രീഡൻസമുത്സാരിതവാരനരീ
മജ്ഞീരനാഭാഗതരാജഹംസഃ
ഏകഃ ക്ഷിതേഃ പാലന്താഭവിഷ്യൻ
സരാജഹംസാ സഹനതപമുഖേ.
സഹീഡയന്നായസപഞ്ജരസ്ഥാൻ
ക്രീഡാപരഃ കേസരിണാംകിശോരാൻ
സമാഭഭഭഭ ഭാവി രിപുഭപിപേദ്ര
യുദ്ധോപയോഗീവതഭീയശ്ശൈർയ്യാം.”

പണ്ഡിതന്മാരായ ഗുരുവരന്മാരിൽനിന്ന് വിക്രമാദിത്യൻ തന്റെ രാജ്യത്തിലെ സാധാരണഭാഷയായ കണ്ണാടകവും, സംസ്കൃതവും മാറ്റുവിവ ഭാഷകളും അഭ്യസിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ സാഹിത്യതല്പരത അദ്ദേഹത്തിന് ഈ ഗുരുവരന്മാരിൽനിന്നു ലഭിച്ചിരിക്കണം. യൗവ്വനാരംഭത്തിനു മുമ്പിൽ അദ്ദേഹം സകല കലകളിലും നൈപുണ്യം സമ്പാദിച്ചു. അദ്ദേഹം കേവലം ഒരു ഹൃദയകവിമാത്രമായിരുന്നില്ലെന്ന് ബിൽഹണൻ രണ്ടുസന്ദർഭങ്ങളിൽ സൂചിപ്പിക്കുന്നുണ്ട്. വിക്രമാദിത്യന്റെ ബാല്യകാലത്തെ വർണ്ണിക്കുന്ന അവസരത്തിൽ അദ്ദേഹത്തിന് സരസ്വതിദേവിയുടെ പ്രസാദമുണ്ടായിരുന്നുവെന്നു ബിൽഹണൻ പറയുന്നു.

“ലാപണ്യലുബ്ധാഭിരലബ്ധ്യാമേവ
 ഭൂപാലകന്യാമധുപാംഗനാഭിഃ
 കവിതപവകത്വതപഫലാമുഖംബ
 സരസ്വതീയസ്യ മുഖാരവിനഃ.”

പിന്നൊരിക്കൽ വർഷകാലാരംഭത്തെ വർണ്ണിച്ചതിനുശേഷം ബിൽഹണൻ ഇപ്രകാരം വിക്രമാദിത്യൻ തന്റെ പ്രിയതമയായ ചന്ദ്രലേഖയെ ജലദസമയശോഭയെ വർണ്ണിച്ചുകേൾപ്പിച്ചുവെന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

“നിഖിലഭവനപക്ഷിപല്ലഭോപല്പതോഃ
 പ്രകൃതിസുഭഗപാകോദ്രേകപൂഷ്ണാർത്ഥപോഭിഃ
 ഇതിശിരസിദധാനഃ ശാസനംമീനകേതോ
 ജലദസമഃശോഭാം വർണ്ണയാമാസ ദേവഃ”

ഇവയിൽ നിന്നും അദ്ദേഹത്തിന്റെ രായ
 സർവ്വജ്ഞനെന്ന ബിരുദിൽ നിന്നും, അദ്ദേഹ
 ത്തിന്റെ പണ്ഡിതചാതുര്യത്തിൽ നിന്നും, അദ്ദേ
 ഹത്തിന്റെ പുത്രന്റെ സാഹിത്യവാസനയിൽ നി
 ന്നും ഗ്രന്ഥരചനയിൽ നിന്നും വിക്രമാഭിത്യൻ ഒരു ക
 വിയാണെന്നുള്ള നമ്മുടെ അനുമാനം അഭിസ്ഥാന
 രഹിതമല്ലെന്നു സ്പഷ്ടമാകുന്നുണ്ടല്ലോ.

ധനുർവിദ്യയും മറ്റുള്ള ആയുധങ്ങളുടെ പ്ര
 യോഗവും അദ്ദേഹം ബാല്യത്തിൽ തന്നെ അഭ്യസി
 ച്ചു. അക്കാലങ്ങളിൽ ആയുധവിദ്യ സാഹിത്യ വിദ്യ
 യെക്കാൾ അപരിത്യാജമായി രാജാക്കന്മാരും പ്രജക
 ലും ഒരു പോലെ കരുതിയിരുന്നു. വിക്രമാഭിത്യൻ
 ആയുധപ്രയോഗങ്ങളിൽ അസാധാരണമായ നൈപു
 ണ്യം ഉണ്ടായിരുന്നുവെന്ന് ജയപിംഹനോടുള്ള
 അദ്ദേഹത്തിന്റെ യുദ്ധത്തെ വർണ്ണിക്കുന്ന അവസ
 രത്തിലും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഒരു നായാട്ടിനെ വർ
 ണ്ണിക്കുന്ന അവസരത്തിലും ബിൽഹണൻ തെളിയി
 ക്കുന്നുണ്ട്.

ഇപ്രകാരം കാലാനിപുണനും, കർമ്മാഭ്യുക്തനും, ശത്രുപ്രവീണനുമായ വിക്രമാദിത്യൻ ദർശ്യലനം അലസനുമായ സോമേശ്വരനോടു തോന്നിയതിനെക്കാൾ അധികം സ്നേഹം ആരംഭിച്ചു തോന്നിയതിൽ അതിരയിടുന്നതന്നെ വെല്ലുവിളി. അതിനാൽ വിക്രമാദിത്യന്റെ യൗവനാരംഭത്തിൽ അന്നത്തെ അദ്ദേഹത്തിനെ യുവരാജാവാക്കുവാൻ നിന്ദാപൂർവ്വമായിട്ടു. ഈ വിവരം അറിഞ്ഞയുടൻ വിക്രമാദിത്യൻ പിതാവിനെ മുഖം കണ്ടിപ്പൂർത്തനോടുള്ള പക്ഷപാതം മുഖം മൂയ്ക്കുവാൻ അപകാശമുള്ള വിന്യസിക്കുന്നത് ഉചിതമല്ലെന്ന് അദ്ദേഹത്തിനെ ധരിപ്പിച്ചുവെന്ന് ബിൽഹണൻ പറയുന്നു. ബിൽഹണൻ തന്റെ കഥാനാമകനും രജിതാപുരമായ വിക്രമാദിത്യൻ സർവ്വജ്ഞസംസ്കർണ്ണനെന്നെന്ന് കാണിക്കുവാൻ അതിശയോക്തി പൂർവ്വം അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൃത്യങ്ങളെ വർണ്ണിക്കുന്നവങ്കിലും ഈ അപസരത്തിൽ അദ്ദേഹം യുവരാജപദം സ്വീകരിച്ചിട്ടില്ലെന്ന് ആ കവി പറയുന്നത് നമുക്കു വിശ്വസിക്കാം. വിക്രമാദിത്യൻ യശസ്കാമനാണെന്നെങ്കിലും ഇക്കാലത്തു് തന്റെ ജ്യേഷ്ഠനിൽ നിന്ന് രാജ്യം കൈക്കൊള്ളണമെന്ന് അദ്ദേഹം വിചാരിച്ചതായി വിചാരിക്കുവാൻ യാതൊരു ലക്ഷ്യങ്ങളുമില്ല. തന്റെ ദിഗ്വിജയം കണ്ട് സോമേശ്വരൻ തന്നിൽ സ്വപർദ്ധ തോന്നിയെന്ന് അ

റിഞ്ഞതിനു ശേഷമേ ജ്യേഷ്ഠനെ സിംഹാസനത്തിൽ
നിന്ന് നിഷ്വാസനം ചെയ്യണമെന്നുള്ള വിചാരം അ
ദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സിൽ ഉദിച്ചിരിക്കുകയുള്ളൂ. വിക്ര
മാഭിത്യന്റെ ഉപദേശമനുസരിച്ച് കാലവിളംബമെ
ന്തെ ആഹവമല്ലൻ സോമേശ്വരനെ യുവരാജാവായി
നിയമിക്കുകയും ചെയ്തു. എന്നാൽ യുവരാജാവിന്റെ
ജോലികളെ യഥാർത്ഥത്തിൽ നിർവ്വഹിച്ചതും പിതാ
വിനെ രാജ്യഭരണത്തിൽ സഹായിച്ചതും വിക്രമാ
ഭിത്യനായിരുന്നുവെന്ന് ബിർമ്മാൻ പറയുന്നു
ണ്ടുതാനും.

“സഞ്ചയരാജ്യത്രിയമാശ്രിതസ്യ
ജ്യേഷ്ഠസ്യ രാജ്യേവ പിതഃ സ്ഥിതസ്യ
കാര്യം പ്രയോജനപ്രദം ഐശ്വര്യം
ഭൂശേഷയോർഭാര മിവാഭിക്രമം.”

— 0 —

അദ്ധ്യായം ൩

പ്രഥമദിഗ്വിജയം ആഹവമല്ലന്റെ ഗുണവും.

സോമേശ്വരനെ ആഹവമല്ലൻ യുവരാജാവു
യി വാഴിച്ചതിനു ശേഷം, വിക്രമാഭിത്യൻ കന്തളരാ

ജ്യോതിന്റെ ശത്രുക്കളോടു പോർ ചെയ്യുന്നതിന് പുറപ്പെട്ടു. ഈ ദിഗ്വിജയയാത്രയിൽ വിക്രമാദിത്യൻ ചോളരാജാവിനെ തുടരെത്തുടരെ തോൽപ്പിച്ചുവെന്ന് ബൽഹണൻ പറയുന്നു.

“തത് കംഭി കംഭസ്ഥല ചീനവിഷ്ണു
വിപാടലോ വാരിനിധിർബഭാസേ
അപൂരിതശ്ചോജ ബലക്ഷയേത്ഥേ
രക്താപഗാനാമിവ മണ്ഡലേന.

.....
തസ്തിൻ സമാകർഷതിപാപഭണ്ഡം
വീരപ്രകാശേധ വിജയോദ്യമേഷു
മുഖാന്ത്യ ഭൂവൻ ഭൂവിധാംഗനാനാ
മുഷോഷ്ണനിഃശ്വാസ വിധൂസരാണി.

.....
ധുനാനേന ധനുഷ്വിത്രം കൃതാസ്തേന മുഖേന്ദവഃ
ഗംഗകണ്ഡപുരസ്ത്രീണാം ഗജത് കണ്ഡലമണ്ഡലാഃ
യശഃ കൂർച്ഛികയാ ചിത്രം ദിഗ്ഭിത്തിഷ്ഠ നിവിഷ്ഠയാ
ഭൂവിധീഗണ്ഡഫലകേ തേനാവർത്ത പാണ്ഡിമാ
ഗളിതോത്തുംഗശൃംഗതപാ ഭൂപിഷാം തേന ജിഗീഷുണാ
അപിലൂന ശിരസ്കേവ രാജധാനീവ്യധീയത.
തത്പ്രതാപമവോചന്ത വസൈവീഗജതശ്രുഭിഃ
പുരസ്ത്രയോ നരേന്ദ്രാണാം ജലാർദ്രാമതാംഗതൈഃ

.....
 ചിന്തയാ ഭർത്തൃലം ഭേദം ദ്രവിധോയത് പലായിതഃ
 സ്വകാദ്രി ദീപാദ പ്രവേശേ ബഹുപമന്യത.

.....
 പ്രാകാര സുത്രശേഷാഭൂത് കാഞ്ചീതദ്ബാഹുകമ്പതഃ
 തേനാനാസ്സദമാത്മീയ പ്രതാപോൽകഷ് രാഗിണാ.”

ഇക്കാലത്തു് ചോളരാജ്യത്തെ ഭരിച്ചിരുന്നതും
 വിരാജേന്ദ്രചോളനായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശാ-
 സനങ്ങളിൽ നിന്നും അദ്ദേഹം തന്റെ അല്പകാല-
 ത്തെ ഭാണത്തിനുള്ളിൽ ആഹവമല്ലനോടും ആഹ-
 വമല്ലന്റെ പുത്രനായ വിക്രമാദിത്യനോടും ജ-
 സിംഹനോടും മൂന്നുതവണ യുദ്ധം ചെയ്തപ്പോൾ തെളി-
 യുന്നു. ഈ യുദ്ധങ്ങളിൽപ്പൊതു് ഏറ്റവും പ്രസി-
 ദ്ധമായ കൂടൽസംഗമ യുദ്ധത്തിൽ വിരാജേന്ദ്രൻ പൂ-
 ർണ്ണമായ വിജയം ലഭിച്ചു. വിക്രമചോഴുളലായിൽ
 വിര രാജേന്ദ്രനെ,

“കൂടലാർ

ചങ്കമത്തുകൊള്ളുന്തനിപ്പരണിക്കെന്നിറൈന്ത
 തങ്കമതയാനെ തുണിത്തേനാം”

എന്നാണ് വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നത്. ഇവയിൽ നിന്ന് ര-
 ണ്ടു യുദ്ധങ്ങളിൽ വിക്രമാദിത്യൻ വിരാജേന്ദ്രനെ

തോൽപ്പിച്ചു ചോളരാജധാനികളായ ഗംഗകൊണ്ടപുര
ത്തിന്നും കാഞ്ചിക്കും സമീപംവരെ ആക്രമിക്കാൻ സാ
ധിച്ചുവെന്നും എന്നാൽ ഒടുവിൽ വീരരാജേന്ദ്രൻ വിക്ര
മാഭിത്യന്റെ സേനയെ പിന്തുടന്ന് കൃഷ്ണാനദിയും
കന്തളത്തിന്റെ ഒരു അറ്റത്തിയായ തുംഗഭദ്രനദിയും
കൂടിച്ചേരുന്ന സ്ഥലത്തുള്ള കൂടൽ സംഗമത്തുവെച്ച്
അതിനെതോൽപ്പിച്ചുവെന്നും നമുക്ക് അനുമാനിക്കാം.

ഈ ഭിഗ്വിജയത്തിൽ വിക്രമാഭിത്യൻ സിംഹമു
രാജാവിനെ വെന്നുവെന്ന് ബിൽഹണൻ പറഞ്ഞി
രിക്കുന്നു.

“അത്രദ്രാവിതഭൂമിപാലഭവനകീഡാരസോത്ഥേ

[രവേ

കോദണ്ഡധപനിഭിർവിധുനപതിഘനധപാനാന

[കാരൈർജ്ജഗത്

വൈദമീരമണസ്യ രാവണശിരശ്ചേദേപ്യതാ

ന്തകൃധഃ

പ്രത്യാവൃത്തിരകാണ്ഡകമ്പതരളൈരാശങ്കിലങ്കാ

[ചരൈഃ”

“തദ്ഭയാൽസിംഹമുദപീപ

ഭൂപതിഃ ശരണാഗതഃ

വിശശ്രാമാശ്രമപദേ

ലോപമുദ്രാ നേർമ്മുനേഃ”

ഇക്കാലങ്ങളിൽ സിംഹമുത്തിനെ ഭരിച്ചിരുന്ന വിജയബാഹു ഒന്നാമൻ തന്റെ രാജ്യത്തെ ആക്രമിച്ചു കീഴടക്കിയ ചോള സൈന്യങ്ങളോടു ഇടവിടാതെ യുദ്ധം ചെയ്തതായി നമുക്ക് അറിവുണ്ട്. ഈ യുദ്ധങ്ങളിൽ ഒന്നിടയിൽ ഭക്ഷിണഇൻഡ്രയെ ആക്രമിച്ച ഒരു സിംഹമുത്തി സൈന്യത്തെ വിക്രമാദിത്യൻ തോൽപ്പിച്ചു. അഗസ്ത്യകൂടത്തിന്റെ സമീപത്തേക്ക് ഓടിച്ചിരുന്നിരിക്കാം. ബിൽഹണൻ പറയുന്നതുപോലെ വിക്രമാദിത്യൻ ലങ്കയെ ആക്രമിച്ചതായി വിചാരിക്കുവാൻ വേറെ ഒരു ലക്ഷ്യങ്ങളുമില്ലതാനും.

അനന്തരം വിക്രമാദിത്യൻ കേരള രാജാവിനെ വെൺവെണം മലയാറ്റിയിലുള്ള ചന്ദന മരങ്ങളെ നശിപ്പിച്ചുവെന്നും ബിൽഹണൻ പറയുന്നു. “അഭജ്ഞ ഗജൈസ്സ്യ ലീലയാ മലയദ്രുമാഃ സമം കേരള കാന്താനാം ചുണ്ണ കുന്തളവല്ലഭിഃ മദസ്തംബേരമൈസ്സ്യ മലയേനിർദ്ദമീകൃതേ മന്ത്രേചന്ദന വായുനാമഭ്രൂർഭിക്ഷമക്ഷയം. ചന്ദനസ്യന്ദധിണ്ഡീരപ്തലേന മലയാപലഃ പിണ്ഡം ശ്രീ ഖണ്ഡവുക്ഷാണാം പരോക്ഷാണാമിവാ [കരോത്

സാന്ദ്ര ചന്ദനനിസ്യന്ദപങ്കിലൈസ്സ്യവാരണൈഃ ക്ഷണമേതർവാഗ്നിസന്താപഃ പ്രവിശ്യശമിതോംബുധേഃ

തെയാഗ്നി തപ്ത പാഥോധൗചന്ദനസ്യന്ദവാസിതാഃ
ശീതോപചാര സാമ്രാജ്യം ജേജുമലയനിമ്നഗാഃ

ഗജോന്മൂലിത നിക്ഷിപ്ത ചന്ദനദ്രുമസന്ധഃ
സമുല്പ്രമിവരത്താനി ജഗ്രാഹ മഹതോംബുധേഃ
ശിലാഭിഃ കരടികുണ്ഡശ്രീഖണ്ഡസ്യന്ദ പാണ്ഡുഭിഃ
മലയസ്തദ്ബല ക്ഷോഭാഭസ്മി ശേഷ ഇവാ ഭവത്-

തസ്യവാഹനമേകൈകം ഗാഹമാനമമന്യത
മന്ദരാസ്തരണായാത മുചൈഃശ്രവസമംബുധിഃ
തദ്രന്തിപദ സംഘട്ട തുടൻ മയക്തിക ശുക്തികഃ
ചക്രോംബുധിർഭയോഭ് ഭാഗത ഹൃദയ സ്ഫുടനദ്രുമം.
അനപിഷ്ഠനരണോപായം ഭൂഖാത്തതൈസന്യലുൺറി
[ത

കാളക്രൂടം ഹരഗ്രസ്തം ശുശോച പന്തസാം നിധിഃ

തേനകേരളഭൂപാലകീലാല കലുഷീകൃതഃ
അഗസ്ത്യമുനിസംത്രാസമത്യാജ്യത പയോനിധിഃ"

വിക്രമാദിത്യൻ തോല്പിച്ചതു ഭാസ്കരവിവർമ്മൻ
ഒരു തലമുറയ്ക്കു ശേഷം ആ രാജ്യത്തെ ഭരിച്ചിരുന്ന രാ
ജാവിനെ ആയിരിക്കാം.

തന്നെ ശരണം പ്രാപിച്ച മാലവ രാജാവിനെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ രാജ്യത്തിൽ വിക്രമാദിത്യൻ പുനഃ സ്ഥാപിച്ചുവെന്ന് ബിൽഹണൻ പറയുന്നു. എ. ഡി. ൧൦൬൦-നു സമീപിച്ചു ഭോജൻ മരിച്ചതിനുശേഷം ബലഹീനനുമായ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പിൻ ഗാമികൾ ധാരാണഗരത്തെ ഭരിച്ചുവന്നിരുന്നു. ഇവരിൽ ഒരാളെ അയ്യിരിക്കണം വിക്രമാദിത്യൻ സ്ഥാപിച്ചത്. മാലവരാജാവിനെ സ്ഥാപിച്ചതിനുശേഷം വിക്രമാദിത്യൻ ഉത്തര ഇൻഡ്യയിലുള്ള ഗെഗഡം, കാമരൂപം എന്ന രാജ്യങ്ങളിലെ രാജാക്കന്മാരോടു യുദ്ധം ചെയ്തു. ഗെഗഡം അല്ലെങ്കിൽ ബങ്കാളത്തെ ഇക്കാലങ്ങളിൽ ഭരിച്ചിരുന്നവൻ വിഗ്രഹപാലൻ മൂന്നാമൻ എന്ന പാലവംശജനായ രാജാവായിരുന്നു. പ്രബലനായ വിഗ്രഹപാലൻ ചേദിയിലെ കണ്ണദേവനെ അല്പം മുമ്പിൽ തോൽപ്പിച്ചിരുന്നു. കാമരൂപത്തിനെ അല്ലെങ്കിൽ ആസാമിനെ ഇക്കാലങ്ങളിൽ പാലരാജാക്കന്മാർ ഭരിച്ചുവന്നിരുന്നതിനാൽ ബിൽഹണൻ താഴെ ഉദ്ധരിക്കുന്ന ശ്ലോകത്തിൽ പറയുന്ന ഗെഗഡരാജാവും കാമരൂപരാജാവും ഒരേതന്നെ ആയിരുന്നിരിക്കണം.

“ഗായന്തിസു ഗൃഹീത ഗെഗഡ വിജയസ്തംബേരമന്യാ

[ഫവേ

തദ്യോൻമൂലിത കാമരൂപസ്തപതി പ്രാജ്യ പ്രതാപ

[ശ്രീയഃ

ഭാനുസ്യന്ദന ചക്ര ഘോഷമുഷിത പ്രത്യുഷ നിദ്രാസാ
 പൂർവ്വാദ്രോഃ കടകേഷു സിലവനിതാഃ പ്രാലേനശൂലം
 (യശഃ)

നിതാഃകലവധുസംഗ്രഹം

പിന്നെ വിക്രമാദിത്യം . . . യം ചെയ്തത് ഗോ
 ഭാവരിയുടെയും കൃഷ്ണാനദിയുടെയും മുഖങ്ങൾക്കു മദ്ധ്യേ
 യുള്ളതും പുലകേശി രണ്ടാമന്റെ അനുജനായ കമ്പ
 ജവിഷ്ണു വർദ്ധനന്റെ പിൻഗാമികൾ ഭരിച്ചുവന്നതു
 മായ വേംഗിരാജ്യത്തിലെ നൂപനായ വിജയാദിത്യൻ
 എഴാമനോടായിരുന്നു. വേംഗിരാജാവിനേയും ചക്ര
 കോടരാജാവിനേയും തോല്പിച്ചതിനുശേഷം വിക്രമാദി
 ത്യൻ തന്റെ ഭിഗ്വിജയത്തിൽനിന്ന് തൽക്കാലത്തേ
 ക്കു വിരമിച്ചു. അനന്തരം അദ്ദേഹം പിതാചിന്ത സന്ദ
 ഘിക്കുവാനായി കുന്തളരാജ്യത്തിലേക്കു യാത്രയുടങ്ങുക
 യും ചെയ്തു.

കൃഷ്ണാനദീതീരത്തിൽ എത്തിയപ്പോൾ നമ്മു
 ടെ കഥാനായകൻ ചില ഭൃശ്ശകനങ്ങൾ കാണുകയു
 ണ്ടായി. ഉടനെ വിക്രമാദിത്യൻ അതിന്റെ തീരത്തി
 ൽത്തന്നെ പാളയമടിച്ചു ചഞ്ചല ഹൃദയനായി താൻ
 കണ്ട ഭുന്ന്മിത്തങ്ങൾക്ക് പ്രതിഹാരമായി ചില ശാ
 ന്നി ക്രിയകൾ ചെയ്തു. അപ്പോൾ കുന്തളരാജധാനിയി
 ൽനിന്നും ബലപ്പെട്ട് ഒരു ധരിക്കാരൻ അവിടെ വ

ന്നെത്തി. ഈ രാജകീരണന്റെ മൃാനമായ മുഖത്തിൽ നിന്നും അവൻ ധൃന്തൊ ഭുഖവാത്തയാണു് കൊണ്ടു വന്നിട്ടുള്ളതെന്ന് വിക്രമാഭിത്യനു മനസ്സിലാക്കുവാൻ കഴിഞ്ഞു. തുടിക്കുന്ന ~~രാജകീരണന്റെ~~ ഈ രാജകീരണനോടു തന്റെ ജീവനു സമമായ പിതാവിന്റെ ശരീരസ്ഥിതിയെക്കുറിച്ചു ചോദിച്ചു. ഇതിന്നു് ഉത്തരമായി ആ ഹരിക്കാരൻ ഇപ്രകാരം വിക്രമാഭിത്യനോടു പറയുകയും ചെയ്തു.

“വിധേഹിദ്രുശമാത്മാനം മാവധീരയധീരതാം
കുമാരവ്യാപിപത്തേഷു ഭവാന്താപ്രലയഃഘ്നഃ
ആപാണ്ഡുപാണ്ഡുമാലോലചോളമാക്രാന്തസിംഹഃ
ഭേവസ്തുപദിജയം ശ്രുതപാ ഭേജേസുഖമകീംസ്ഥിതിം
അകാശേ ഡിധിപണ്ഡാലസ്തസ്മൈദാഹജപരംഭദ്രൈ
നകശ്ചിദപിലഭ്യന്തേ നിഷ്കന്ധഃസുഖസമ്പദഃ
അപരിശ്രാന്തസന്താപശ്ചന്ദനാലേപനേന സഃ
തപദങ്കപാലീ പേയുഷമാവകാംക്ഷപുനഃപുനഃ
ക്രമാദർലാപ്രബുദ്ധാനിശിശിക്കേവീക്ഷിതാനിസഃ
വാസവസ്യേവ ഭൂതേഷുകവൻഗജനിമീലികാം
അന്തർദ്ദാഹമിവാരോക്യപ്രിയാം കീർത്തിംവിനിർഗ്ഗ
ഭർയന്ദശനജ്യോത്സംനാമഗോവാചസമന്ത്രിണഃ [താം
ക്ഷിപ്താമുകമോണിക്യ പട്ടികാസുമഹീഭുജാം
ഭേനേവപ്രതാപേനനിജാജ്ഞാക്ഷരമാലികാ

ഭിഗ് ഭിത്തിയഃ ശരശ്രോണികൃതച്ഛിദ്രപരമ്പരാഃ
 സ്വയശോരാജധംസസ്യപ്രാപിതാപഞ്ജരശ്രിയം.
 അഭിദ്രീ കൃതാഭൂമിവിമുദ്രാഭിവിഭൂതിഭിഃ
 നീതാഃകലവധൂസാമ്യം സാധൂനാംവേഗ്മസൃശ്രിയഃ
 പ്രാപ്തകോദണ്ഡ പാണ്ഡിത്യജാതലക്ഷ്മീ സമാഗമഃ
 കാകത്വ്വംനിവിധസ്ഥാമാസുനവിക്രമലാഞ്ചരനഃ
 തേനൈവയുവരാജതപംസമാരോച്യയശസപിനാ
 ഏഷസാമ്രാജ്യ ഭാരസ്യ ചോഡാ സോമേശ്വരഃ കൃതഃ
 ഇതിമേ കൃതകൃത്യസ്യ മാഹേശ്വരി ശിരോമണഃ
 ഗിരിജാനാഥ നഗരൈ സാമാരോഹണ മുതസവഃ
 ആത്മാനമുന്മദഭാഃസ്ഥഗളഹസ്തിത സേവകാഃ
 അഗമ്യമപി ദേവസ്യവിഭന്തി ഹതചാത്മിവാഃ
 മമശുഭോ കലേ ജന്മചാലുകൃവസ്യധാത്രഃ
 കിയന്ത്യോ പിഗതാഃ ശ്രോത്രമൈത്രീം ശാസ്ത്രാത്മവി

[പ്രഷ്ഠഃ]

ജാനാമി കരികണ്ഠാന്തപഞ്ചലം ഹതജീവിതം
 മമ നാന്യത്രവിശ്വാസഃ പാപ്തീ ജീവിതേശ്വരാതം.
 ഉത്സംഗേ തുംഗഭദ്രായാസ്തദേഷശിവചിന്തയാ
 വാഞ്ചരാമ്യം നിരാകർത്തും ദേഹഗ്രഹവിധംബനാം.
 യാതോയമപകാരായ കായഃ ശ്രീകണ്ഠസേവയാ
 കൃതപ്ലവൃതമേതസ്യ യത്രതത്രവിസർജ്ജനം.
 തഥേതിവചനം രാജഞ്ചപ്രത്യുപദ്യന്തമന്ത്രിണഃ

ഉപിതാചരണേ കേഷാം നോത്സംഹവതുരമനഃ.
 തതഃ കതിപയൈരേവപ്രയാണൈഃ പ്രണയിപ്രിയഃ
 താഃക്ഷോണി പതിരദ്രാക്ഷിദൃക്ഷിണാപഥജാഹനവിം.
 തുംഗദ്രാനരേന്ദ്രേണാ തേനാമനൃതമാനിനാ
 തരംഗഫണ്ണൈരത് ക്ഷിപ്യക്ഷിപന്തീവേന്ദ്രമന്ദിരേ.
 ഉണ്ഡയാ തേനവിണ്ഡീരെ പിണ്ഡപംക്തിരദൃശ്യത
 വിമാനം ഫംസമാലേവ പ്രതിതാപത്മസദ്മനാ.
 അതിദൂരം സമുത്പ്ലുത നിപതദ്ഭിഃ സശീകരൈഃ
 അരാജത ധരാചന്ദ്രഃ പ്രത്യുദ്ഗത ഇവ ഗ്രഹൈഃ
 തത്രാപതീർത്ഥധരയേധിരാണാം ധരണീപതിഃ
 സ്താപാപണ്ഡിശചരണഭവപവിന്താപരോഭവത്.
 അഭത്തചാപരിച്ഛിന്നമഖിന്നഃ കാഞ്ചനോത്കരം
 നകുലേപി മഹാഭാഗഃസ്ത ഗുഹവ്രത പരാദ്മുഖഃ
 പ്രവിശ്യകണ്ഠ ഭവ്നേഥ സരിത്തേതായേ ജഗാമസഃ
 കല്പോല്പത്യുന്മിർഘോഷൈശ്ചന്ദ്രധൂഡാമണൈഃപുരിം²

ഇപ്രകാരം തന്റെ ജീവതുല്യനായ പിതാവ് ഭാ
 ഫജപാപീഡയാൽ അസഹ്യമായ യാതന അനുഭവിച്ച്
 അതിന്റെ ശഃന്തിക്കായി ഭക്ഷിണഗംഗയാകുന്ന തുംഗ
 ദ്രാനദിയിൽ ശിവനെ ധ്യാനിച്ചുകൊണ്ടു മുങ്ങിമരിച്ചു
 വെന്നവാൽ കേട്ടപ്പോൾ വിക്രമാഭിത്യനു തോന്നിയ
 അതികഠിനമായവ്യസനം അവണ്ണനീയമാണ്. ബാല്യം

മുതൽ തന്നോടു പ്രതേകവാത്സല്യം പ്രദർശിപ്പിച്ചവനും, തന്നോടുള്ള പക്ഷപാതാമൂലം ജ്യേഷ്ഠന്റെ അവകാശങ്ങളെ വിസ്തരിച്ച് തനിക്കു യുവരാജാപദം നൽകുവാൻ സന്നദ്ധനായവനും ആയ പിതാവിന്റെ ദയനീയമായ അവസാന വൃത്താന്തം ശ്രമിച്ചപ്പോൾ നമ്മുടെ കഥാസായകനു തോന്നിയ തീവ്രവേദനയെപ്പറ്റി എന്താണ് അതിശയിക്കുവാനുള്ളത്! ഈ വൃത്താന്തം അന്യരായ നമ്മൾക്കും ദയനീയമായി തോന്നുന്നില്ലെന്ന് എത്ര കഠിനഹൃദയന്റേയും ചിത്തവും യേശുനാരോദേശയിൽ പല്ല പസമാനമാണ്. ജീവിതമത്സരത്തിൽ നിന്നുമുണ്ടാകുന്ന കഠിന്യം ഈ സമയത്തു അവരുടെ ഹൃദയങ്ങൾക്ക് ഉണ്ടായിരിക്കുകയില്ല. വിക്രമാഭിത്യനും ഈ യേശുനാദേശയിലായിരുന്നു. യശസ്കാമനാണെങ്കിലും അദ്ദേഹത്തിന് ഈ യേശുനാദേശയിൽ തന്റെ ബന്ധുക്കളോടു സീമാതീതമായ സ്നേഹമുണ്ടായിരുന്നുവെന്നുള്ളതിന് യാതൊരു സംശയവുമില്ല. താൻ ലോകത്തിലുള്ള ജനങ്ങളിൽ പെച്ച് ഏറ്റവും അധികമായി സ്നേഹിച്ചിരുന്ന ശൂന്യമായ പിതാവിന്റെ ആത്മഹത്യ അറിഞ്ഞപ്പോൾ അദ്ദേഹം പ്രദർശിപ്പിച്ച സീമാതീതമായ ദുഃഖം കണ്ട് പരിജനങ്ങൾ അദ്ദേഹം ആത്മഹത്യ ചെയ്യുമെന്നു ഭയന്ന് ആയുധങ്ങളെ മാറ്റിവെച്ചുവെന്നു ബിൽഹണൻ പ

റത്തിരിക്കുന്നതിൽ ലേശം അതാശയോക്തിയെങ്കിലും ഉണ്ടെന്നു വിചാരിക്കുവാൻ ഇടയില്ലതാനും.

എത്ര തീവ്രമായ ഭൂഖണ്ഡരൂക്ഷം അവസാനമുണ്ടല്ലോ. കാലക്രമേണ വിക്രമാദിത്യന്റെ ഭൂഖത്തിനും അല്പം ശമനം ഉണ്ടായി. അനന്തരം അദ്ദേഹം കൃഷ്ണാനദിയുടെ തീരത്തിൽവെച്ചു തന്നെ പിതാവിന്റെ ഉഭയകൂടിയകൾ ചെയ്തു. കാലവിളംബമെന്തു വിക്രമാദിത്യൻ കല്യാണനഗരത്തിലേക്കു യാത്രചെയ്തു. ആഹവമല്ലന്റെ മരണാനന്തരം ഏ. ഡി. ൧൦൬൮-ൽ ഭൂപനൈകമല്ലൻ എന്ന ബിരുദോടുകൂടി കുന്തളരാജാവായിത്തീർന്ന സോമേശ്വരൻ അനുജനെ രാജധാനിക്കു പുറത്തുവെച്ച് എതിരേറുകൊണ്ടുപോയി. അനന്തരം ആ രണ്ടു സഹോദരന്മാരും പിതാവിന്റെ അവസാനത്തെക്കുറിച്ച് അന്യോന്യം പറഞ്ഞു വിലപിച്ചു. ഒടുവിൽ വിക്രമാദിത്യൻ തന്റെ ദിഗ്വിജയത്തിൽ നിന്നു ലഭിച്ച അസംഖ്യം ധനത്തെ ജ്യേഷ്ഠനു സമർപ്പിച്ചതിനു ശേഷം കല്യാണനഗരത്തിൽതന്നെ വിശ്രമാത്ഥം കുറെക്കാലം നിവസിക്കുകയും ചെയ്തു.

അധ്യായം ൪

—0—

സോമേശ്വരനും വിക്രമാദിത്യനും.

ഭർബലന്മാർക്ക് ശക്തിമാന്മാരോടു അമിതമായ സ്വപൽ തോന്നുന്നത് നാം സാധാരണയായി കണ്ടുവരാറുണ്ട്. സ്വപർല എന്ന ദോഷം ഭർബലന്മാരൊരും ബാധിക്കുന്നതല്ലെങ്കിലും അവർക്കാണ് അന്യരെപ്പോൾ അധികമായ സ്വപർല തോന്നാറുള്ളത്. ബലവാൻ ആത്മവിശ്വാസവും മനക്കരുത്തും ഉള്ളതിനാൽ അവൻ തന്റെ പ്രയത്നംകൊണ്ട് തന്റെ അസൂയക്കു പാത്രമായവനെ വെല്ലാമെന്നു തോന്നുന്നു. നേരെമറിച്ച് ബലഹീനൻ ചിലപ്പോൾ പുറമെ ബലവാനെന്ന് നടിക്കുന്നെങ്കിലും അയാളുടെ അന്തരഃശതത്തിൽ താൻ ഭർബലനാണെന്നുള്ള ബോധം ഇല്ലാതെയിരിക്കുകയില്ല. ഈ ബോധം അവന്റെ സ്വപർലയെ അത്യന്തം വർദ്ധിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ഈ തത്വങ്ങളെ അറിയാവുന്നവർ സോമേശ്വരനും വിക്രമാദിത്യനും കാലക്രമേണ ശത്രുക്കളായിത്തീർന്നതിനെക്കുറിച്ച് അതുഭൂതപ്പെടുകയില്ലതാനും.

സോമേശ്വരൻ രാജാവായതിന്നിന്നു ശേഷം
 ക്രമേണ പല ഭർത്താക്കളെയും പ്രദർശിപ്പിച്ചു തുടങ്ങി
 യെന്നു ബിൽഫണൻ പറയുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്നു
 അമിതമായ അഹങ്കാരം വാഴിക്കുകയും, 'അദ്ദേഹം
 പ്രജകളെ ക്രൂരമായ വിധത്തിൽ ഭരിക്കുകയും, സക
 ലരിലും അവിശ്വാസം കാണിക്കുകയും, പ്രജകളെ
 ഹിംസിച്ചു ധനം ശേഖരിക്കുകയും ചെയ്തു. തന്റെ
 അനുജനിലും സോമേശ്വരൻ സംശയങ്ങൾ ജനിച്ചു.
 വിക്രമാദിത്യനെ ഹനിക്കുന്നതിനായി ഉദ്യമിക്കുവാനും
 സോമേശ്വരൻ വൈമുഖ്യം കാണിച്ചില്ല. സോമേശ്വ
 രനെ രാജ്യഭ്രഷ്ടനാക്കിയ തന്റെ കഥാതന്ത്രകന്റെ
 പ്രവൃത്തികൾക്കു സമാധാനം പറയുവാനാണു ബിൽ
 ഫണൻ ഇപ്രകാരം അതിശയോക്തിപൂർവ്വം സോമേ
 ശ്വരനെ ഭക്ഷിക്കുന്നത് എന്ന് പ്രഥമദൃഷ്ടിയിൽ നമു
 ക്കു തോന്നിയേക്കാം. എന്നാൽ ഈ വണ്ണന തീരെ
 അടിസ്ഥാനരഹിതമല്ല. സോമേശ്വരൻ ഏഴെട്ടു വ.
 ഷം രാജ്യം ഭരിച്ചുവെങ്കിലും ഇക്കാലത്തു അദ്ദേഹം
 കുന്തളരാജ്യത്തിന്റെ ശത്രുക്കളോടു യുദ്ധം ചെയ്തതാ
 യി അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശാസനങ്ങളിലൊ ഇതരശാ
 സനങ്ങളിലൊ പ്രസ്താവിച്ചുകാണുന്നില്ല. അദ്ദേഹ
 ത്തിന്റെ ഭരണകാലത്തിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഒരു
 സാമന്തനും ഗംഗവംശജനുമായ ഉദയാദിത്യൻ ചേര,
 ചോള, പാണ്ഡ്യ, പല്ലവരാജ്യങ്ങളോടു യുദ്ധം ചെയ്തു

വെന്ന് ഒരു ശാസനമാത്രം പറയുന്നു. കന്തളരാജ്യത്തിന്റെ അതൃത്തികളിൽ സാധാരണയായി ഉണ്ടാകാറുള്ള നിസ്സാരമായ യുദ്ധങ്ങളെക്കുറിച്ചാണ് ഇതിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതെന്ന് മാത്രമേ നമുക്കു വിശ്വസിക്കാവൂ. ആഫ്രമല്ലന്റെ ഭരണകാലത്തിലും വിക്രമാദിത്യനും ജയസിംഹനും മാത്രമാണ് യുദ്ധങ്ങൾ ചെയ്തിരുന്നതെന്ന് ശാസനങ്ങളിൽ നാം കാണുന്നുണ്ട്. വിക്രമാദിത്യന്റെ ഒരു ശാസനത്തിൽ സാമ്രാജ്യപരനെക്കുറിച്ച് താഴെ ഉദ്ധരിക്കുന്ന ഒരു ശ്ലോകം മാത്രമേ കാണുന്നുള്ളൂ.

“തസ്യാദജായത ജഗജ്ജനിതപ്രമോദഃ
ശ്രംഗാരവീരസിങ്കഃ കവിലോകകാന്തഃ
കാന്താവിഃലാലനയനാപ്ലവപാതപത്ര
ശ്ചാലുകൃപംശ്തിലകോളവനൈകമല്ലഃ”

ഇപ്രകാരം സമാധാനസഹിതം സാമ്രാജ്യപരൻ രാജാവും ചെയ്തത് ഒരു ദൃഷ്ട്യയായി അദ്ദേഹത്തിൽ ആരോപിക്കുവാൻ പാടില്ലെങ്കിലും, അദ്ദേഹത്തിന് ഉദ്യോഗശീലം കുറഞ്ഞിരുന്നുവെന്നു ഇവ തെളിയിക്കുന്നു. അക്കാലങ്ങളിലെ അവസ്ഥക്കു കർമ്മാദ്യകൃതനായ ഒരു രാജാവ് രാജ്യത്തിന്റെ ക്ഷേമത്തിന് അപരിത്യാജ്യമായിരുന്നു താനും.

ദർബലനം അലസനം ആയ സോമേശ്വരൻ പ്രജകളെ ഹിംസിച്ചുവെന്നു ബിൽഹണൻ പറയുന്നതു് ഇതരലക്ഷ്യങ്ങളുടെ അഭാവത്താൽ നാം വിശ്വസിക്കുന്നതു ശരിയല്ല. സോമേശ്വരൻ അന്ത്യരിലും തന്റെ അനുജനിലും സംശയം ജനിച്ചുവെന്ന് വിക്രമാങ്കദേവചരിതകർത്താവു പറയുന്നതു് വാസ്തവമായിരിക്കണം. ദർബലന്മാർ് വേഗത്തിൽ അന്ത്യരിൽ സംശയം ജനിക്കുന്നതാണ്. ദക്ഷിണ ഇന്ത്യയിൽ ഒരു ദിഗ്വിജയം നടത്തി കിത്തിനേടിയ തന്റെ അനുജനോടു് ജനങ്ങൾ പ്രദർശിപ്പിച്ചിരുന്ന ഭക്തി ബഹുമാനാദികളെ നിരന്തരമായി സോമേശ്വരൻ കണ്ടപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സിൽ സ്വർഗ്ഗം ഉദിച്ചതു് മനുഷ്യസ്വഭാവത്തിന് ചേരുന്നതാണ്. ഈ ജനരഞ്ജനയെ ഉപയോഗപ്പെടുത്തി അനുജൻ തന്നെ കന്തള സിംഹാസനത്തിൽ നിന്ന് നിഷ്കാസനം ചെയ്തേക്കുമെന്ന് അദ്ദേഹം ശങ്കിച്ചതുടങ്ങി. ഈ സംശയംമൂലം അദ്ദേഹം അനുജനിൽ വിശ്വാസം പ്രദർശിപ്പിച്ചില്ല. സൗമ്യനായ സോമേശ്വരന്റെ ഈ സംശയങ്ങൾ രാജധാനികളിൽ പതിവായി കേൾക്കപ്പെട്ട സേവന്മാർ വാസ്തവമാണെന്ന് രാജസേവ ലഭിക്കുന്നതിനായി അദ്ദേഹത്തെ ധരിപ്പിച്ചു. ഇതിനാൽ അദ്ദേഹം സകലരിലും സംശയം പ്രദർശിപ്പിക്കുകയും അ

നജനോട പ്രത്യേകമായി സെക്കേട്ട കാണിക്കുകയും ചെയ്തു. ഇപ്രകാരമായിരിക്കാം സോമേശ്വരനും വിക്രമാദിത്യനും തമ്മിൽ ഉണ്ടായ വൈരം ഉരുവിട്ടത്.

ഈ സമയത്തിൽ വിക്രമാദിത്യന്റെ വിചാരങ്ങൾ എന്തായിരുന്നിരിക്കാം? ജ്യേഷ്ഠൻ ഭർത്താവെന്നാണ് അദ്ദേഹത്തിന് ഇതിന് മുമ്പിൽത്തന്നെ മനസ്സിലായി. എന്നാൽ ജ്യേഷ്ഠനെ സിംഹാസനത്തിൽ നിന്ന് ഓടിക്കുവാൻ കല്യാണനഗരത്തിൽ സ്ഥിരവാസം തുടങ്ങിയ കാലത്തിന്റെ പ്രാരംഭത്തിൽ അദ്ദേഹം വിചാരിച്ചിരുന്നിരിക്കുകയില്ല. ശക്തിഹീനനായ സോമേശ്വരൻ കന്തളരാജ്യത്തെ ഭരിക്കുന്ന കാലത്തോളം യഥാർത്ഥത്തിൽ രാജഭരണകൃത്യങ്ങൾ നടത്തുന്നതു് പിതാവിന്റെ അന്ത്യകാലങ്ങളിൽ സംഭവിച്ചതു പോലെ താനായിരിക്കുമെന്ന് അദ്ദേഹം ഈ ആദ്യകാലങ്ങളിൽ വിചാരിച്ചിരിക്കണം. ജ്യേഷ്ഠൻ കായബലം കുറവായിരുന്നതിനാൽ അദ്ദേഹം അധികംകാലം നാടുവാഴുകയില്ലെന്നും അദ്ദേഹത്തിന് അറിയാമായിരുന്നു. സോമേശ്വരന്റെ മരണശേഷം വിക്രമാദിത്യന് കന്തളസിംഹാസനം ലഭിക്കുമെല്ലാം. യശസ്കാമനായ വിക്രമാദിത്യന്റെ മനസ്സിൽ ഈ വിചാരങ്ങൾ ഉണ്ടായിരിക്കുവാൻ ഇദ്ദേഹം

യജ്ഞതിനാൽ കല്യാണനഗരത്തിൽ നവസിച്ഛതുക
 ഷിയിപ്പോൾ ജ്യേഷ്ഠനെ ദ്രോഹിക്കണമെന്നു അദ്ദേ
 ഹം വിചാരിച്ചിരുന്നിരിക്കുകയില്ല. എന്നാൽ കാലക്ര
 മേണ ജ്യേഷ്ഠനു തന്നോടു വിശ്വാസമില്ലെന്നു പല
 പ്രവൃത്തികളിൽനിന്നും അദ്ദേഹം മനസ്സിലാക്കിയ
 പോൾ ജ്ഞാപുഷ്പിയായ അദ്ദേഹത്തിനു ജ്യേഷ്ഠനോടു
 കോപം തോന്നിത്തുടങ്ങി. ഇതിനാൽ ജ്യേഷ്ഠനോടു
 അദ്ദേഹം അധികമായി സഹവാസം ചെയ്തില്ല. ഇ
 തുകണ്ടു സോമേശ്വരന്റെ സംശയങ്ങൾ വർദ്ധിച്ചു.
 വിക്രമാദിത്യന്റെ ഗ്രന്ഥാലോചനകൾ താൻ കണ്ടുപി
 ടിച്ചുവെന്നു അറിഞ്ഞതിനാലാണ് അദ്ദേഹം തന്നോ
 ടുള്ള സമാഗമങ്ങൾ കുറച്ചതെന്നു സോമേശ്വരൻ വി
 ചാരിച്ചു. അനന്തരം സോമേശ്വരൻ രാജസേവകന്മാ
 രുടെ വാക്കുകൾ കേട്ടു അനുജനെ ബന്ധനത്തിലാക്കു
 വാൻ വേണ്ട ഏർപ്പാടുകൾ ചെയ്തു. ഈ ചിവരം വി
 ക്രമാദിത്യൻ അറിഞ്ഞപ്പോൾ അദ്ദേഹം ജ്യേഷ്ഠന്റെ
 രാജ്യത്തെ കൈപശപ്പെടുത്തുവാൻ നിശ്ചയിക്കുകയും
 ചെയ്തു.

വിക്രമാദിത്യന്റെ സ്വഭാവത്തിൽ നിന്നും അദ്ദേ
 ഹം കല്യാണനഗരത്തിൽ നിന്നു പോയതിനുശേഷം
 ചെയ്ത പ്രവൃത്തികളിൽനിന്നും സംഭവങ്ങളുടെ പോക്കും

അദ്ദേഹത്തിന്റെ വിചാരങ്ങളും ഇപ്രകാരമായിരുന്നി-
 കിക്കുമെന്നു നമുക്കു അനുമാനിക്കാം. തന്റെ ഗുണഭോ-
 ഷങ്ങളെ കേൾക്കാതെ തന്നെ സോമേശ്വരൻ അപക-
 ഷപ്പെടുത്തുവാൻ ഉദ്ദേശിച്ചതു കണ്ടു അനുജനായ ജയ-
 സിംഹനോടു കൂടി വിക്രമാദിത്യൻ ജീവരക്ഷയാർത്ഥം
 കല്യാണനഗരത്തിൽനിന്നും ഓടിപ്പോയി എന്നും, അ-
 നന്തരം അദ്ദേഹത്തിനെ പിന്തുടർന്നു നശിപ്പിക്കുവാൻ
 സോമേശ്വരൻ തുടങ്ങിയതും മനസ്സുള്ള നിയോഗി-
 ഗിച്ചവനും, ഇവയെ എല്ലാം വിക്രമാദിത്യൻ വൈ-
 മനസ്സുസഹിതം നശിപ്പിച്ചുവെന്നും, ഒടുവിൽ സോ-
 മേശ്വരൻ അനുജനെ ഹിംസിക്കുവാനുള്ള ഉദ്ദേശ-
 ുളിൽനിന്നു വിരമിച്ചുവെന്നുമാണ് ബിൽഹണൻ പറ-
 യുന്നത്. കല്യാണനഗരത്തിൽനിന്നു പോയപ്പോഴും
 അതിനുശേഷവും ജ്യേഷ്ഠന്റെ രാജ്യം അപഹരിക്ക-
 ണമെന്നു വിക്രമാദിത്യൻ വിചാരിച്ചിരുന്നില്ലെന്ന്
 ബിൽഹണൻ പറയുന്നു. ഇതു തീരെ വിശ്വാസയോഗ്യ-
 ഗ്രമല്ല. ചരിത്രപുരുഷന്മാരുടെ ഉദ്ദേശങ്ങളെ അവരു-
 ടെ പ്രവൃത്തികളിൽ നിന്നുമാണ് നാം അനുമാനിക്കാ-
 ള്ളതു്. കല്യാണനഗരത്തിൽനിന്നു പോയയുടനെ
 വിക്രമാദിത്യൻ ചെറു പ്രവൃത്തികൾ അദ്ദേഹം ജ്യേഷ്ഠ-
 നെ സിംഹാസനത്തിൽനിന്നു ബാഹിഷ്കരിക്കുവാൻ
 ഉദ്ദേശിച്ചിരുന്നുവെന്നു വിളിച്ചുപറയുന്നുണ്ടുതാനും.

കല്യാണനഗരത്തിൽ നിന്നും നമ്മുടെ കഥാനായകൻ തുറംഗഭദ്രാനദീതീരങ്ങളിലേക്കു പോയി. അവിടെ യുദ്ധത്തും ഭക്ഷണകുന്തളത്തിലെ ഒരു പ്രധാനനഗരമായ കമ്പിലിനഗരത്തിൽ ആയിരിക്കണം അദ്ദേഹം ഇക്കാലങ്ങളിൽ പ്രധാനമായി നിവസിച്ചിരുന്നത്. ഇവിടെ നിവസിച്ച അദ്ദേഹം ജ്യേഷ്ഠനായ വെല്ലുവാൻ മാഗ്നാദർ ആലോചിച്ചതുകൊണ്ട് തന്റെ ഉദ്ദേശസാധ്യത്തിനായി വിക്രമാദിത്യൻ ആദ്യം സഖ്യം ചെയ്ത അതിപ്രബലനായ ജയകേശി എന്ന കദംബ മഹാമണ്ഡലേശ്വരനോടുകൂടി ആയിരുന്നു. ഗോവാനഗരത്തെ പാരമ്പര്യേണ ഭരിച്ചിരുന്ന കദംബരാജവംശത്തിലെ ഒരു അംഗമായിരുന്നു ഈ ജയകേശി. ഇദ്ദേഹം ഇക്കാലങ്ങളിൽ ഉത്തരകൊങ്കണരാജാവും ശിലാഹാരവംശജനായ നാഗാർജ്ജുനനെ വെന്ന് ആരാജ്യത്തിന്റെ ഏതാനും ഭാഗങ്ങളെത്തന്റെ മണ്ഡലത്തോടുകൂടി ചേർത്തിരുന്നു. ഗുജറാറിനെ ഭരിച്ചിരുന്ന ചലൂക്യരാജാവായ കുണ്ഠൻ ജയകേശിയുടെ പുത്രിയെയാണ് വിവാഹം ചെയ്തിരുന്നത്. ഇപ്രകാരം അതിപ്രബലനായിത്തീർന്ന ജയകേശിയോടു സഖ്യം ചെയ്തതിനുശേഷം തുളുനാട്ടിനെ ഭരിച്ചിരുന്ന ആളുവരാജാവിനെയും വിക്രമാദിത്യൻ തന്റെ പക്ഷത്തിൽ കൊണ്ടുവരുകയും ചെയ്തു. ഇവർ പുറമെ, പിൻകെ

ലങ്ങളിൽ പ്രസിദ്ധരായിത്തീർന്ന ദേവഗിരി യാദവന്മാരുടെ ഒരു പുഷ്പികനായ സുണചന്ദ്രനും വിക്രമാദിത്യന്റെ സഖിയായിത്തീർന്നു. സുണചന്ദ്രൻ കന്തളത്തിന്റെ വടക്കുപടിഞ്ഞാറുള്ള സുണരാജ്യത്തെ ഭരിച്ചിരുന്ന മഹാമണ്ഡലേശ്വരനായിരുന്നു. പിൽക്കാലങ്ങളിൽ ഒരു യാദവമന്ത്രിയായിരുന്ന പ്രസിദ്ധനായ ഹേമാദ്രിയുടെ ചതുർവക്തൃവിത്താമണിയിൽ നിന്നും താഴെ ഉദ്ധരിക്കുന്ന ശ്ലോകം ഇതിനു ലക്ഷ്യമാണ്.

“സമൃദ്ധ്യന്തോ യേന മഹാഭജേന
ദിഷാം വിമർഭാൽ പരമർത്രിഭേവഃ
ആസ്ഥാപിചാലുക്യകലപ്രദീപഃ
കല്യാണരാജ്യേപി സ ഏവ യേന”

പരമർത്രിയെന്നതു് വിക്രമാദിത്യന്റെ ഒരു ബിരുദമാണ്. ജയകേശിയോടും ആളവരാജാവിനോടും വിക്രമാദിത്യൻ ചെയ്ത സഖ്യത്തെക്കുറിച്ചു ബിൽഹണൻ ഇപ്രകാരം പറയുന്നുണ്ട്.

“ഏനമേത്യജയകേശിപാത്മിവഃ
പ്രാത്മിതാദധികമർപ്പയലനം
നിശ്ചലാമകൃതഹാസചന്ദ്രികാം
കൌങ്കണപ്രണയിനീമുഖേന്ദ്രിഷു.

അരുവേന്ദ്രമവതാവിക്രമ
 സ്തപ്തകവാചലമസാവവർദ്ധയത്
 ഭീപയത്വവിനയാഗ്രഭൃതികാ
 കോപമപ്രണതിരേവതാദൃശം."

ഇപ്രകാരം കന്തളരാജ്യത്തിന്റെ ഭക്ഷിണഭോഗങ്ങളിലും ഉത്തരഭോഗങ്ങളിലുമുള്ള പുഷ്പവന്മാരായ സാമന്തന്മാരോടു സഖ്യം ചെയ്തതിനുശേഷം വിക്രമാഭിത്യൻ തന്റെ കലവൈരയായ ചോളരാജാവിനോടു പൂർവ്വൈരത്തെ വിസ്മരിച്ചു സഖ്യത്തിനു നിശ്ചയിച്ചു. വിക്രമാഭിത്യൻ ഒരു സൈന്യസഹിതം ചോളത്തിനെ ആക്രമിച്ചുവെന്നും, ഈ ആക്രമണത്തെ തടുക്കുവാൻ സാധിക്കാത്തതിനാൽ ചോളരാജാവു ഒരു ദൂതൻ മുഖേന വിക്രമാഭിത്യനോടു സഖ്യത്തിന് അപേക്ഷിച്ചുവെന്നും, അതിന്നു അദ്ദേഹം സമ്മതിച്ചുവെന്നും, അനന്തരം തുംഗഭദ്രയുടെ തീരത്തിൽവെച്ചു ചോളരാജാവും വിക്രമാഭിത്യനും തമ്മിൽ ഒരു സമാഗമം നടന്നുവെന്നും, ഇതിന്റെ ഫലമായി വിക്രമാഭിത്യൻ ചോളന്റെ പുത്രിയെ വിവാഹം ചെയ്തു ആ രാജാവിന്റെ മിത്രമായിത്തീർന്നുവെന്നും ആണ് ബിക്തഹ്ണൻ ഈ സംഭവത്തെക്കുറിച്ച് വിവരിക്കുന്നത്. അതിനുകൊണ്ടു കൂടാതെ പറയുന്നതായാൽ, തന്റെ ജ്യേഷ്ഠനെ ക

നള സിംഹാസനത്തിൽനിന്നും നിഷ്കാസനം ചെയ്യുന്നതിനായി വിക്രമാദിത്യൻ ചോളരാജാവായ വീരാജേന്ദ്രനോടു സഖ്യംചെയ്തു അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുത്രിയെ തന്റെ കളത്രമാക്കിത്തീർത്തുവെന്നു ഇതിനാൽ ബിംബിതം സൂചിപ്പിക്കുന്നു. ജയകേശിയുടെ ശാസനങ്ങളിൽ അദ്ദേഹം ചലക്യരാജാവിനെ കന്തളരാജ്യത്തിൽ സ്ഥാപിച്ചുവെന്നും ചലക്യരാജാവിനേയും ചോളരാജാവിനേയും അദ്ദേഹം മിത്രങ്ങളാക്കിത്തീർത്തുവെന്നും പറയപ്പെട്ടുകാണുന്നതിനാൽ വീരാജേന്ദ്രനുമായുള്ള ഇടപാടുകൾ ജയകേശിമുഖേനയാണു വിക്രമാദിത്യൻ നടത്തിയതെന്നു നമുക്കു അനുമാനിക്കുകയും ചെയ്യാം.

നിർഭാഗ്യവശാൽ ചോളരാജാവുമായുള്ള ഈ സഖ്യം വിക്രമാദിത്യനു പ്രയോജനകരമായിത്തീർന്നില്ല. ഈ സഖ്യത്തിന്നുശേഷം കുറേമാസങ്ങൾ കഴിഞ്ഞയുടനെ വിക്രമാദിത്യന്റെ ശപത്നൻ മരിക്കുകയും ചോളരാജ്യത്തിൽ അനുഭവിച്ചിട്ടുള്ള ആരംഭിക്കുകയും ചെയ്തു. വീരാജേന്ദ്രന്റെ പുത്രനായ അധിരാജേന്ദ്രനും വീരാജേന്ദ്രന്റെ ജ്യേഷ്ഠനായ രാജേന്ദ്രന്റെ ജാമാതാവായ കുലോത്തംഗനും ചോളസിംഹാസനം കൈക്കലാക്കുവാനായി പ്രയത്നിച്ചു തുടങ്ങി. വീരാജേന്ദ്രന്റെയും രാജേന്ദ്രന്റെയും പിതാവായ രാജേന്ദ്രചോളൻ ഒന്നാമന്റെ സഹോദരി, അമ്മക്കി,

വേംഗിരാജ്യത്തിനെ ഭരിച്ചിരുന്ന പൂർവ്വപുകുരാജാവായ
 രാജരാജനരേന്ദ്രനെ വിവാഹം ചെയ്തിരുന്നു. ഈ
 വിവാഹത്തിൽനിന്നും ജനിച്ച പുത്രനാണ് കലോത്തും
 ഗൻ. കലോത്തുംഗൻ രാജേന്ദ്രന്റെ പുത്രിയായ മധു
 രാണകിയെ വിവാഹംചെയ്തു. ഇപ്രകാരം രണ്ടുവിധ
 ത്തിൽ ചോളരാജവംശത്തിനോടു ബന്ധുത്വമുള്ള ക
 ലോത്തുംഗനായിരുന്നു വിക്രമാദിത്യന്റെ സ്വാലനായ
 അധിരാജേന്ദ്രനിൽനിന്ന് ചോളരാജ്യം കൈവശത്താ
 കുവാൻ ശ്രമിച്ചിരുന്നത്. ഈ വിവരം അറിഞ്ഞതയ്ക്കു
 ഭനെ വിക്രമാദിത്യൻ ചോളത്തിനെ ആക്രമിച്ച് ത
 ന്റെ സ്വാലനായ അധിരാജേന്ദ്രനെ ചോളരാജധാനി
 കളായ കാഞ്ചീപുരത്തിലും ഗംഗകൊണ്ടുചോളപുര
 ത്തിലും രാജാവായി വാഴിച്ചു. ഏ. ഡി. ൧൦൭൦-ൽ ന
 ഭന്ന ഈ സംഭവങ്ങളെ ബിൽഹണൻ ഇപ്രകാരം വ
 ണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു.

“ഭൂവിധവിഷയരാജ്യവിപുലവന
 ശ്രവണപഥാതിമിനാതതഃ സഖേദഃ
 അഭിജനവതിഃ ചോളരാജപുത്രേ
 ശ്രീയമഭിഷേകം തുമസേതസമുച്ചലാല.
 കരട് ശതവികീർണ്ണകർണ്ണതാല
 വൃജനസമരണ ശീതളീകൃതാനി

അഥധരണിഭൂതാം പിബന്യശാംസി
ക്ഷിതിപതിരാദിപുരീമവാപകാഞ്ചീം.

.....

കതിചിദപിദിനാനിതത്രനീതപാ
പരിസരഭൂമിഷ്ടഭൂമിഭിവിചാസൈഃ
ചരണതലനിവിഷ്ടഭൂമിഭിഃ
പുരമവലോകയതിസ്മ ഗംഗകണ്ഡം."

ഇപ്രകാരം അധിരാജേന്ദ്രനെ ചോളരാജധാനി കളിൽ വാഴിച്ചതിനുശേഷം വിക്രമാദിത്യൻ തുംഗഭദ്രാ തീരങ്ങളിലേക്കു തിരിച്ചുപോന്നു. രണ്ടുവർഷം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ചോളരാജ്യത്തിൽ ഉണ്ടായ ഒരു ജനക്ഷോഭം നിമിത്തം അധിരാജേന്ദ്രൻ ഹതനായിത്തീരുകയും കുലോത്തംഗൻ വോഗിയുടേയും ചോളത്തിന്റെയും നാഥനായിത്തീരുകയും ചെയ്തു. ഈ വിവരം അറിഞ്ഞയുടനെ വിക്രമാദിത്യൻ ചോളരാജ്യത്തിനെ കുലോത്തംഗനിൽനിന്നും കൈക്കലാക്കുവാൻ നിശ്ചയിച്ചു. അധിരാജേന്ദ്രന്റെ സഹോദരിയായ തന്റെ ഭാര്യയുണ്ടല്ലോ ചോളസിംഹാസനത്തിനു അവകാശമുള്ളത്. കുലോത്തംഗനും പെൺവഴിയിൽ കൂടിയല്ലേ ചോളരാജ്യത്തിനു അവകാശിയായിത്തീർന്നിട്ടുള്ളത്? ചോളരാജ്യത്തിനെ കീഴടക്കിയശേഷം തനിക്ക് അതിൽനി

ന് ലഭിക്കുന്ന പ്രാബല്യത്തോടുകൂടി കന്തളത്തിനെ നി
ഷ്പ്രയാസം കൈക്കലാക്കാമെല്ലോ. ഈ ചിന്തകളോ
ടുകൂടി വിക്രമാദിത്യൻ അനന്തരം ചോളത്തിനെ പിടി
ച്ചടക്കുവാൻ വേണ്ട സന്നാഹങ്ങൾ കൂട്ടിത്തുടങ്ങി.

വിക്രമാദിത്യന്റെ ഈ വിശാലമായ സങ്കല്പങ്ങ
ളെ അറിഞ്ഞയുടനെ സോമേശ്വരൻ കലോത്തംഗനു
മായി സഖ്യം ചെയ്തു. സേനേശ്വരൻ തന്റെ കല
വൈരിയായ ചോളനോടു ചെയ്ത സഖ്യത്തെ ബീൽക്ക
ണൻ പ്രകൃതിവിരോധമാണെന്നു അപവദിക്കുന്നു.
എന്നാൽ വിക്രമാദിത്യൻ വീരരാജേന്ദ്രചോളനോടുകൂ
ടി ചെയ്ത സഖ്യത്തെ ബീൽക്കണൻ ഈ അവസര
ത്തിൽ സ്തംഭിപ്പിക്കുകയുണ്ടായില്ല. കാര്യസാദ്ധ്യതയിനായി പരമ്പര
യായുള്ള കലശെവരം വിസ്മയിച്ചു പ്രവർത്തിക്കുവാൻ
സോമേശ്വരനും വിക്രമാദിത്യനും ഒരുപോലെ തയ്യാറു
ണ്ടായിരുന്നു എന്നും.

അനന്തരം വിക്രമാദിത്യൻ സൈന്യസമേതം ക
ലോത്തംഗനോടു യുദ്ധം ചെയ്യുന്നതിനായി പുറപ്പെട്ടു.
അപ്പോൾ സോമേശ്വരൻ തന്റെ സൈന്യത്തോടു
കൂടി വിക്രമാദിത്യനെ പിന്തുടന്നു. കലോത്തംഗന്റെ
ചോളസ്ഥലത്തിനു സമീപം വിക്രമാദിത്യൻ എത്തി

യപ്പോൾ സോമേശ്വരൻ അതിനുസമീപം വന്നുവെ
 ന്നു. ജ്യേഷ്ഠനോടു യുദ്ധം ചെയ്യുവാൻ വിക്രമാദിത്യൻ
 വൈമനസ്യം തോന്നിയെന്നും, അതിനാൽ സോമേശ്വ
 രനുമായി സമാധാനപ്പെടുവാൻ വിക്രമാദിത്യൻ ജ്യേഷ്ഠ
 ന്റെ പാളയത്തിലേക്കു ഭൂതന്മാരെ അയച്ചുവെന്നും,
 സോമേശ്വരൻ അനുജന്റെ സന്ധിയത്തുണ്ടാകു പുറ
 മേ ആനുകൂല്യം പ്രദർശിപ്പിച്ചുവെങ്കിലും സൗകര്യമുള്ള
 പ്പോൾ അനുജനെ ചതിക്കുവാൻ നിശ്ചയിച്ചിരുന്നുവെ
 ന്നും, ഈ വിവരം അറിഞ്ഞതിന്നു ശേഷവും വിക്രമാ
 ദിത്യൻ ജ്യേഷ്ഠനോടു പോർ ചെയ്യുവാൻ വിമുഖനായി
 രുന്നുവെന്നും ഖിൽഹനൻ പറയുന്നു. ഈ ധർമ്മസങ്ക
 ങ്ങത്തിൽ താൻ ഏതാണു പ്രവർത്തിക്കേണ്ടതെന്നു വി
 ചാരിച്ചു വിഷാദപൂർവ്വം വിക്രമാദിത്യൻ നിദ്ര ചെയ്തു
 സ്വോരം ശിപൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുമ്പിൽ പ്രത്യക്ഷ
 മായി ഇപ്രകാരം അദ്ദേഹത്തിനോടു പറഞ്ഞു.

“തപമിഹമഹതിവത്സഃഭവകാര്യേ
 നന്നഗുണവാനവതാരികോഽയൈവ
 തരളയതിമുധാവികല്പദോളാ
 കിമിതിമനസ്സവശുദ്ധയൈത്യധാമ്നഃ
 സപദിനശ്ശമേസ്തിമോഹമോതോ
 സ്തിലപരിമാണമപിതപദഗ്രജസ്യ

ഇഹംഹിവിഹിതഭൂരി ഭുഷ്കൃതാനാം
വിഗളതിപുണ്യപയഃ പുരാതനോപി.

വേദവനമഹോത്സവേതദത്ര
പ്രഗുണധനഃ പരിപന്നിനാം പ്രമാഥേ
സ്തരസി ന കിമിതിസ്ഥിതിസ്തവൈഷാ
നനഭവിധമ്ബവീരോധിനാംവധായ "

ഈ സ്വപ്നം കണ്ടതിനു പിറേറഭിവസം ശി
വന്റെ ശാസനയെ ശിരസാവഹിച്ചു വിക്രമാഭിത്യൻ
ശത്രുക്കളോടു യുദ്ധംചെയ്തു. ഈ യുദ്ധങ്ങളിൽ നി
ന്ന് കലോത്തുംഗൻ തോറു ഓടിപ്പോകുകയും വിക്ര
മാഭിത്യൻ സോമേശ്വരനെ തടവുകാരനായി ലഭിക്ക
ുകയും ചെയ്തുവെന്നു ബിൾഹണൻ പറയുന്നു. എ
ന്നാൽ ചോളരാജ്യം കൈക്കലാക്കുവാനുള്ള വിക്രമാഭി
ത്യന്റെ ശ്രമങ്ങൾ ഇങ്ങോട്ടുകൂടി വിഫലമായിയാണ്
പരിണമിച്ചത്. ഈ യുദ്ധത്തിനുശേഷം വിക്രമാഭി
ത്യൻ ബന്ധനസ്ഥനായ തന്റെ ജ്യേഷ്ഠനോടുകൂടി തും
ഗഭദ്രാതീരത്തിലേക്കു പോയി. അവിടെ എത്തിയതി
നുശേഷം സോമേശ്വരനെ കന്തളരാജാവാക്കുവാൻ
വിക്രമാഭിത്യൻ നിശ്ചയിച്ചിരുന്നുവെന്നും എന്നാൽ
ശിവൻ കോപാധനയായി അദ്ദേഹത്തിനോടു പിന്ന
യും രാജ്യം കൈക്കലാക്കുവാൻ ആജ്ഞാപിച്ചുവെന്നും

ഇതിനാൽ വൈമനസ്യത്തോടുകൂടി വിക്രമാഭിത്യൻ കന്തള സിംഹാസനത്തിൽ ആരോഹണം ചെയ്തുവെന്നും ബിൽഹനൻ പറയുന്നുണ്ട്.

“വിതരിതമിദഗ്രജസ്യസർവ്വം,
പുനരപജാതമതിഃ സരാജപത്രം
തുമിനകിരണഖണ്ഡമണ്ഡനേന
സ്ഫുരദശരീരഗിതാനുഷേധി.”

ജ്യേഷ്ഠനെ യുദ്ധത്തിൽവെന്ന് കാരുഗ്രഹത്തിൽ പാർപ്പിച്ചതിനുശേഷം സിംഹാസനം കൈക്കലാക്കിയ വിക്രമാഭിത്യന്റെ ഈ പ്രവൃത്തികൾക്ക് സമാധാനം പായുവാനായാണ് ബിൽഹനൻ ശിവനെ രണ്ടു പ്രാവശ്യം തന്റെ ചരിത്രത്തിൽ വലിച്ചുകൊണ്ടുവന്നതെന്ന് പ്രത്യേകം പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ.

ഈ യുദ്ധം നടന്നത് എ. ഡി. മറൈൻ-ൽ ആയിരുന്നു. അനന്തരാ വിക്രമാഭിത്യൻ താഗഭദ്രായുടെ തീരത്തിൽ പെച്ചതന്നെ ത്രിഭുവനമല്ലൻ, കലിവിക്രമൻ, പർവാടി ഇത്യാദി ബിരുദകളോടുകൂടി കന്തള സിംഹാസനത്തിൽ ആരോഹണംചെയ്തു. സോമേശ്വരനെക്കുറിച്ച് ഇതിനുശേഷം നമുക്കു ഒരു അറിവു ലഭിച്ചിട്ടില്ലാത്തതിനാൽ ആ നിർഭാഗ്യവാനായ രാജാവ് കാലവിളംബമെന്തെ കാരുഗ്രഹത്തിൽകിന്നു മരിച്ചുവെന്ന് നമുക്കു വിചാരിക്കുകയും ചെയ്യാം.

അദ്ധ്യായം ൫.

വിക്രമാഭിത്യന്റെ രാജ്യഭരണം.

ഭാരതവർഷത്തിന് അലങ്കാരമായിത്തീർന്ന ചില പ്രസിദ്ധ ഗുപ്തവർമ്മർ തങ്ങളുടെ സ്ഥാനത്തെ നിലനിർത്തുന്നതിനായി തങ്ങളുടെ രാജ്യാഭിഷേകം മുതൽക്കോ, പ്രസിദ്ധ വിജയങ്ങൾ മുതലോ പുതിയകാലം ഏർപ്പെടുത്തുന്ന പതിവുണ്ടായിരുന്നു. പ്രാചീനകാലങ്ങളിൽ ഇന്ത്യയുടെ വടക്കുപടിഞ്ഞാറുഭാഗങ്ങളെ ഭരിച്ചിരുന്ന ഒരു പ്രബലനായ ശകാബാവിന്റെ രാജ്യാഭിഷേകവർഷമായ എ. ഡി ചെ-ൽ തുടങ്ങുന്ന ശകാബാലം ഇതിനു ഒരു ഉദാഹരണമാണ്. ഇതുപോലെ, ഗുപ്തകാലം, ഹർഷകാലം മുതലായ കാലങ്ങൾ പ്രാചീനഭാരതത്തിൽ നാല്പ്പതുണ്ടായിരുന്നു. ഈ പതിവ് അനുസരിച്ച് വിക്രമാഭിത്യനും തന്റെ രാജ്യാഭിഷേക വർഷമായ എ. ഡി. ൧൦൯൩-ൽ തുടങ്ങുന്ന ചലുകുവിക്രമവർഷം ഏർപ്പെടുത്തി. ബി. സി. ൫൭-ൽ തുടങ്ങുന്നതും ഉത്തരഇന്ത്യയിൽ പ്രവാമുണ്ടായിരുന്നതുമായ മാലവവിക്രമ വർഷത്തിൽനിന്ന് വ്യത്യസ്തപ്പെടുത്തുവാനാണ് ഇതിനു അദ്ദേഹം ചലു

കൃവിക്രമവർഷം എന്ന സംജ്ഞ നൽകിയത്. ഇതു തുടങ്ങുന്ന ബാർഹസ്പത്യ സാമന്തം നമുസംവത്സരമാണ്. ഇതിനെ വീര വിക്രമകാലമെന്നും, വിക്രമ കാലമെന്നും, വിക്രമവർഷമെന്നും വിളിച്ചു വരാറുണ്ടുതാനും.

വിക്രമാദിത്യന്റെ സിംഹാസനാരോഹണാനന്തരം അദ്ദേഹം ഭിഗ്നങ്ങളും മാത്രം ശേഷിക്കുന്നതെന്ന് വെണ്ണ ലോകം ആസകലം കീഴടക്കിയെന്ന് ബിക്രമണൻ വർണ്ണിക്കുന്നു.

“സസർവ്വമാവർജ്യ രിപുപ്രമാഥീ
മനോരഥാനാഥപൂരണേന
പരിഭ്രമന്യഭക്തുമലേന
ഭിഗ്നേതിശേഷാ കകഭശ്ചകർമ്മ”

തന്റെ സാമ്രാജ്യത്തിലുള്ള സകല സാമന്തന്മാരെയും അദ്ദേഹം കീഴടക്കി ഏകമന്ത്രാധിപതിയായി വാണവെന്നു ഇതിൽ ബിക്രമണൻ നിർദ്ദേശിക്കുന്നുള്ളു. രാജാവായതിനുശേഷം വിക്രമാദിത്യൻ പല രാജാക്കന്മാരോടും സാമന്തന്മാരോടും യുദ്ധം ചെയ്തു. വിക്രമാദിത്യന്റെ ശത്രുക്കളിൽ പ്രധാനികൾ കലോത്തംഗ ചോളനും, തുജററിലെ ചലുകൃരാജാക്കന്മാരും, കലിംഗരാജാവും, പോരസമുദ്രത്തിലെ ബിട്ടിരേ

വന്നു ഗോവയിലെ ജയകേശിയുമാചിരുന്നു. ഇവ രോടുമുള്ള യുദ്ധങ്ങളിൽ വിക്രമാഭിത്യന് സാധാരണയായി വിജയം നേടുവാൻ സാധിക്കുകയും ചെയ്തു.

വിക്രമാഭിത്യന്റെ ചോളയുദ്ധങ്ങളെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭരണത്തിന്റെ ആദ്യകാലങ്ങളിൽ ഉണ്ടായ യുദ്ധമെന്നും, മദ്ധ്യകാലങ്ങളിൽ ഉണ്ടായ യുദ്ധമെന്നും, അന്ത്യകാലങ്ങളിൽ ഉണ്ടായ യുദ്ധമെന്നും, മൂന്നായി നമുക്കു വിഭജിക്കാം. ആദ്യകാലങ്ങളിലെ ചോളയുദ്ധങ്ങൾ എ. ഡി. ൧൦൩൩-നും ൧൦൮൨-നും മദ്ധ്യേയാണ് നടന്നത്. ഈ ആദ്യത്തെ യുദ്ധങ്ങളോടുകൂടി ബിൽഹണന്റെ മഹാകാവും അചസാനിക്കുന്നു. ഇവയെക്കുറിച്ച് ബിൽഹണൻ പതിവുപോലെ ഇപ്രകാരം അതിശയോക്തിപൂർവ്വം പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

“ഗതേ സമാപ്തിം നരനാഥചക്ര
നിചോളകാരാസിതചാപഭണ്ഡഃ
നിർവാപ്യചോളസ്ത്ര പുനഃ പ്രതാപം
ക്രമേണകല്യാണ മസൌ വിവേശ.”

“വിപക്ഷ ഭർഭിക്കുകൾഭർമിതാശ്ചിരം
സശൌര്യകണ്ഡു ലഭജഃ ക്ഷിതേഃ പതിഃ
നിശ്ചയോദ്ധം ബലഗർവ്വിതം പുനർ
ജഗാമകാഞ്ചീം സമനീകത്രഷ്ണയം.

.....

ആരോഹകാൻകരിഷ്ഠവാജിഷ്ഠവാശപവാഹാൻ
 പ്രോതാൻ പദാതിനിവഹാംശ്വവിധായഭ്രമേ
 നാമാങ്കിതൈരിഷ്ഠഭിരേഷമുലുകൃവീര
 ശ്യാജസ്യ കീലിതമശേഷബലംവ്യധത്ത.
 ബ്രൂമഃ കിമന്യയേമത്സഹതേസ്മയത്ര
 പേര്യുവതത്രഗതികാവിരഭൂതപാണാം
 കാകാഗൃഹേ പതനമാശ്നു പലായനംവാ
 ചോജോപി ശീശ്രു മപസാരമതശ്ചകാര.
 അഥശിഥിലിതചാപശ്യാജലക്ഷ്മീംഗൃഹീ

തപാ

കൃതവിവിധവിനോദസ്തത്രകാഞ്ചീനഗർവ്വം
 നിജനഗരമഗച്ഛത് സാന്ദ്രമാതംഗസേനാ
 ഭരഭരിതദിഗന്തഃ കന്തളക്ഷ്മാഭജംഗഃ”

വിക്രമാദിത്യന്റെ ചോളശത്രുവായ കലോത്തരം
 ഗന്റെ ശാസനങ്ങളിൽ ഈ ആദ്യയുദ്ധങ്ങളെപ്പറ്റി
 ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞുകാണുന്നു.

“വില്ലെതിർക്കോടാവികിലൻകല്പതർ
 നങ്കിലിതൊടങ്കിമണലൂർനടുവിൻ
 തുങ്കപത്തിരെ പുകതുമത്തി...”

ഇതിൽ വികിലൻ എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നത് വിക്രമാദി
 ത്യാനെ ഉദ്ദേശിച്ചാണ്. തുംഗഭദ്രാനദി ചോളത്തിന്റെ

യും കന്തളത്തിന്റേയും ഒരു അനുജനായിരുന്നു. ഈ രണ്ടു വണ്ണനകളിൽനിന്നും വിക്രമാദിത്യൻ ചോളത്തിനെ ആക്രമിച്ചു കാഞ്ചീവരെ ചെന്നുവെന്നും എന്നാൽ ഒടുവിൽ കലോത്തുംഗൻ അദ്ദേഹത്തിനെ ചില യുദ്ധങ്ങളിൽ തോൽപ്പിച്ച് കന്തളരാജ്യത്തിലേക്ക് പലായനം ചെയ്യിച്ചുവെന്നും നമുക്ക് അനുമാനിക്കാം.

വിക്രമാദിത്യന്റെ മദ്ധ്യകാലങ്ങളിലെ ചോളയുദ്ധങ്ങൾ എ. ഡി. ൧൦൯൨-നും എ. ഡി. ൧൧൦൦ മദ്ധ്യേ നടന്നിരിക്കണം. ഇതിനെക്കുറിച്ച് നമുക്കു അധികം വിവരങ്ങൾ ലഭിച്ചിട്ടില്ല. എന്നാൽ ൧൦൯൨-യും ൧൦൯൯-യും ഉള്ള വിക്രമാദിത്യന്റെ ശാസനങ്ങൾ കലോത്തുംഗൻ ഭരിച്ചിരുന്ന വേംഗിരാജ്യത്തിന്റെ ഒരു ഭാഗമായ ഗോദാവരിജില്ലയിൽ കാണപ്പെടുന്നതിനാൽ, വിക്രമാദിത്യൻ ഇക്കാലങ്ങളിൽ വേംഗിയുടെ ഏതാനും ഭാഗങ്ങളെ പിടിച്ചടക്കിയിരുന്നെന്ന് നമുക്ക് അനുമാനിക്കാം. എന്നാൽ ഈ ഭാഗങ്ങളെ കലോത്തുംഗൻ കാലവിളംബമന്ത്രേ വിക്രമാദിത്യന്റെ കൈവശത്തുനിന്നു വീണ്ടെടുക്കുകയും ചെയ്തു.

വിക്രമാദിത്യന്റെ അന്ത്യകാലങ്ങളിലെ ചോളയുദ്ധം എ. ഡി. ൧൧൧൩-നും ൧൧൨൦-നും മദ്ധ്യേ ഉണ്ടായി. ഇതിനിടയ്ക്ക് അതായത് എ. ഡി.

എ.എ.എ.എ-ൽ കലോത്തുറംഗൻ കാലധർമ്മം ചെയ്തു. ഈ യുദ്ധങ്ങളുടെ ഫലമായി വിക്രമാദിത്യൻ വേംഗിരാജ്യം ആസകലം സ്വാധീനപ്പെടുത്തുവാൻ സാധിച്ചു. ഇതിനാൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സാമ്രാജ്യം പൂർവ്വസമുദ്രപർവ്വതം വ്യാപിക്കുകയും ചെയ്തു. വിക്രമാദിത്യന്റെ മരണത്തിനുശേഷം മാത്രമേ കലോത്തുറംഗന്റെ പുത്രനും പിൻഗാമിയുമായ വിക്രമചോളൻ വേംഗിയെ ചലുകൃഷ്ടന്റെ കൈയ്യിൽനിന്ന് വീണ്ടെടുക്കുവാൻ കഴിഞ്ഞിരുന്നുള്ളൂ.

വിക്രമാദിത്യന്റെ ഒരു പ്രസിദ്ധ സാമന്തനായ ആചുഗി എന്ന സിന്ധവർമ്മാമണ്ഡലേശ്വരൻ കലിംഗരാജാവിനോടു യുദ്ധംചെയ്തതായി ശാസനങ്ങൾ തെളിയിക്കുന്നു. ഇക്കാലങ്ങളിൽ കലിംഗരാജ്യത്തിനെ ഭരിച്ചിരുന്നത് അനന്തവർമ്മൻ ചോഡഗംഗൻ എന്ന പ്രസിദ്ധ രാജാവായിരുന്നു. ഇദ്ദേഹം ൧൦൭൭-നു സമീപകാലങ്ങളിൽ സിംഹാസനാരോഹണം ചെയ്തു. ഉടനെതന്നെ അദ്ദേഹം തന്റെ രാജ്യത്തിന്റെ ഉത്തരഭാഗത്തിനു സമീപമുള്ള ദേശങ്ങളെ ആക്രമിച്ചു കീഴടക്കി. ൧൦൯൭-ൽ കലോത്തുറംഗചോളൻ കലിംഗത്തെ ആക്രമിച്ചു അനന്തവർമ്മനെ തോൽപ്പിച്ച് അദ്ദേഹത്തിനെ തന്റെ മിത്രമാക്കിത്തീർത്തു. ഈ സംഭവത്തിനു മുമ്പിൽ വിക്രമാദിത്യനും അനന്ത

വർമ്മനും മിത്രങ്ങളായിരുന്നുവെന്നു നമുക്കു അനുമാനിക്കാം. കുലോത്തുംഗനോടുള്ള സഖ്യം ഹേതുവാൽ വിക്രമാഭിര്യനും അനന്തവർമ്മനും തമ്മിലുള്ള മൈത്രി അവസാനിച്ചു. അനന്തരം എ. ഡി. ൧൧൧൧-ൽ ഉത്തരകുലിംഗത്തിൽ അനന്തവർമ്മന്റെ അധികാരം നാമാവശേഷമായിത്തീർന്നു. ഇതിനു് ഒരു പ്രധാനകാരണം വിക്രമാഭിര്യനാണെന്നു് നമുക്കു വിശ്വസിക്കാം. ഈ ആണ്ടിൽ തന്നെ കുലോത്തുംഗൻ തന്റെ മിത്രമായ അനന്തവർമ്മനെ സഹായിക്കുന്നതിനായി കുലിംഗത്തെ രണ്ടാമതും ആക്രമിച്ചു. ഈ ആക്രമണത്തെക്കുറിച്ചാണ് ജയംകൊണ്ടാൻ എന്ന തമിഴ് കവി കലിങ്കത്തുപുരണിയെന്ന കാവ്യം രചിച്ചിരിക്കുന്നതു്. ഈ സംഗതികളിൽനിന്നും വിക്രമാഭിര്യന്റെ കുലിംഗയുദ്ധം എ. ഡി. ൧൦൯൯ നും ൧൧൧൨ നും മദ്ധ്യേ നടന്നിരിക്കണമെന്നു നമുക്കു വിചാരിക്കാം.

വിക്രമാഭിര്യൻ രാജാധാരത്തിനുശേഷം ബങ്കാളിനെ ഭരിച്ചിരുന്ന പാലവംശജന്മാരായ രാജാക്കന്മാരോടു യുദ്ധം ചെയ്തതായി നമുക്കു അറിവുണ്ടു്. ഈ യുദ്ധം അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭരണത്തിന്റെ പ്രാരംഭകാലങ്ങളിൽ ആയിരുന്നു. ചേദീശനായ കർണ്ണഭവനെ തോൽപ്പിച്ചവനും നമ്മുടെ കഥാനായകന്റെ യൌവ്വ

നകാലങ്ങളിൽ അദ്ദേഹത്തിനോടു യുദ്ധം ചെയ്തവനു
മായ വിഗ്രഹപാലൻ മൂന്നാമന്റെ മരണശേഷം അ
ദ്ദേഹത്തിന്റെ മൃതപുത്രനായ മഹീപാലൻ രണ്ടാമ
ൻ വംഗരാജ്യത്തെ ഭരിച്ചു. മഹീപാലൻ തന്റെ അ
നുജനമായ ശുരപാലനേയും, സന്ധ്യാകരനന്ദിയുടെ
രാമചരിത മഹാകാവ്യത്തിന്റെ നായകനായ രാമപാ
ലനേയും കാരാഗൃഹത്തിൽ പാർപ്പിക്കുകയും, പ്രജക
ളെ ക്രൂരമായ വിധത്തിൽ ഉപദ്രവിക്കുകയും ചെയ്തു. ഇ
തിനാൽ കൈവർത്തവംശജനായ ദിഷ്ടാകൻ എന്ന
പ്രഭുവിന്റെ കീഴിൽ ഒരു ജനപ്രക്ഷോഭം വംഗരാജ്യ
ത്തിൽ ഉണ്ടായി. ഈ ലഹളയിൽ മഹീപാലനെ ദി
ഷ്ടാകൻ വധിക്കുകയും വംഗരാജ്യത്തെ അദ്ദേഹം
കൈവശപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്തു. ഈ സമയത്തിൽ രാ
മപാലൻ കാരാഗൃഹത്തിൽനിന്ന രക്ഷപ്പെട്ട് ഇൻ
ഡ്യയുടെ പല ഭാഗങ്ങളിലും സഞ്ചരിച്ചു തന്റെ രാ
ജ്യത്തെ കൈവർത്തരാജാവിൽനിന്നു സ്വാധീനപ്പെടു
ത്തുന്നതിന് പല രാജാക്കന്മാരോടും സഹായം അപേ
ക്ഷിച്ചു. ഒടുവിൽ അദ്ദേഹത്തിനു വംഗരാജ്യത്തെ വീ
ണ്ടെടുക്കുവാൻ സാധിക്കുകയും ചെയ്തു. ഈ സംഭവങ്ങൾ
എ. ഡി. ഫാറൂഖ്-നു സമീപകാലത്തിലാണ് നടന്നത്.
ഈ അന്തർദ്വികാരം നടന്നുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോഴാണ്
വിക്രമാദിത്യൻ പാല രാജാക്കന്മാരുടെ രാജ്യത്തെ ആ

ക്രമിച്ചത്. ഈ യുദ്ധത്തിൽനിന്നും അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രസിദ്ധി ഉത്തരജന്മവ്യാ ആസക്തം പരന്നു. ഇതല്ലാതെ ഇതിൽനിന്ന് വിക്രമാഭിത്യനു രാജ്യലാഭമെന്നും ഉണ്ടായില്ല താനും.

എ. ഡി. മൗര്യ-നും മൗര്യ-നും മദ്ധ്യേ വിക്രമാഭിത്യൻ ഗുജറാറിനെ ഭരിച്ചിരുന്ന ചലൂക്യരാജാക്കന്മാരായ കർണ്ണനോടും ജയസിംഹനോടും യുദ്ധം ചെയ്തു. അണക്കിൽവാഡപട്ടണത്തിൽ നിന്നും ഗുജറാറിനെ ഭരിച്ചിരുന്ന ഇവർ അക്കാലത്തെ അതിപ്രബലന്മാരായ രാജാക്കന്മാരാണ്. ഇവരിൽ ജയസിംഹദേവൻ ജയസിംഹദേവസൂരിയുടെ മഹാകാവ്യമായ കമരപാലചരിതത്തിന്റെ നായകന്റെ പിതാവും അവന്തിയേയും ബർബരകന്തിനേയും കീഴടക്കിയ ഒരു പ്രസിദ്ധയോദ്ധാപുരമായിരുന്നു. കർണ്ണന്റെ അന്ത്യകാലങ്ങളിലും ജയസിംഹന്റെ ആദ്യകാലങ്ങളിലുമാണ് വിക്രമാഭിത്യൻ ഈ ഗുർജ്ജരദേശം ധീപന്മാരോടു യുദ്ധം ചെയ്തത്. ഈ യുദ്ധത്തിനു സമീപിച്ചതന്നെ ആയിരിക്കണം വിക്രമാഭിത്യൻ രാജസ്ഥാനത്തെ ഉദയപുരത്തിനു സമീപമുള്ള ഒരു രാജാവിനേയും മാലവരാജാവിനേയും വെന്നതും.

ഈ രാജാക്കന്മാരോടു യുദ്ധം ചെയ്യുന്നതിനിടയ്ക്കു വിക്രമാഭിത്യൻ തന്റെ പ്രബലന്മാരായ ചില

സാമന്തന്മാരെയും അമർച്ചവരുത്തേണ്ടതായി വന്നു. ഇവരിൽ പ്രധാനികൾ ഗോവാനഗരത്തിലെ ജയകേശി കിടംബനും, ചാമുണ്ഡമുദ്രത്തിലെ വിഷ്ണുവർമ്മൻ അഥവാ ബിട്ടിദേവനായ് സലനും, കൊരം ഹാപുരത്തിലെ ഭോജശിലാഹാരനുമായിരുന്നു ഈ യുദ്ധങ്ങളിൽ വിക്രമാദിത്യനെ സഹായിച്ചത്. സിന്ധവം ശജനായ ആചുഗി എന്ന സാമന്തനാണു താനും.

പ്രാപീനകാലങ്ങളിൽ അത്യന്തം പ്രാബല്യത്തോടുകൂടി തുളുനാട്ടിന്റെ ഉത്തരഭാഗമായ വനവാസിയെ കിടംബരാജാക്കന്മാർ ഭരിച്ചിരുന്നു. ഈ വംശത്തിൽ ജനിച്ചവനും, വിക്രമാദിത്യനു കന്തളസിംഹാസനം ലഭിക്കുവാൻ അദ്ദേഹത്തിനെ സഹായിച്ച ജയകേശിയുടെ പെരുനാൾ, ഗോവാനഗരത്തിൽനിന്നും പലാശിഗനഗരത്തിൽനിന്നും അവയ്ക്കു സമീപമുള്ള നാടുകളെ പാരമ്പര്യേണ ഭരിച്ചിരുന്നവനുമായ ജയകേശിയാണ് വിക്രമാദിത്യന്റെ മേൽക്കോയ്മയെ ധിക്കരിക്കുവാൻ ഉദ്ദേശിച്ചത്. ഈ വിവരം അറിഞ്ഞയുടനെ വിക്രമാദിത്യൻ തന്റെ വിശ്വസ്ഥസാമന്തനായ ആചുഗിയെ ജയകേശിയെ കീഴടക്കുവാനായി അയച്ചു. ആചുഗി ജയകേശിയെയും അദ്ദേഹത്തിനെ സഹായിച്ചിരുന്ന പാണ്ഡ്യരാജാവിനെയും തോല്പിക്കുക

യും ജയകേശിയുടെ രാജധാനിയായ ഗോപാനഗരത്തെ അഗ്നിക്കു ആഹാരമാക്കിത്തീർക്കുകയും ചെയ്ത ശക്തിമാനായ ജയകേശിയെ ഇപ്രകാരം ശിക്ഷിച്ചതിനു ശേഷം അദ്ദേഹത്തിനെ തന്റെ സ്ഥിരമിത്രമാക്കിത്തീർക്കുന്നതിനായി വിക്രമാദിത്യൻ തന്റെ പുത്രിയെ അദ്ദേഹത്തിനു വിവാഹംചെയ്തുകൊടുത്തു. ഈ സംഭവങ്ങൾ വിക്രമാദിത്യന്റെ ഭരണത്തിന്റെ മദ്ധ്യകാലങ്ങൾക്കുശേഷം നടന്നിരിക്കണം. ഇതിനുശേഷം വിക്രമാദിത്യന്റെ മരണവരെ ജയകേശി അദ്ദേഹത്തിനെ ഭക്തിപൂർവ്വരും സേവിച്ചു. എ. ഡി. ഫാമുൽ ജയകേശി വിക്രമാദിത്യന്റെ പ്രതിനിധിയായി കൊങ്കണവും, പലാശിഗയും ഹൈഗവിഷയവും ഭരിച്ചിരുന്നതായി ശാസനങ്ങൾ തെളിയിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.

ഭക്ഷിണകൊങ്കണത്തെയും കൊരംഹാപുരത്തിനേയും പാരമ്പര്യേണ ഭരിച്ചിരുന്നവരും, പ്രാചീനശിലാഹാരവംശജനുമായ ഭോജനം വിക്രമാദിത്യന്റെ അധികാരത്തെ ധിക്കരിക്കുവാൻ ശ്രമിച്ചു. എന്നാൽ ഭോജന്റെ ഉദ്യമവും നിഷ്ഫലമായി പരിണമിച്ചതേയുള്ളൂ. ആമുഗി തന്റെ സൈന്യത്തെ കൊങ്കണത്തിലേക്കു നയിച്ച് ഭോജനെ നിഷ്പ്രയാസം കീഴടക്കി. പിൽക്കാലങ്ങളിൽ മൈസൂരും കുന്തളത്തിന്റെ ഭക്ഷി

ണഭാഗങ്ങളും അടങ്ങിയ ഒരു സാമ്രാജ്യം സ്ഥാപിച്ചു. ഫൊയ് സാലയാദവനായ ഖിട്ടിദേവൻ അല്ലെങ്കിൽ വിഷ്ണുവർദ്ധനനും വിക്രമാദിത്യന്റെ അന്ത്യകാലങ്ങളിൽ കുന്തളത്തിനെ ആക്രമിച്ചു. എന്നാൽ ഈ പ്രബലനായ സാമന്തനെയും ആധുനിക കീഴടക്കുവാൻ കഴിഞ്ഞു. അനന്തരം വിക്രമാദിത്യൻ ജീവിച്ചിരുന്ന കാലത്തോളം വിഷ്ണുവർദ്ധനൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ അധികാരത്തെ അംഗീകരിച്ചു. അങ്ങിനെയൊക്കെയും ചെയ്തു.

വിക്രമാദിത്യൻ കുന്തളാധിപനായിത്തീർന്നതിനു ശേഷം അദ്ദേഹം തന്റെ അനുജനായ ജയസിംഹനെ വനവാസിമണ്ഡലത്തിലെ രാജപ്രതിനിധിയായി നിയമിച്ചു. എ. ഡി. ൧൦൮൧ വരെ ജയസിംഹൻ ജ്യേഷ്ഠന്റെ മേൽക്കോയ്മയെ സ്വീകരിച്ചു. അതിനെ ഭരിച്ചു. ഇതിനിടയിൽ അന്യ ചില വിഷയങ്ങളേയും വിക്രമാദിത്യൻ അനുജനു ഭരിക്കുവാൻ നൽകിയിരുന്നു. എന്നാൽ എ. ഡി. ൧൦൮൧-ൽ ജയസിംഹൻ രാജദ്രോഹത്തിനു തുനിഞ്ഞു. അദ്ദേഹം ജനങ്ങളെ ഹിംസിച്ചു. പണം ശേഖരിക്കുകയും, തന്റെ സൈന്യത്തെ വർദ്ധിപ്പിക്കുകയും, കാട്ടുജാതികളെ തന്റെ അധീനത്തിൽ വരുത്തുകയും, ചോളരാജാവിനോടു് സഖ്യം ചെയ്യുകയും, ജ്യേഷ്ഠന്റെ സൈന്യത്തെ വശീ

കരിക്കുവാൻ ഉദ്യമിക്കുകയും ചെയ്തുവെന്ന് ബിൽഫൺ
 ന് വർണ്ണിക്കുന്നു. ജയസിംഹൻ ജ്യേഷ്ഠനെ മാതൃക
 യായി സ്വീകരിച്ചായിരിക്കാം ഇപ്രകാരം ചെയ്തത്.
 അനുജനോടു യുദ്ധം ചെയ്യാതെയിരിക്കുവാനായി അദ്ദേ
 ഫം ജയസിംഹനെ ഗുണഭോഷിച്ചുവെന്ന് ബിൽഫൺ
 ന് പറയുന്നു. ഈ സന്ധി ഉദ്യമങ്ങൾക്കൊന്നും വശം
 വടനാകാതെ ജയസിംഹൻ തന്റെ പക്ഷത്തിൽ ചേ
 ൾ ചില പ്രബലന്മാരായ സാമന്തന്മാരോടും ഒരു വ
 ലിയ സൈന്യത്തോടുകൂടി കൃഷ്ണാനദിതീരങ്ങളിലേ
 ക്കു ചെന്നു. ഈ വിവരം അറിഞ്ഞയുടനെ നമ്മുടെ ക
 ഡാനായകൻ അനുജനെ ഗുണഭോഷിക്കുവാനായി ഒ
 രു വലിയ സൈന്യത്തോടുകൂടി അവിടെ എത്തി. പി
 ന്നെയും വിക്രമാദിത്യൻ അനുജനോടു രഞ്ജിക്കുവാൻ പ്ര
 യത്നിച്ചുവെന്ന് ബിൽഫൺ പറയുന്നു. എന്നാൽ
 ഈ ഉദ്യമങ്ങളും നിഷ്ഫലമായി പരിണമിച്ചതേയു
 ള്ളൂ. അനന്തരം രണ്ടു സൈന്യങ്ങളും യുദ്ധം ചെയ്തതുട
 ങ്ങി. യുദ്ധത്തിന്റെ പ്രാരംഭത്തിൽ ജയസിംഹൻ ത
 ന്റെ വലിയ ഗജസൈന്യത്താൽ ജ്യേഷ്ഠന്റെ ഭടന്മാ
 രുടെയടുത്ത് പരിഭ്രമം ജനിപ്പിക്കുവാൻ സാധിച്ചു.
 ഉടനെ വിക്രമാദിത്യൻ ഏകനായി അതിശയനീയമായ
 ധൈര്യം പ്രകടിപ്പിച്ച് ശത്രു സൈന്യത്തെ ചെറുക്കുക
 യും, ഇതുകണ്ട് ധൈര്യപ്പെട്ട് അദ്ദേഹത്തിന്റെ സൈ
 ന്യം പിന്നെയും യുദ്ധം ചെയ്യുകയും ചെയ്തു. ഒടുവിൽ വി

കുമാരിയുമാണ് ജേതാവായിത്തീർന്നത്. വിക്രമാദിത്യൻ ഈ യുദ്ധത്തിൽ ചെയ്ത പരാക്രമങ്ങളെ ബിൽ ഫണൻ ഇപ്രകാരം വർണ്ണിക്കുന്നു.

“അഭവദ്ബലമേതദന്തരേ സകലം കന്തള ചക്രവർത്തി

(നഃ

പ്രതിപക്ഷഗജപ്രധാവന ക്ഷുഭിതം ദിക്ഷുവിലക്ഷമാ

സ്തുതം

നസങ്കാപിമഹോദ്യഃ കരിനതൂരംഗോനപടുർമ്മഹാഭഭഃ

വിചലാനയഃ പരാഭ്യാമവഃ പ്രതിപക്ഷപ്രളയാനി

ലാഹരഃ

പുളകപ്രണയം കപോലയോരഥചാലുകൃതപഃ പ്രകാ

ശയൻ

ഉദതിഷ്ടപാരപൈരന്യഃ സ്വയമുദ്ദാമമഭേനഭന്തിനാ.

ഭലയൻവിപു കീർത്തികന്ദളീരണലാലാ സരസി മൂണാളി

കാം

കരിമേഘചടാഞ്ചപാടയന്നതനോദത്തുത രാജഹംസ

താം

ക്ഷുതകഞ്ജരകുന്ദമേധകതികൈർന്നിപതദ്ഭിർമുകുളാ

നകാരിഭിഃ

വിപുവീരയശഃക്ഷമാന്യഹംസഭൂജാഭ്യാംനിജഗാഭകമ്പി

തം.

.....

നിപതന്തമസൈനീവാഭയന്നരി നാരാജമിദൃസ്മുഖീ
നി

ചരണേനനിഹത്യാപൃഷ്ടതഃസുരപുഷ്പപ്രകരൈരപൂർവ്വത.
കരദിധപജണ്യസംഗിനീപ്രതിവീരപ്രഹിതാംശരാവ
ലീം

ജയകീലകമാലികാമിവ ക്ഷിതിപാലഃസ്ഥവിലാസ
മൈക്ഷത.

അസിനാവിശിഖൈഃ സതോമരൈഃസഹസാ കണ്ഠരധാ
വനേനച

സസഹസ്രമിവോദപഥൻകരാൻ പ്രതിപക്ഷക്ഷയദീ
ക്ഷിതോഭവത്.

തമവേക്ഷ്യതുരംഗവാഹിനീഹരണീല്പാഠന ബലാകൗ
തുകം

തുർഗാവലിരംഗമാലിനഃകലയാമാസഗുണായദൂരതാം.
അസിയേന വില്വനകന്ധരൈഃ സമദായോരണമസ്ത
കൈരസൈ

പൃഥിവീന്ദുരപൂരയൻ മഹീയുഗപദ്യുഗാചയശോഭിത
ഭ്ഭഭൈഃ

അപിശൈലവിടങ്കഭേദിഭിർവിശിഖൈസ്തസ്യനിവേശി
തവൃഥാഃ

ദിഷ്യാതാംകരിണഃ പലായിതാഃ ശരണഭിഗ്ദപിരദാനി
[വാഗമൻ.]

യുദ്ധാനന്തരം വിക്രമാദിത്യൻ ജയസിംഹനെ തടവുകാരനായി പിടിക്കാൻ സാധിച്ചു. ബന്ധനസ്ഥനായ അനന്തനോട് വിക്രമാദിത്യൻ സഭയം പെരുമാറിയെന്നാണ് ബിത്ഥാണൻ പറയുന്നത്. ഇതിനുശേഷം ജയസിംഹനെക്കുറിച്ച് നമുക്ക് ഒരുവിവരവും ലഭിച്ചിട്ടില്ലാത്തതിനാൽ ഈ രാജകുമാരനും കാരാഗൃഹത്തിൽ കിടന്നു മരിച്ചുവെന്ന് നമുക്ക് ഉൾക്കൊള്ളാം.

ഈ യുദ്ധങ്ങളുടെ ഫലമായി വിക്രമാദിത്യൻ ഒരു അതിവിസ്തീർണ്ണസാമ്രാജ്യം ലഭിച്ചു. ഇതിന് അദ്ദേഹത്തിന്റെ അതിപ്രസിദ്ധനായ പൂർവ്വികൻ പുലകേശി രണ്ടാമന്റെ സാമ്രാജ്യത്തിനോളം വൈപുല്യം ഉണ്ടായിരുന്നു. ഇതിന്റെ ഉത്തരസീമ നമ്മുക്കറിയാ, പൂർവ്വാത്തര സീമ ഗോദാവരിയും പശ്ചിമസീമ പശ്ചിമസമുദ്രവുമാണ്. ഗോദാവരിയുടേയും കൃഷ്ണനദിയുടേയും മുഖങ്ങൾക്ക് മദ്ധ്യേയുള്ള ചോഴിരാജ്യം അദ്ദേഹം പിടിച്ചടക്കിയതിനുശേഷം ഇത് പൂർവ്വസമുദ്രംവരെ വ്യാപിച്ചു. മദ്രാസ് സംസ്ഥാനത്തിലുള്ള കണ്ണൂരും ജില്ലയുടെ ഏതാനും ഭാഗങ്ങളും, ബെല്ലാറി അനന്തപുരം എന്ന ജില്ലകളും മൈസൂരിന്റെ ഉത്തരഭാഗവും പശ്ചിമഭാഗവും തുളുനാടിന്റെ ഏതാനും ഭാഗങ്ങളും ഈ സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ ഭക്ഷിണപ്രദേശങ്ങളിൽ ഉൾപ്പെട്ടിരുന്നു. ചുരുക്കിപ്പറയുന്നതായാൽ, ഭക്ഷി

ഞപഥത്തിന്റെ തെക്കു പടിഞ്ഞാറുള്ള കേരളവും, കന്യാകുമാരിമുതൽ കൂണ്ണാനദീമുഖംവരെയുള്ള സമുദ്രതീരപ്രദേശങ്ങൾ അടങ്ങിയ പോളരാജ്യവും ഒഴിച്ചു, അതിന്റെ സകലഭാഗങ്ങളിലും വിക്രമാദിത്യൻ ഏകപുത്രാധിപതിയായി വാണിരുന്നുതാനും. ഈ വിസ്തീർണ്ണ സാമ്രാജ്യത്തിനെ പാരമ്പര്യേണ നാടുവാഴ്ചവാൻ അവകാശമുള്ളവരും പ്രാചീന രാജവംശങ്ങളിലുള്ളവരുമായ മഹാമണ്ഡലേശ്വരന്മാരെ കൊണ്ടും, താൻ നിയമിച്ചവരും തന്നിച്ച് അധികാരഭാഷ്ടരാക്കിത്തീർക്കുവാൻ അവകാശമുള്ളവരുമായ രാജകീയ ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരെക്കൊണ്ടും ആണ് വിക്രമാദിത്യൻ ഭരിച്ചിരുന്നത്. കൂടാതെ രാജധാനിയിൽ അദ്ദേഹത്തിനെ ഒരു മന്ത്രിസഭ രാജ്യഭരണത്തിൽ സഹായിക്കുകയുണ്ടായി. ഈ മന്ത്രികളെ മഹാപ്രധാനരെന്നും രാജ്യവിഭാഗങ്ങളെ ഭരിച്ചിരുന്ന മുന്തു പറ്റത്ത രാജകീയ ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരെ ഭണ്ഡനായകരെന്നുമാണ് വിളിച്ചുവന്നിരുന്നത്. വിക്രമാദിത്യന്റെ സാമ്രാജ്യത്തിനെ പലരാഷ്ട്രങ്ങൾ അല്ലെങ്കിൽ മഹാമണ്ഡലങ്ങളായും, പലവിഷയങ്ങളായും ഭരണസൗകര്യത്തിനായി വിഭജിച്ചിരുന്നു. കന്തളത്തിലെ പ്രധാനവിഷയങ്ങൾ, വനവാസി, പാറംഗൽ, പുലിഗെരെ, ബെരംപോള, കുറ്റുണ്ഡി, തൊറഗല, കെല

വാടി, കിസുകാട്, ബാഗഡഗ, തസ്തിവാടി എന്നിവ ആയിരുന്നു. കാരോവിഷയങ്ങളിൽ പലഗ്രാമങ്ങൾ അടങ്ങിയിരുന്നു. ഈ ഗ്രാമങ്ങളെ ഗ്രാമകൂട്ടങ്ങൾ അല്ലെങ്കിൽ ഗ്രാമസഭകളാണ് ഭരിച്ചുവന്നിരുന്നത്. വിഷയപതികൾക്ക് ഈ ഗ്രാമഭരണത്തിൽ ഒരു മേൽനോട്ടം മാത്രമേ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. ഈ ഗ്രാമസഭകൾ തിരഞ്ഞെടുത്ത ഉയരോഡ് അല്ലെങ്കിൽ ഗ്രാമനായകന്മാർ ഈ സഭകളുടെ കല്ലനകളെ നീർവിഷകര്യം ചെയ്തു.

വിക്രമാദിത്യന്റെ അട്ടകാലങ്ങളിലുള്ള പ്രധാനമന്ത്രിയും സന്ധിവിഗ്രഹഭണ്ഡനായകനും കാശ്യാപഗോത്രത്തിലുള്ള രവിദേവൻ അല്ലെങ്കിൽ രവിയണഭട്ടൻ എന്ന ബ്രാഹ്മണൻ ആയിരുന്നു. വിക്രമാദിത്യന്റെ അട്ടകാലങ്ങളിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രധാനമന്ത്രിയായിരുന്നത് അനന്തപാലൻ എന്ന പ്രസിദ്ധ ഉദ്യോഗസ്ഥനാണ്. അനന്തപാലൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭാര്യപുത്രനായ ഭണ്ഡനായകൻ ഗോവിന്ദനും വേംഗിയെ കീഴടക്കുന്നതിനു കാരണമായ യുദ്ധത്തിലും അതിനുശേഷം അതിന്റെ ഭരണത്തിലും വിക്രമാദിത്യൻ അമൂല്യമായ സഹായങ്ങൾ നൽകി. മഹാപ്രധാനസേനാപതിയും ഭണ്ഡനായകനുമായിരുന്ന

അനന്തപാലൻ വിക്രമാദിത്യനെ അതിജീവിച്ച് അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുത്രനായ സോമേശ്വരൻ, ഭൂലോകമല്ലെന്ന സേവിക്കുകയും ചെയ്തു.

വിക്രമാദിത്യന്റെ ശാസനങ്ങളിൽനിന്നും അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രധാന സാമന്തന്മാർ ആരെല്ലാമായിരുന്നുവെന്ന് നമുക്ക് അറിവുണ്ട്. ഇവർ പ്രാചീനകാലങ്ങളിൽ സ്വതന്ത്രന്മാരായി നാടുവാണ രാജവംശങ്ങളിലുള്ളവരാണെന്നും ഇവർക്ക് പാരമ്പര്യമുള്ള ഇവരുടെ മണ്ഡലങ്ങളെ ഭരിക്കുവാൻ അവകാശമുണ്ടെന്നും മുമ്പു പറഞ്ഞുവെല്ലാം. വിക്രമാദിത്യനുകീഴടങ്ങി നാടുവാണിരുന്ന പ്രധാനസാമന്തന്മാർ കടംബവംശം, ശിലാഹാരവംശം, ഗംഗവംശം, പാണ്ഡ്യവംശം, യാദവവംശം രാട്ടവംശം, സിന്ധവംശം എന്നീ പ്രാചീന രാജവംശങ്ങളിൽ ജനിച്ചവരായിരുന്നു. ഇവരിൽ ചിലരെ വിക്രമാദിത്യൻ തന്റെ സേനാനായകന്മാരായും താൻ നേരിട്ട ഭരിച്ചിരുന്ന പ്രദേശങ്ങളിലെ ഭണ്ഡനായകന്മാരായും നിയമിക്കപ്പെതിവുണ്ടായിരുന്നുതാനും.

ചലുക്യരാജാക്കന്മാർ ഭക്ഷിണപഥത്തിൽ പുഞ്ചലരായിത്തീരുന്നതിനു മുമ്പിൽ അതിന്റെ ഭക്ഷിണഭാഗങ്ങളെ വൈജയന്തി നഗരത്തിൽനിന്നും പലാശിനഗരത്തിൽനിന്നും ഭരിച്ചിരുന്ന രാജാക്കന്മാരായി

തന്നു കടംബന്മാർ, വിക്രമാദിത്യന്റെ കാലത്തിൽ ഈ
 രാജവംശം രണ്ടു ശാഖകളായി പിരിഞ്ഞു, ഒന്ന് ഉത്തര
 കാനറജില്ലയിലുള്ള വനവാസിയേയും, ഗാർവാഡ് ജില്ലയിലുള്ള
 ഹാംഗൽ അല്ലെങ്കിൽ വിരാട നഗരത്തേയും, മറൊന്ന് ഗോവയേയും ബെൽഗാം ജില്ലയിലുള്ള
 പലാശിഗ അല്ലെങ്കിൽ ഹൽസിയേയും ഭരിച്ചു
 വന്നിരുന്നു. പ്രസിദ്ധനായ മയൂരവർമ്മനാണ് കടംബ
 വംശത്തിന്റെ സ്ഥാപകൻ. ഈ വംശത്തിലുള്ളവർക്ക്
 വനവാസി പുരവരായിപ്പേർ എന്ന ബിരുദം, സിംഹ
 ഹലാഞ്ചരനവും, വാനരധർമ്മവും ഉണ്ടായിരുന്നു. ഇ
 വർക്ക് പെർമ്മട്ടി എന്ന ഒരു പ്രത്യേകവാക്യവും ഉപ
 യോഗിക്കുവാൻ അവകാശമുണ്ട്. വിനവാസിയിലേ
 യും ഹാംഗലിലേയും കടംബശാഖയുടെ കലഭേദത്തെ
 വനവാസിയിലെ മധുകേശ്വരൻ അല്ലെങ്കിൽ വിഷ്ണു
 വം, ഗോവയിലേയും പലാശിഗിയിലേയും കടംബ
 ശാഖയുടെ കലഭേദത്തെ ഗോവയിലേ സപ്തകോട്ടീശ്വ
 രൻ അല്ലെങ്കിൽ ശിവനുമായിരുന്നു. വനവാസിയിലെ
 കടംബസാമന്തന്മാർ ഗോവയിലെ കടംബന്മാരെക്കാൾ
 ബലഹീനരായിരുന്നു. വിക്രമാദിത്യന്റെ സമകാലീന
 ന്നായ കീർത്തിവർമ്മൻ, ശാന്തിവർമ്മൻ, തൈലപൻ എന്ന
 വനവാസിയിലെ മഹാമണ്ഡലേശ്വരൻ എല്ലാവരും
 അദ്ദേഹത്തിനെ ഭക്തിപൂർവ്വം സേവിച്ചു. അദ്ദേഹത്തെ
 ന്റെ കാലത്തിൽ ഗോവയെ ഭരിച്ച ജയകേശി ഒന്നാമൻ

വിജയാഭിത്യൻ' ജയകേശിരണ്ടാമൻ എന്നവരിൽ ജയ കേശിരണ്ടാമൻ വിക്രമാഭിത്യന്റെ മേൽക്കോയ്മയെ ധിക്കരിച്ചു പ്രവർത്തിച്ചുവെന്നും ഒടുവിൽ വിക്രമാഭിത്യൻ ആ സാമന്തനെ കീഴടക്കിയെന്നും മുമ്പു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലോ. വിക്രമാഭിത്യന്റെ കാലത്തിൽ ഗോവയിലെ കടംബന്മാർ ഉത്തരകൊങ്കണത്തിലെ ശിലാഹാരസാമന്തന്മാരുടെ രാജ്യത്തിന്റെ ഏതാനും ഭാഗങ്ങളേയും കീഴടക്കി ഭരിക്കുകയും ചെയ്തു.

അതിപ്രാചീനകാലങ്ങളിൽ തഗര നഗരത്തിൽ നിന്നും ഭക്ഷിണ പഥത്തിന്റെ മദ്ധ്യഭാഗങ്ങളെ ഭരിച്ചിരുന്നവരായിരുന്നു ശിലാഹാരരാജാക്കന്മാർ. ജീമൂതകേതുവിന്റെ പുത്രനും, ശംഖപുഡനെന്ന് സ്ഥ്ലത്തിനെ ഗരുഡനിൽ നിന്നു രക്ഷിക്കുന്നതിനായി പ്രാണത്യാഗം ചെയ്തവനുമായ ജീമൂതവാഹനൻ എന്ന വിദ്യാധരനായിരുന്നു ഇവരുടെ പൂർവ്വികൻ എന്നാണ് ഐതിഹ്യം. ഹർഷന്റെ നാഗാനന്ദനാടകം ഈ കഥയെ അടിസ്ഥാനപ്പെടുത്തിയാണ് എഴുതപ്പെട്ടിട്ടുള്ളത്. വിക്രമാഭിത്യന്റെ കാലത്തിൽ ശിലാഹാര വംശം മൂന്നുശാഖകളായി പിരിഞ്ഞത്, ഒന്ന് ഉത്തരകൊങ്കണത്തെ ബാംബേക്കു സമീപമുള്ള പുരിനഗരത്തിൽ നിന്നും, ഒരു ശാഖ ഭക്ഷിണകൊങ്കണത്തേയും, മറ്റൊരു

ശാഖ സന്താന ജില്ലയിലുള്ള കരമാടകത്തിനേയും കൊൽമാപുര രാജ്യത്തിനേയും ഭരിച്ചിരുന്നു. ഇവരിൽ വെച്ചു വിക്രമാദിത്യന്റെ കാലത്തിൽ ഏറ്റവും പ്രബലനായിരുന്നത് കരമാടകത്തേയും കൊൽമാപുരത്തിനേയും ഭരിച്ചിരുന്ന ശാഖയാണ്. വിക്രമാദിത്യന്റെ കാലത്തിൽ ഇവർ ഭക്ഷിണ കൊങ്കണ ശാഖയെ കീഴടക്കി അവരുടെ രാജ്യത്തേയും ഭരിച്ചിരുന്നു. ഈ ശാഖയിലുള്ള ഭോജൻ ഒന്നാമനെന്നാണ് വിക്രമാദിത്യന്റെ സേനാനായകനായ ആമുക്തി തോൽപ്പിച്ചു കീഴടക്കിയത്. ഭോജന്റെ സഹോദരിയായ ചന്ദ്രകാദേവി അല്ലെങ്കിൽ ചന്ദ്രലാദേവി എന്ന രാജകുമാരിയെ വിക്രമാദിത്യൻ വിവാഹം ചെയ്യുകയും ചെയ്തു. ഭോജന്റെ സഹോദരനായ ഗണ്ഡാരാദിത്യനും വിക്രമാദിത്യന്റെ അതി പ്രബലനായ ഭരണാധിപനായിരുന്നു. മറ്റുരണ്ടു ശാഖകളും വിക്രമാദിത്യന്റെ അധികാരത്തെ ധിക്കരിക്കുവാൻ ശ്രമിക്കാതെ നാടുവാണിരുന്നു. ശിലാഹാരരാജാക്കന്മാർക്ക് തഗരപുര വരാധീശപദം എന്ന ബിരുദമുണ്ട്. കൊൽമാപുരത്തിലെ ശിലാഹാരന്മാരുടെ കലഭേദത്തെ അവിടത്തെ മഹാലക്ഷ്മിയായിരുന്നു. ഇവരിൽ പലരും ജൈന മതാനുസാരികളായിരുന്നുവെന്നും നമുക്ക് അറിവുണ്ട്.

വിക്രമാദിത്യന്റെ വിശ്വസ്ഥ സേനാനായകനായ ആമുഗി, ഫൈദ്രാബാദിലെ നൈസാമിന്റെ രാ

ജ്യോതിന്റെ തെക്കുപടിഞ്ഞാറുള്ള പ്രദേശങ്ങളും ക
ലാഡ്ഗിജില്ലയുടേയും ധാർവാഡ്ജില്ലയുടേയും ഏ
താനും ഭാഗങ്ങളും ഭരിച്ചിരുന്ന സിന്ധവംശത്തിലുള്ള
മഹാമണ്ഡലേശ്വരൻ ആയിരുന്നു. ഇവർ നാഗവം
ശത്തിൽ ഉണ്ടായവരാണെന്നാണ് ഐതിഹ്യം. ഇവ
ർക്ക് ഫണിധപജവും പൂർവ്വലാഞ്ചനവും, ഭോഗാവതി
പുരവരാധീശ്വരൻ എന്ന ബിരുദം ഉണ്ടായിരുന്നു.
വിക്രമാദിത്യന്റെ കാലത്ത് ഹൈന്ദ്രാബാദിലുള്ള എ
രംബരഗെ (യെൽബർഗ്) എന്ന നഗരമായിരുന്നു ഇ
വരുടെ രാജധാനി. ആധുനിക വിക്രമാദിത്യന്റെ ക
ലിംഗയുദ്ധത്തിലും, വംശയുദ്ധത്തിലും, ഗുജറാറുയു
ദ്ധത്തിലും ചോളയുദ്ധങ്ങളിലും പങ്കുകൊണ്ടു. ക്ര
മേതെ ഇദ്ദേഹം ഗോവയിലെ ജയകേശിയേയും, കൊൽ
ഹാപുരത്തിലെ ഭോജനേയും ചോരസമുദ്രത്തിലെ ബി
ട്ടിദേവനേയും വിക്രമാദിത്യനുവേണ്ടി തോൽപ്പിക്കുകയും
ചെയ്തു. ആധുനികയുടെ പുത്രനായ പെർമാഡിയും
വിക്രമാദിത്യന്റെ അന്ത്യകാലങ്ങളിൽ അദ്ദേഹത്തി
നുവേണ്ടി യുദ്ധം ചെയ്തതായും നമുക്ക് അറിവുണ്ട്.

വിക്രമാദിത്യൻ ജ്യേഷ്ഠനോടു യുദ്ധം ചെയ്ത
യ്ക്കൊരു അദ്ദേഹത്തിനെ സഹായിച്ച സ്പൃണചന്ദ്രൻ
എന്ന മഹാമണ്ഡലേശ്വരൻ കന്തളരാജ്യത്തിന്റെ
വടക്കുപടിഞ്ഞാറുള്ള സ്പൃണദേശത്തെനാസിക ജില്ലയി

ലുള്ള ചന്ദ്രാഭിത്യപുരിയിൽനിന്നും നാടുവാണിരുന്ന യാദവചംശത്തിൽ ജനിച്ചവനായിരുന്നു. പിൽക്കാലങ്ങളിൽ ഈ യാദവചംശരാജാക്കന്മാർ ദേവഗിരിയെ തങ്ങളുടെ രാജധാനിയാക്കിത്തീർത്തിനാൽ ഇവരെ ദേവഗിരിയിലെ യാദവർ എന്നു ചരിത്രകാരന്മാർ വിളിച്ചുവരുന്നു. ഇവർക്കു പാരാവതിപുരവരാധീശപരമേശ്വരൻ യാദവനാരായണൻ എന്നും ബിരുദകളും, സുവർണ്ണശാസ്താധിപത്യവും ഉണ്ടായിരുന്നു. വിക്രമാഭിത്യന്റെ മുൻപുവന്നവരായ പിൻഗാമികളുടെ കാലങ്ങളിൽ ഇവരിൽ ഒരുവനായ സിംഹഭർമ്മൻ കുന്തളസാമ്രാജ്യത്തിന്റെ ഉത്തരഭാഗങ്ങളെ അശേഷം കൈവശപ്പെടുത്തി ഒരു അതിപ്രബലമായ സാമ്രാജ്യം സ്ഥാപിച്ചുവെങ്കിലും വിക്രമാഭിത്യൻ ജീവിച്ചിരുന്ന കാലത്തിൽ ഇവർ അദ്ദേഹത്തിനെ ഭക്തിപൂർവ്വം സേവിക്കുകയാണ് ചെയ്തത്.

മൈസൂരിന്റെ പശ്ചിമഭാഗങ്ങളെ വിക്രമാഭിത്യന്റെ കാലത്തിൽ ഭരിച്ചിരുന്ന മഹാമണ്ഡലേശ്വരന്മാരിൽവെച്ചു പ്രബലന്മാർ പാരസമുദ്രത്തിലെ (ഹലബീഡിലെ) ഹൊയ്സലയാദവന്മാർ ആയിരുന്നു. ഇവർക്കും ദേവഗിരിയിലെ യാദവന്മാരെപ്പോലെ പാരാവതിപുരവരാധീശപരൻ എന്നും യാദവനാരായണനെന്നും ബിരുദകൾ ഉണ്ട്. ഹൊയ്സലയാദവന്മാരുടെ ധർമ്മം ശാർദൂലധർമ്മവും അവരുടെ കലാഭാവത

ശരകപുരിയിലെ വാസന്തികാദേവിയുമായിരുന്നു. വി
 ക്രമാഭിത്യന്റെ സമകാലീനനായ വിനയാഭിത്യൻ
 രണ്ടാമനും, ബല്ലാലൻ ഒന്നാമനും അദ്ദേഹത്തിന്റെ
 അധികാരത്തെ നശിപ്പിക്കുവാൻ ശ്രമിച്ചില്ല. എ
 ന്നാൽ മൂന്നാമൻ രാജഭാരമേററ വിഷ്ണുവർദ്ധ
 നൻ അഥവാ ചിട്ടിദേവൻ വിക്രമാഭിത്യന്റെ അന്ത്യ
 കാലങ്ങളിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മേൽക്കോയ്മയെ
 ധിക്കരിച്ചുവെന്നു മാത്രമല്ല കുന്തളരാജ്യത്തിന്റെ ഭക്ഷി
 ണഭാഗങ്ങളെ ആക്രമിക്കുകയും ചെയ്തു. അതിശ
 ക്തിമായ ഈ സാമന്തനെ വിക്രമാഭിത്യന്റെ സേ
 നാനായകനായ ആചുഗി തോൽപ്പിച്ചു അദ്ദേഹത്തി
 നെക്കൊണ്ടു വിക്രമാഭിത്യന്റെ മേൽക്കോയ്മയെ വീ
 ള്ളും അംഗീകരിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു. അനന്തരം വി
 ക്രമാഭിത്യന്റെ മരണപശ്ചാത്തം വിഷ്ണുവർദ്ധനൻ
 അടങ്ങിപ്പോയ്തു. എന്നാൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മരണാ
 നന്തരം ഈ മഹാസാമന്തൻ കുന്തളരാജ്യത്തിന്റെ ഭ
 ക്ഷിണഭാഗങ്ങളെ കീഴടക്കി ഒരു പ്രാബല്യമുള്ള സാ
 മ്രാജ്യം സ്ഥാപിക്കുകയും ചെയ്തു. വിനയാഭിത്യനും
 ബല്ലാലനും ജൈനന്മാരായിരുന്നു. വിഷ്ണുവർദ്ധനൻ
 അദ്ദേഹത്തിന്റെ യൗവനത്തിൽ ജൈനമതാനുസാ
 രിയായിരുന്നുവെങ്കിലും ഒടുവിൽ അദ്ദേഹം വൈഷ്ണവമ
 തം ശ്രീരാമാനുജാചാര്യരുടെ പ്രേരണയാൽ സ്വീകരി
 ക്കുകയും ചെയ്തു.

വിക്രമാദിത്യന്റെ കാലത്തിൽ കന്തളത്തിന്റെ ഒരു മണ്ഡലമായ കളുണ്ഡിയെ ഭരിച്ചിരുന്ന മഹാമണ്ഡലേശ്വരൻ രാട്ടവംശജനായ കന്നൻ, സേനൻ, കാൽപ്പിയൻ എന്നിവരായിരുന്നു. പ്രസിദ്ധമായ രാഷ്ട്രകൂടവംശത്തിന്റെ ഒരു ശാഖയോടു ഇവർക്കു ചാർച്ച ഉണ്ടായിരുന്നിരിക്കുവാൻ ഇടയുണ്ടു്. ഇവരുടെ രാജധാനികൾ വിക്രമാദിത്യന്റെ കാലത്തിൽ ബെൽഗാംജില്ലയിലുള്ള സുഗന്ധവർത്തി (സൗരന്തത്തി) യും, ചേണഗ്രാമവും (ബെൽഗാം) ആയിരുന്നു. ഇവർക്കു ലത്തലൂർ പൂരവരായിശ്വരൻ എന്ന ബിരുദം, സുചണ്ഡഗന്ധധർമ്മവും സിന്ധുരാജാജനവും ത്രിവലി എന്ന പ്രത്യേക വാദ്യം ഉപയോഗിക്കുന്നതിനുള്ള അവകാശവും ഉണ്ടായിരുന്നു. രാട്ടവംശത്തിലുള്ള മഹാമണ്ഡലേശ്വരൻ വിക്രമാദിത്യനെ ഭക്തിപൂർണ്ണരും സേവിക്കുകയും ചെയ്തു.

ഈ പ്രധാനമഹാമണ്ഡലേശ്വരൻമാരെ കൂടാതെ, പല മഹാമണ്ഡലേശ്വരൻമാരും കന്തളസാമ്രാജ്യത്തിന്റെ പല ഭാഗങ്ങളേയും പാരമ്പര്യേണ ഭരിച്ചുവന്നിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കാലത്തിൽ മൈസൂറിന്റെ ഏതാനും ഭാഗങ്ങളെ ഗംഗവംശജനായ ചാവുണ്ഡരശനും, ബെല്ലാരി ജില്ലയ്ക്കു സമീപമുള്ള നൊളം ബവാടിയെ ഉൾക്കൊള്ളുന്ന രാജധാനിയിൽ നിന്നു പാ

ണ്ഡ്യവംശജനായ നിഗളങ്കമല്ലപാണ്ഡ്യദേവനും അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുത്രനായ ത്രിഭുവനമല്ല പാണ്ഡ്യദേവനും, അനന്തപുരജില്ലയേയും മൈസൂറിന്റെ ഉത്തരഭാഗങ്ങളേയും ചോളവംശജനായ ഇരുംഗോളചോളനും, കടപ്പാജില്ലയെ തെലുങ്കദേശത്തെ ചോളവംശത്തിലുള്ള അത്യുണചോളനും ഭരിച്ചിരുന്നതായി ശാസനങ്ങൾ തെളിയിക്കുന്നുണ്ടുതാനും.

വിക്രമാദിത്യൻ നിരന്തരമായി യുദ്ധം ചെയ്തു കൊണ്ടിരുന്നുവെങ്കിലും അദ്ദേഹത്തിന്റെ രാജ്യത്തിന്റെ അന്തർഭാഗത്തിൽ സമാധാനം ഉണ്ടായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ യുദ്ധങ്ങളിൽ അധികം ഭാഗവും അന്യരാജ്യങ്ങളെ ആക്രമിച്ചു. അദ്ദേഹം നടത്തി. ഇതിനാൽ ശത്രുസൈന്യത്തിന്റെ ആക്രമണവും അതിൽ നിന്നുണ്ടാകുന്ന സങ്കടങ്ങളും കുന്തളരാജ്യനിവാസികൾ വിക്രമാദിത്യന്റെ കാലത്തിൽ അറിഞ്ഞിരുന്നില്ല. അദ്ദേഹം പ്രശംസനീയമായ വിധത്തിൽ രാജ്യം ഭരിച്ചുവെന്നും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭരണകാലത്തിൽ കുന്തളരാജ്യം അതിശയനീയമായ ഐശ്വര്യസ്ഥിതിയെ പ്രാപിച്ചുവെന്നും ശാസനങ്ങളും ബിൽഫണനും സാക്ഷ്യംകൊടുക്കുന്നുണ്ട്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭരണകാലത്തിൽ ക്ഷാമമോ, അകാലമൃത്യുവോ, ചോരന്മാരോ കുന്തളരാജ്യത്തിൽ ഉണ്ടായിരുന്നില്ലെന്നും മറ്റും ബിൽഫണൻ വർണ്ണിക്കുന്നുണ്ട്.

“അകാലമൃത്യുർനവചാരകത്രാപിൻ
 കപചിന്നമർഭിക്ഷമലക്ഷ്യതക്ഷിതൈ
 കിമന്യുദന്യായനിബർഹണോന്യപഃ
 സരാജ്യമിക്ഷപാകപഃതരദർശയത്”.
 നഭാനരത്വത്ഥമതാപയജ്ജനം
 വപുഃ സമീരഃ ശ്രമമാത്രമാരിണഃ
 ഫലാനിഭംകതപാതിഭരേണപാദപാൻ
 ഭിരേവപകപാന്യഭജ്ഞതപാണ്ഡുതാം.
 ജ്ഞൈരവജ്ഞാതകപാദമുദ്രുണൈഃ
 ക്ഷപാസുരക്ഷാവിമുഖൈരസുപ്യത
 കരാവിശന്തിസ്തഗപാക്ഷവർത്ഥസു
 ക്ഷപാപതേശ്ചിദ്രപമൈർനതസ്കരാഃ
 ഭിശഃകൃതാസന്തതത്ത്വനിസപന്നൈ
 രലക്ഷ്യഭിക്ഷജരകണ്ഠഗർജ്ജിതാഃ
 പുരേ പുരേ സന്തതമുത്സവാഭഭൂ
 ലപജാംശുകപ്രാവൃതഭാസ്കരം നഭഃ”

—(o)—

അദ്ധ്യായം ൬

വിക്രമാഭിത്യനം സാഹിത്യലോകവും.

വിക്രമാഭിത്യൻ ഒരു കലാനിപുണനും കവിയുമാ
 ണെന്നു് മുമ്പു പ്രസ്താവിച്ചുവെല്ലോ. കൂടാതെ കവിക

ജേയും പണ്ഡിതന്മാരെയും പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുന്നതിൽ അദ്ദേഹം പ്രത്യേകമായ താല്പര്യം പ്രദർശിപ്പിച്ചിരുന്നു.

“പ്രാതാനന്ദാധിപതയഃ കവിസംഗ്രഹേണ
രാജാശ്രയേണ ച ഗതാ കവയഃ പൃസിധിം
രാജാസമോഽസ്തിനകവഃ പരമോപകാരി
രാജാണാനചാസ്തികവിനാസദൃശഃ സ ഹായഃ”

എന്നു രാജശേഖരൻ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതിനെ അറിഞ്ഞു വിക്രമാദിത്യൻ പ്രവർത്തിച്ചതിനാൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ കാലത്തിനു്, എണ്ണൂറു വർഷത്തിനുശേഷമുള്ള നമ്മൾക്കു് നമ്മുടെ സമകാലീനനെപ്പോലെ അദ്ദേഹത്തിനെ മനസ്സിലാക്കുവാൻ സാധിക്കുന്നു. ഇതിനു് കാരണഭൂതൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആശ്രിതനും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ചരിത്രത്തെ വിശദമായി വർണ്ണിക്കുന്ന വിക്രമാങ്കദേവചരിതമെന്ന മഹാകാവ്യത്തിന്റെ കർത്താവുമായ ബിൽഹണൻ എന്ന കവിയായതാണു്.

പ്രാചീനകാലങ്ങളിൽ പണ്ഡിതന്മാർക്കും പണ്ഡിത സഭകൾക്കും കീർത്തിനേടിയ കാൽമീരമാണു് ബിൽഹണന്റെ സ്വദേശം. അദ്ദേഹം കാൽമീരത്തിന്റെ പ്രാചീനരാജധാനിയായ പ്രവരപുരത്തിനു സമീപമുള്ള ഖോനമുഖമെന്ന ഗ്രാമത്തിൽ ഒരു മദ്ധ്യഭേരി

ബ്രാഹ്മണകുലത്തിൽ പതിനൊന്നാംശതാബ്ദത്തിന്റെ പൂർവ്വഭാഗത്തിൽ ജനിച്ചു. തന്റെ പിതാവായ ജ്യേഷ്ഠ കുലശൻ മഹാഭാഷ്യത്തിന് ഒരു വ്യാഖ്യാനം എഴുതിയ പണ്ഡിതനാണെന്നും, ജ്യേഷ്ഠനായ ഇഷ്ടരാമനും അനുജനായ ആനന്ദനും കവികളാണെന്നും ബിൽഫറൺ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. വിദ്യാഭ്യാസം കഴിഞ്ഞതിനുശേഷം ബിൽഫറൺ ഖ്യാനഭട്ടനപ്പോലെയോരു തത്വബുദ്ധം ആസകലം സഞ്ചരിക്കുവാൻ പുറപ്പെട്ടു. മറ്റൊരുകാരെ അദ്ദേഹം ആദ്യം സന്ദർശിച്ചത്. അനന്തരം അദ്ദേഹം കന്യാകുബ്ജം, പ്രയാഗ, കാശി എന്നു പുണ്യസ്ഥലങ്ങളിൽ കൂടിക്കുറെനാൾ സഞ്ചരിച്ചു. അതിനുശേഷം കുറെക്കാലം ബിൽഫറൺ ചേദിരാജാവായ കണ്ണഭവന്റെ സംരക്ഷണയിൽ ചേദിരാജധാനിയിൽ നിവസിക്കുകയും ചെയ്തു.

ചേദിയിൽ നിവസിക്കുമ്പോൾ ബിൽഫറൺ കണ്ണഭവന്റെ പണ്ഡിതസഭയിലെ ഒരുവനായ ഗംഗാധരനെ കവിതാരചനയിൽ തോല്പിച്ചു.

“നീതപാഗംഗാധരമധരതാം ഡാഹലാധീശധാമ്നി
 ശ്രീധാത്രാന്തപ്രതിഭേകവേദം പൂർവദിക്കോടരേച്ച
 നിർജ്ജിതൈരാവതമജലഭ്രാന്തഭംഗാജിനാഭാൻ
 സുത്രാമ്നോപിശ്രവസിലുറിതം രസ്യശങ്കകഥാഭിഃ”

സഭകുതി കണ്ണാമുതത്തിൽ ഒരു ഗംഗാധരന്റെ കൃതിയായി രണ്ടു ശ്ലോകങ്ങളും വല്ലഭദേവന്റെ സുഭാഷിതാവലിയിൽ ഒരു ശ്ലോകവും ഉദ്ധരിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഈ ഗംഗാധരനെയായിരിക്കാം ബിൽഫണൻ തോല്പിച്ചത്. ഇവിടെ നിവസിക്കുമ്പോൾ ഭോജനൻ തന്നെ ധാരാനഗരത്തിലേക്കു ക്ഷണിച്ചുവെന്നും എന്നാൽ തനിക്കു അവിടെ പോകുവാൻ സാധിച്ചില്ലെന്നും ബിൽ ണണൻ പറയുന്നു.

“ഭോജുഷ്ഠ് മാതൃസഖലുനഖലൈസ്തസ്യ സാമ്യം

(നരേന്ദ്ര)

സ്തത് പ്രത്യക്ഷം കിമിതിഭവതാ നാഗതം ഹാഹതാസ്തി യസ്യപാരോഡ്ഡമരശിഖരക്രോഡ പാരാവതാനാം നാഭവ്യാജാഭിതിസകരുണംവ്യാജഹാരേവധാരാ.”

ചേരിയിൽ നിന്നും കുറെ വർഷങ്ങൾ കഴിഞ്ഞതി നശേഷം ബിൽഫണൻ തുജററിലേക്കു പോയി. അ വിഭത്തെ നിവാസം അദ്ദേഹത്തിന് തീരെ തൃപ്തികര മായിരുന്നില്ല. അവിടെനിന്നും അദ്ദേഹം പ്രസില ക്ഷേത്രമായ സോമനാഥത്തിനെ സന്ദർശിച്ചു. പി ന്നെ ബിൽഫണൻ കടൽവഴിക്ക് യാത്രചെയ്തു് ഭ ക്ഷിണഹൻഡ്യയിൽ എത്തി. ഇവിടെയുള്ള രാമേ ശ്വരം മുതലായ പുണ്യസ്ഥലങ്ങളെ സന്ദർശിച്ചതി നശേഷം അദ്ദേഹം ഒടുവിൽ കല്യാണനഗരത്തിൽ ചെന്നു ചേരുകയും ചെയ്തു.

വിക്രമാദിത്യൻ ബിൽഫണനെ സൽക്കരിച്ചു് അദ്ദേഹത്തിനെ തന്റെ വിദ്യാപതിയായി നിയമിച്ചു. ഈ പദവിയുള്ളവർ് നീലക്കട പിടിക്കുവാനും മദഗജത്തെ സവാരിക്കു ഉപയോഗിക്കുവാനും അവകാശമുണ്ടെന്നു ബിൽഫണൻ പറയുന്നു. ഇവിടെവെച്ചാണ് അദ്ദേഹം തന്റെ രക്ഷകനായ വിക്രമാദിത്യനെ പ്രശംസിച്ചു് വിക്രമാങ്കുഭവചരിതത്തെ രചിച്ചതു്. എ. ഡി. ഹർവു-ൽ ഉണ്ടായ സംഭവങ്ങളെ വിക്രമാങ്കുഭവചരിതത്തിൽ പറഞ്ഞുകാണാത്തതിനാലും ഹർവു-ൽ അല്പം മുമ്പിൽ നടന്ന ജയസിംഹന്റെ ലഹളയെക്കുറിച്ച് ഇതിൽ പ്രസ്താവിച്ചിരിക്കുന്നതിനാലും ഈ രണ്ടുവർഷങ്ങൾക്കു മദ്ധ്യേ ആയിരിക്കണം ബിൽഫണൻ ഈ കാവ്യത്തെ രചിച്ചതു്.

ബിൽഫണനെക്കുറിച്ച് രാജതരംഗിണിയിൽ ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞുകാണുന്നു.

“കാശ്മീരേഭ്യോവിനിർത്യാന്തം രാജ്യേകലശഭൂപതേഃ
വിദ്യാപതിം യംകർണ്ണാടശ്ചക്രപമ്മാടിഭൂപതിഃ
പ്രസർപ്പതഃ കരടിഭിഃ കർണ്ണാടകകാന്തരം
രാജേന്ദ്രാഗ്രേഭ്യശേതുംഗം യസ്യൈവ തപവാമരണം.
ത്യാഗിനം ഹർഷഭേവംസശ്രുതപാസുകവിബാധവം
ബിൽഫണോവഞ്ചനാഃ മേനേവിഭൂതിന്താവതീരപി.”

ബിൽഫൺ കലശന്റെ രാജഭാരകാലത്തിൽ കാശ്മീരത്തിൽനിന്നു തിരിച്ചുവെന്നും, കർണ്ണാടക രാജാവായ പർമ്മാദി, അതായത് വിക്രമാദിത്യൻ അദ്ദേഹത്തിന്നു വിദ്യാപതിപദം നൽകിയെന്നും കലശനു ശേഷം കാശ്മീരരാജാവായിത്തീർന്ന ഹർഷന്റെ പണ്ഡിതപാത്സല്യത്തെക്കുറിച്ച് കേട്ടപ്പോൾ ബിൽഫൺ സ്വദേശത്തു തിരിച്ചുപോകുവാൻ മോഹമുണ്ടായിയെന്നും ഇതിൽ പറയുന്നതിനാൽ കലശന്റെ ആദ്യത്തെ വർഷമായ എ. ഡി. ൧൦൬൩-നു ശേഷമാണ് ബിൽഫൺ കാശ്മീരത്തിൽ നിന്നു തിരിച്ചതെന്നും ഹർഷന്റെ ആദ്യത്തെ വർഷമായ എ. ഡി. ൧൦൮൯ ൽ അദ്ദേഹം ജീവിച്ചിരുന്നുവെന്നും വിശദമാകുന്നുണ്ടല്ലോ. കാശ്മീരത്തിൽ നിന്നു തിരിച്ചപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്നു ഏകദേശം മുപ്പതു വയസ്സായിരുന്നു നമുക്കു വിചാരിക്കാം. എങ്കിൽ ൧൦൮൮ ൽ അദ്ദേഹത്തിന്നു ഏകദേശം അമ്പതുവയസ്സ് ഉണ്ടായിരുന്നിരിക്കണം. ഇതിനാൽ പന്ത്രണ്ടാം ശതാബ്ദത്തിന്റെ ആരംഭത്തിൽ, തന്റെ രക്ഷിതാവിന്റെ മരണത്തിനു മുമ്പിൽതന്നെ, ബിൽഫൺ കാലധർമ്മം ചെയ്തിരിക്കണമെന്ന് നമുക്കു ഊഹിക്കുകയും ചെയ്യാം.

വിക്രമാങ്കദേവപരിതഃക്രൂടാതെ ബിൽഫൺ പത്യാശികാ എന്ന ശൃംഗാരസംപൂർണ്ണമായ ഒരുകവിത

യും ഒരു അലങ്കാര ഗ്രന്ഥവും രചിച്ചിട്ടുള്ളതായി ചില പണ്ഡിതന്മാർ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു. പഞ്ചാശികാ ചോരൻ എന്ന കവിയായ് രചിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതാണെന്നു് ഒരു അഭിപ്രായമുണ്ടെങ്കിലും, ബിൽഹണനു് ഇരു നൂറു വർഷത്തിനുശേഷം ജീവിച്ചിരുന്ന ശാസ്ത്രധരൻ അതു് ബിൽഹണന്റെ കൃതിയാണെന്നു പറയുന്നതിനാലും അതിന്റെ കാവ്യരീതിയിൽനിന്നും ആ അഭിപ്രായം ശരിയല്ലെന്നു നമുക്കു വിശ്വസിക്കാം.

യസ്യോശ്വോശധികരണീകരഃ കണ്ണപൂരേമയുരേഃ
ഭാസോഽധാസഃ കവികലഗുരുഃ കാളീഭാസോഽവിലാസഃ
ഹർഷോഹർഷോഽഹൃദയവസതിഃ പഞ്ചബാണസു ബാ
[അഃ
കേഷോഽനൈഷാകഥയകവിതാകാമീനീകേതുരുകയേ.”

എന്ന പ്രസന്നരാഘവത്തിലുള്ള ശ്ലോകത്തിൽ ചോരനെ പ്രാചീനകവികളുടെ കൂട്ടത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതിനാൽ അദ്ദേഹം ബിൽഹണനു വളരെ മുമ്പിൽ ജീവിച്ചിരുന്നിരിക്കണം. പഞ്ചാശികായുടെ കർത്താവു് വൈരിസിംഹൻ എന്ന രാജാവിന്റെ പുത്രിയായ ചന്ദ്രലേഖ അഥവാ ശശിലേഖയെ ഗാന്ധർവ്വമായി വേളികഴിച്ചുവെന്നും, ഈ വിവരം വൈരിസിംഹൻ അറിഞ്ഞപ്പോൾ അദ്ദേഹം കോപാധനമായി ആ കവിയെ വധിക്കുവാൻ ആജ്ഞാപിച്ചുവെന്നും, ആ നി

രാജാധിപനെ വധിക്കുവാൻ രാജകീരണന്മാർ നയ്യാറാ
 യപ്പോൾ തന്റെ പ്രിയതമയുമായി അനുഭവിച്ച സു
 ഖങ്ങളെ വർണ്ണിച്ചു 'അഭ്യാപി' എന്നു തുടങ്ങുന്ന അ
 വതു ശ്ലോകങ്ങൾ അടങ്ങിയ പാണ്ഡാശികയെ അ
 ദ്രേഹം രചിച്ചുവെന്നും, ഇതു കേട്ടു വൈരിസിംഹന്റെ
 മനം അലിഞ്ഞതിനാൽ അദ്രേഹം ആ കവിയെ വ
 ധിച്ചിട്ടില്ലെന്നും അനന്തരം അദ്രേഹം തന്റെ പുത്രി
 യെ പാണ്ഡാശിക കർത്താവിനു വിവാഹം ചെയ്തുകൊടു
 ത്തുവെന്നും ആണ് ഈ കൃതിയെക്കുറിച്ചുള്ള ചെറുതി
 ഛ്യം. വൈരിസിംഹൻ എന്ന ഒരു ചലുകുരാജാവ് അ
 ണഹിലവാധാനഗരത്തിൽ നിന്നു തുജാററിയെ ഭരി
 ച്ചിരുന്നതായി നമുക്ക് അറിയാം. എന്നാൽ ഇദ്രേ
 ഹം ബിൽഹണൻ ജനിക്കുന്നതിനനുഭവർഷങ്ങൾക്കു
 മുമ്പായിരുന്നു ജീവിച്ചിരുന്നത്. പിന്നെയും പാണ്ഡാശി
 കയുടെ ചില കൈയെഴുത്തു പ്രതികളിൽ പാണ്ഡാലഭേ
 ശത്തെ ഭേനാഭിരാമൻ എന്ന രാജാവിന്റെ പുത്രിയാ
 യ യാമിനീപുണ്ണതിലകയാണ് ഈ കഥയുടെ നായി
 ക എന്നു പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ഈ പരസ്പര വി
 രുദ്ധമായ കഥകളിൽനിന്നും, ബിൽഹണൻ തന്റെ
 ജീവചരിത്രത്തെ വർണ്ണിക്കുമ്പോൾ ഇതിനെക്കുറിച്ചു
 യാതൊന്നും പറയാത്തതിനാലും ബിൽഹണനെ സം
 ബന്ധിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നുള്ളതും ഈ കഥ വിശ്വാസയോഗ്യമല്ല
 തന്നെ.

ശാസ്ത്രധരപദ്ധതിയിൽ ബിൽഫണന്റെ പല
ഒറ്റശ്ലോകങ്ങൾ കാണുന്നുണ്ട്. അവയിൽ മൂന്നി-
നെ ഇവിടെ ഉദ്ധരിക്കുന്നു. ഇവയിൽ ആദ്യത്തേതി-
ന്റെ പൂർവ്വാർദ്ധം ഒരു രാജകന്യകയാലും ഉത്തരാർദ്ധം
ബിൽഫണനാലും രചിക്കപ്പെട്ടു എന്നാണ് ഐ-
തിഹ്യം.

“അംഗണാന്തദിദമുന്മദദപിപ
ശ്രോണിശോണിതവിഹാരിണേഹരഃ
ഉല്ലസത്തരുണകേളിപല്ലവാം
സല്ലകീന്ത്യജ്ഞികിന്മതംഗജഃ”

“നാഭ്രവൻ ഭൂവിയസ്യകത്രവിദവി സ്പർദ്ധാകരാഃ
[കണ്ഠരാഃ

സിന്ധോനാപിനലംഘിതാകിമപരായസ്യോലതാ
[പദ്ധതിഃ

കഷ്ടംസോപികദർശ്യതേകരിവരഃസഹാരാവൈ
[ചേരവൈ

രാപാതാഉഗഭീരപങ്കപലീ മഗ്നോദ്യഭഗേഭ്യഃ”

‘രേമാതംഗമദാംബുധംബരതയാരോലംബരോലംവഹ
‘നപന്യാനാമവലംബനംവനമിഭംഭുങ്ക്തായദുൽക

[ഞസേ
ദൃഷ്ട്വത്കിമഹോമഹോന്നതശരായേരേയ ധാത്രി

[ധര
പ്രസ്ഥപ്രസ്ഥിതമേഘയുഗമനോത്കണ്ഠീനകണ്ഠീര
വഃ”

ബിൽഫണന്റെ കവിതാചാതുര്യത്തെയും പാണ്ഡിത്യത്തെയും ഒരു കവി ഇപ്രകാരം വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു.

‘ബിന്ദുഭവദന്തരംഗിതാഗ്രസരണീകേതാശിരൊബിന്ദു

കമേന്തി പ്രതിബോധിതാപയവിഭോമേയേപിതേ [കം

യേതുഗ്രന്ഥസംസ്കൃതാണകഷണത്രുച്ഛത് കളങ്കൈർഗി [ഭോനമഃ

മുല്ലൈഖകവയന്തിബിൽഫണകവിസ്തേഷപവസന്ന [രാ

[ഛൃതി.]’

ഭാരതമാതാവിന്റെകീർത്തി ദിഗന്തപര്യന്തം വ്യാപിക്കുന്നതിനു കാരണഭൂതമായ പ്രാചീനഭാരതീയ മഹാമാന്ദാട ചരിത്രത്തെ കുറിച്ച് നമുക്കു ഏതൽ പര്യാപ്തം ലഭിച്ചിട്ടുള്ള അറിവ് പാശ്ചാത്യമഹാത്മാക്കളെക്കുറിച്ചുള്ള നമ്മുടെ വിജ്ഞാനത്തെ അപേക്ഷിച്ച് തുലോം തുല്യമാണെന്ന് സകലരും സമ്മതിക്കുന്നതാണ്. ആധുനികഭാരതീയ പുരാതനവേത്താക്കളുടെ അശ്രാന്തപരിശ്രമം നിമത്തം ഈ തിമിര സഞ്ചയത്തിൽ കൂടി സഞ്ചരിക്കുവാൻ ശാസനകരദീപികകൾ നമുക്ക് ലഭിച്ചിട്ടുണ്ട്. എന്നാൽ സമകാലീനങ്ങളായ സാഹിത്യഗ്രന്ഥങ്ങൾക്കു അല്ലാതെ ഈ അന്ധകാരത്തെ വാഷിങ്ടൺ വിളക്കുകളെപ്പോലെ നശിപ്പിക്കുവാൻ കഴിയുന്നതല്ല. സമകാലീന

ഒരുളയ ഭാരതീയസംഹിതഗ്രന്ഥങ്ങളുടേയും കാവ്യങ്ങളുടേയും സംഖ്യകേവലം നിസ്സാരമെന്നു പറയാവു. നമുക്ക് ഏതൽപയുത്തം ലഭിച്ചിട്ടുള്ളതുതരം കൃതികളിൽ പ്രധാനമായവ ബാണന്റെ ഹർഷചരിതം, ബിൽഹണന്റെ വിക്രമാങ്കദേവചരിതം, ചങ്ങ്ബർഭായിയുടെ പൃഥ്വിവീരാജമൈസാ പത്മതൂപ്പന്റെ നവസാഹസാങ്കചരിതം, സന്ധ്യാകരനന്ദിയുടെ രാമചരിതം, ഇളങ്കോവടികളുടെ ചിലപ്പതികാരം എന്നിവയാണു്. ഈ കാവ്യ നിബന്ധനകളെ പ്രഥമഗണനീയമായി വിചാരിച്ചു് ചരിത്രാധ്വജാങ്കങ്ങളെ സംക്ഷേപിച്ചു്; അതിശയോക്തി പൂർവ്വമായും വണ്ണിക്കണവങ്കിലും, അപയുടെ കാലങ്ങളിലെ സാമുദായിക സ്ഥിതിയെക്കുറിച്ചും, അപയുടെ കഥാനായകന്മാരുടെ ഗ്രാമജീവിതത്തെക്കുറിച്ചും ഈ കാവ്യങ്ങൾ നമുക്ക് വിശാലമായ വിജ്ഞാനത്തെ പ്രദാനം ചെയ്യുന്നുണ്ടു്. ഇതിനാൽ ബിൽഹണന്റെ കാവ്യം വിക്രമാദിത്യന്റെ ജീവചരിത്രത്തിനു് അമൂല്യമായ സഹായങ്ങൾ നൽകുന്നുവെന്നു് പ്രത്യേകം പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ.

വിക്രമാദിത്യന്റെ പണ്ഡിതസഭയെ അലങ്കരിച്ച വേദാഭിമാൻ താജ്ഞവൽകൃ ധർമ്മശാസ്ത്രത്തിന്റെ പ്രസിദ്ധപ്രാചീനമായ മിതാക്ഷരത്തെ രചിച്ച വിജ്ഞാനേശ്വരൻ ആയിരുന്നു. മിതാക്ഷരത്തിൽ

വിജ്ഞാനേശ്വരൻ വിക്രമാദിത്യനെ ഇപ്രകാരം പ്രശംസിക്കുന്നു.

“നാസീദസ്തിഭവിഷ്യതിക്ഷിതിതലേ കല്യാണകല്പാ
 നോഭൃഷ്ടഃ ശ്രതഃസുവവാക്ഷിതിപതിഃ ശ്രീവിക്രമാക്ഷോ
 വിജ്ഞാനേശ്വര പണ്ഡിതോനഭജതേകിഞ്ചാനൃദ
 കല്പസ്ഥംസ്ഥിരമസ്തുകല്പലതികാകല്പാന്തഃഭവത്രയം.

ആസേതോഃ കീർത്തിരാശോഽലകലതിലകന്യാ പിശൈ
 ഓ വപ്രത്യക്പയോധേശ്വദൃചതിമികലോത്തംഗഭംഗാ
 ആവപ്രാപഃസമദ്രോണതന്തുപതിശിരോരതഭാഭാസു-
 പായാദാവന്ദതാരംജഗദിദമഖിലം വിക്രമാദിത്യഭവഃ
 വിക്രമാദിത്യൻ കാലങ്ങളിൽ സ്തൂതികളിലും
 പുരാണങ്ങളിലും ചിത്രീകരിക്കുന്ന ഹിന്ദുധർമ്മനി
 ബന്ധനകളെ ശേഖരിച്ച് നിത്യ ഉപയോഗത്തിനാ
 യി ഉതകത്തക്കവണ്ണം യഥാക്രമം ഘടിപ്പിച്ച നിബ
 ധ്യാനഗ്രന്ഥങ്ങൾ രചിക്കുന്നതിനു ചിലർ ശ്രമിച്ചിരു
 ന്നു. വിക്രമാദിത്യൻ ഒരു തലമുറയ്ക്കു മുമ്പിൽ ജീവി

പായാദാവന്ദതാരംജഗദിദമഖിലം വിക്രമാദിത്യഭവഃ
 വിക്രമാദിത്യൻ കാലങ്ങളിൽ സ്തൂതികളിലും
 പുരാണങ്ങളിലും ചിത്രീകരിക്കുന്ന ഹിന്ദുധർമ്മനി
 ബന്ധനകളെ ശേഖരിച്ച് നിത്യ ഉപയോഗത്തിനാ
 യി ഉതകത്തക്കവണ്ണം യഥാക്രമം ഘടിപ്പിച്ച നിബ
 ധ്യാനഗ്രന്ഥങ്ങൾ രചിക്കുന്നതിനു ചിലർ ശ്രമിച്ചിരു
 ന്നു. വിക്രമാദിത്യൻ ഒരു തലമുറയ്ക്കു മുമ്പിൽ ജീവി

ച്ചിരുന്ന ധാരാനഗരത്തിലെ പ്രസിദ്ധരാജാവായ ഭോജൻ ഇപ്രകാരം ഒരുഗ്രന്ഥം രചിച്ചിരുന്നുവെന്ന് വിജ്ഞാനേശ്വരന്റെ മിതാക്ഷരത്തിൽനിന്ന് നമുക്ക് അനുമാനിക്കാം. അദ്ദേഹത്തിന്റെ സമകാലീനനായ ഗോവിന്ദരാജൻ- മനുസ്മൃതിക്ക് ഏഴുതിയ പൂർവ്വാനവും വിജ്ഞാനേശ്വരന്റെ മിതാക്ഷരവും ഇതിനു പ്രസിദ്ധ ഉദാഹരണങ്ങളാണ്. വിജ്ഞാനേശ്വരൻ ഒരു തലമുറയ്ക്കുശേഷം ജീവിച്ചിരുന്നവനും, ഉത്തരകൊങ്കണ ഭരിച്ചിരുന്ന ശിലാഹരപംശജനുമായ അപരാർന്നാ യാജ്ഞപൽക്യ ധർമ്മശാസ്ത്രത്തിനു ഒരു നിബന്ധനാഘോഷത്തിട്ടുണ്ട്. വിക്രമാദിത്യനു ഒരു ശതാബ്ദത്തിനുശേഷം ജീവിച്ചിരുന്ന ഹേമാദ്രിയം ഹേമാദ്രിക്ക് ഒരു ശതാബ്ദത്തിനുശേഷം ജീവിച്ചിരുന്ന സായണനും ഇത്തരത്തിലുള്ള പ്രസിദ്ധ പൂർവ്വാനങ്ങൾ ഏഴുതി ധർമ്മനിബന്ധനകളെ സുഗ്രാഹ്യമാക്കിത്തീർക്കുകയും ചെയ്തു.

“അപശബ്ദശതമാഘോളഭൈരവേതതു ശതത്രയം
കാളിദാസേനഗണ്യന്തേകവിരേകോധനഞ്ജയഃ”

എന്നപ്രശംസക്ക് പാരമ്യമായിത്തീർന്നവനും രാഘവപാണ്ഡവീയകർത്താവുമായ ധനഞ്ജയൻ അഥവാ ശ്രുതകീർത്തിത്രൈവിദ്യ വിക്രമാദിത്യന്റെ സമകാലീനനായി കന്തളസാമ്രാജ്യത്തിന്റെ ഭക്ഷിണഭാഗങ്ങളിൽ

നിവസിച്ചിരുന്നു. സംസ്കൃതത്തിൽ രണ്ടു രാഘവപാണ്ഡവീയകാവ്യങ്ങളുണ്ട്. അപയിൽ ഒന്നിന്റെ കർത്താവ് എ. ഡി. വുര-നു സമീപകാലങ്ങളിൽ ജീവിച്ചിരുന്ന കവിരാജനായിരുന്നു. വിക്രമാദിത്യന്റെ സമകാലീനനായ ധനുഞ്ജയന്റെ രാഘവപാണ്ഡവീയും കവിരാജന്റെ കാവ്യത്തിനേക്കാൾ വലുതും കവിതാപാതയു്ത്തിൽ അതിനോടു കിടനിൽക്കുന്നതുമാണ്. ധനുഞ്ജയൻ ഒരു ജൈനമതാനുസാരിയായിരുന്നു. വിക്രമാദിത്യന്റെ ഒരു സാമന്തനും ശിലാഹാരവംശജനുമായ കൊങ്കിഭേവരൻ ഭരിച്ചിരുന്ന തേർഭാൽ നഗരത്തിനു സമീപമാണ് ധനുഞ്ജയൻ നിവസിച്ചിരുന്നതെന്ന് ആ മണ്ഡലേശ്വരന്റെ ഒരു ശാസനത്തിൽ ഉൾപ്പെടുന്നു. വിക്രമാദിത്യൻ ഇദ്ദേഹത്തിനെ സംരക്ഷിച്ചതായി നമുക്കു ഏതൽപയ്യത്താ ഒരുതളിപ്പാലഭിത്തിയിലും ആ പണ്ഡിതവത്സലൻ അപ്രകാരം ചെയ്തിരുന്നതായി നാം ഉറപ്പാക്കുന്നതിൽ അസംഭവ്യമായി ഒന്നുമില്ലതാനും,

സംസ്കൃതകവികളേയും പണ്ഡിതന്മാരെയും മാത്രമല്ല തന്റെ നാട്ടിലെ ഭാഷയായ കണ്ണാകേത്തിൽ പാണ്ഡിത്യം സിദ്ധിച്ചിട്ടുള്ളവരേയും വിക്രമാദിത്യൻ പ്രോത്സാഹിപ്പിച്ചുവെന്ന് നമുക്ക് വിശ്വസിക്കാം. തമിഴിനെ ഒഴിച്ചുള്ള ദ്രാവിഡഭാഷകളിൽ ഏറ്റവും

പ്രാചീനമായ കണ്ണാടകത്തിന് അലങ്കാരമായിത്തീർന്നിരുന്ന വിക്രമാജ്ഞാനവിജയം അഥവാ പമ്പഭാരതം എന്നുകാവ്യത്തിന്റെ കർത്താവായ പമ്പൻ അല്ലെങ്കിൽ പമ്പന്റെ രക്ഷിതാവായ അർക്കഭടനായി ചലപ്പന്റെ കലത്തിൽ ഉദിച്ച നമ്മുടെ കഥാനായകൻ ഇപ്രകാരം ചെയ്യുന്നത് ഉചിതവുമാണല്ലോ. വിക്രമാഭിത്യന്റെ സമകാലീനനായ പ്രസിദ്ധകണ്ണാടകകവി പമ്പരമായണത്തിന്റെ കർത്താവായ നാഗ് ചന്ദ്രൻ അഥവാ അഭിനവപമ്പൻ ആയിരുന്നു. വിക്രമാഭിത്യൻ ഇദ്ദേഹത്തിനേയും സഹായിച്ചുവെന്ന നമുക്ക് വിശ്വസിക്കാം.

സംസ്കൃത സാഹിത്യത്തിനെ വിശ്വവിശ്രുതമാക്കിത്തീർത്ത പ്രധാന കൃതികളുടെ രചന എ. ഡി. മഹാറാജ് സമീപിച്ചുള്ള കാലങ്ങളിൽ അവസാനിച്ചു. ഈ സമയത്താണ് ഭാരതത്തിന്റെ സ്വദേശഭരണവും അസ്തമിച്ചത്. ഈ സംഭവങ്ങൾ ഉണ്ടായതിനു സമീപിച്ചുള്ള പതിനൊന്നാം ശതാബ്ദത്തിലും പന്ത്രണ്ടാം ശതാബ്ദത്തിലും നമ്മുടെ കഥാനായകൻ ജീവിച്ചിരുന്നു. ഈ രണ്ടു ശതാബ്ദങ്ങളിലുമാണ് പ്രാചീനഭാരതത്തിലെ ഓട്ടവിലത്തെ മഹാമാർ ജീവിച്ചിരുന്നതും. വിക്രമാഭിത്യനപ്പോലെ ഇക്കാലങ്ങളിലുള്ള പല രാജാക്കന്മാരും പണ്ഡിതന്മാരും

ഒരു പ്രോത്സാഹിപ്പിച്ചിരുന്നു. ഇവരിൽവെച്ച് വിശ്വവിശ്വതനായിത്തീർന്നിട്ടുള്ളത് ധാരാനഗരത്തിലെ ഭോജനായിരുന്നു. ഇപ്രകാരമുള്ള പണ്ഡിതവത്സലനായ ചേരൻ രാജാവ് വിക്രമാദിത്യന്റെ സമകാലീനനായി മദ്ധ്യഇന്ത്യയിലുള്ള ജ്ഞാഗർഭകുതിയെ ഭരിച്ചിരുന്ന കീർത്തിവർമ്മനാണ്. ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ സംരക്ഷണയിലാണ് കൃഷ്ണമിശ്രൻ തന്റെ പ്രസിദ്ധ നാടകമായ പ്രബോധചന്ദ്രോദയത്തെ രചിച്ചത്.

വിക്രമാദിത്യൻ ഒരു തലമുറയ്ക്കുശേഷം ബങ്കാളിനെ ഭരിച്ചിരുന്ന ബല്ലാലസേനനും അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുത്രനായ ലക്ഷ്മണസേനനും വിക്രമാദിത്യനെപ്പോലെ പണ്ഡിതവത്സലനായിരുന്നു. ലക്ഷ്മണസേനനാൽ പരിപാലിക്കപ്പെട്ടവനാണ് ഗീത ഗോവിന്ദത്തിന്റെ പ്രസിദ്ധ കർതാവായ ജയദേവൻ. ജയദേവനെ കൂടാതെ ലക്ഷ്മണസേനന്റെ രാജധാനിയിൽ ഗോവർദ്ധനൻ മുതലായ ഇതരകവികളും ഉണ്ടായിരുന്നുവെന്നു താഴെ ഉദ്ധരിക്കുന്ന ജയദേവന്റെ ശ്ലോകം തെളിയിക്കുന്നു.

“വാചഃ പല്ലവയത്സുമാപതിധരഃ സന്ദർശുദ്ധിംഗിരാം
ജാനീതേജയദേവഃ ഏവശരണഃ ശ്യാഘ്യാഭരൂഹദൃതേഃ

ശ്രീമാദേവതാസൽപ്രമേയരവനൈരാചാര്യ ഗോവ
 [ർദ്ധന,
 സ്വർധീകോപിനവിശ്രുതഃ ശ്രുതിധരോധോയീകവിഃ
 [ക്ഷമാപതിഃ”

വിക്രമാഭിത്യന്റെ കാലത്തു കാശ്മീരത്തെ ഭരിച്ചിരുന്ന രാജാക്കന്മാരും കവികളെ പ്രോത്സാഹിപ്പിച്ചു. കാശ്മീരത്തെ ഇക്കാലത്തു ഭരിച്ചിരുന്ന കലശനം ഹർഷദേവനും കവികളായിരുന്നു. വിക്രമാഭിത്യന്റെ സമകാലീനനായ സോമദേവൻ എന്ന കാശ്മീരകവി തന്റെ കഥാ സരിത്സാഗരംകൊണ്ട് പ്രസിദ്ധനേടി. ബൃഹത് കഥാമഞ്ജരിയുടെ പ്രസിദ്ധ കർതാവായ ക്ഷേമേന്ദ്രൻ വ്യാസഭാസൻ വിക്രമാഭിത്യൻ ഒരു തലമുറയ്ക്കു മുമ്പിൽ കാശ്മീരത്തിൽ ജീവിച്ചിരുന്നു. വിക്രമാഭിത്യൻ മരിച്ചു. ഇരുപതുവർഷം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ കുൽഫണൻ തന്റെ രാജതരംഗിണിയെ ഏഴുതുവാൻ തുടങ്ങി. മംഖൻ തന്റെ ശ്രീകണ്ഠപരിതത്തെ രവിച്ചതു വിക്രമാഭിത്യൻ മരിച്ചു. ഇരുപതുവർഷം കഴിയുന്നതിന്നു മുമ്പിലാണ്. നൈഷധീയകാവ്യത്തിന്റെ പ്രസിദ്ധ കർതാവായ ശ്രീഹർഷനും വിക്രമാഭിത്യൻ ഒരു തലമുറയ്ക്കു ശേഷം ജീവിച്ചിരുന്നു.

അദ്ധ്യായം ൭

വിക്രമാദിത്യന്റെ കാലത്തിലെ സമഭായസ്ഥിതി.

അയ്യായിരം ഭാരതീയരെക്കാൾ വിക്രമാദിത്യന്റെ കാലത്തുള്ള ഭക്ഷണപഥനിവാസികൾ പ്രാദേശിക സ്വയംഭരണത്തിൽ താല്പര്യം പ്രദർശിപ്പിച്ചിരുന്നു. ഭക്ഷണപഥത്തിലെ രാജ്യങ്ങളിലുള്ള ഓരോ ഗ്രാമങ്ങളെയും അതിലെ നിവാസികൾതന്നെ ഭരിച്ചു. ഗ്രാമത്തിലെ പുരുഷപ്രാപ്തിവന്ന ജനങ്ങൾ കൂടുകൂടി ഗ്രാമഭരണത്തിനായി ഒരു സഭയെ നിയമിച്ചിരുന്നു. ഈ സഭയിലെ അംഗങ്ങളുടെ ഉദ്യോഗകാലം ഒന്നോ രണ്ടോ വർഷമായിരുന്നു. ഈ സഭയുടെ ഏതാനും അംഗങ്ങൾ അടങ്ങിയ ചെറിയ സമാജങ്ങളും ഒരു പ്രത്യേക ഗ്രാമകാര്യങ്ങളെ അന്വേഷിക്കുവാൻ അതു ചുമതലപ്പെടുത്തി. ഗ്രാമത്തിലെ ഭക്ഷണത്തിൽ വെച്ചു നോക്കിട്ട് എടുത്താണ് ഈ ചെറിയ സമാജങ്ങളെ സാധാരണയായി തിരിഞ്ഞെടുക്കാറുള്ളത്. ഗ്രാമത്തിലെ സകല കാര്യങ്ങളും ഈ സഭയുടെ സമാജങ്ങൾ മൂലം അത് നിർവ്വഹിച്ചുവന്നു. ഗ്രാമത്തിന്റെ പുറമേയുള്ള രാജ്യപിഭാഗങ്ങളുമായുള്ള ഇടപാടുകളിൽ അതിന്റെ പ്രതിനിധിയായിരുന്ന ഗ്രാമനായകനേയും സാധാരണയായി ഈ സഭതന്നെ നിയമിക്കാറുള്ളത്.

രാജാവിന് കരംപിരിച്ചു കൊടുക്കുന്നതും ഈ സഭയുടെ സമാജങ്ങൾതന്നെ. സ്ത്രീയും നടത്തിയിരുന്നതും ഇവരായിരുന്നു. മരണശിക്ഷ അനുഭവിപ്പിക്കുന്നതിന് ഗ്രാമത്തിലെ ധർമ്മാസനസ്ഥന്മാർക്കു അധികാരമില്ല. അതുകൊണ്ട് രാജാവിന്റെ ഭണ്ഡനായകന്മാർ നടത്തിയിരുന്നതാണ്. സാധാരണ കുറ്റങ്ങൾക്ക് ഗ്രാമസഭ പിഴയാണ് ശിക്ഷ വിധിച്ചിരുന്നത്. ജീവഹാനി വരുത്തണമെന്നു വിചാരിച്ചാൽ യാദൃച്ഛികമായി ഉണ്ടാകുന്ന നരഹത്യയ്ക്ക് ഇവർ ഗ്രാമക്ഷേത്രത്തിൽ ഒരു നെയ് വെട്ടുക പതിവായി വെയ്ക്കുവാനോ മറ്റോ ആണ് സാധാരണയായി ശിക്ഷ വിധിച്ചിരുന്നത്. സാക്ഷികളെ വിസ്തരിച്ചല്ല, ഓരോ പരീക്ഷകൾ നടത്തിയാണ് ഇവർ സത്യം കണ്ടു പിടിക്കുവാൻ ശ്രമിച്ചിരുന്നത്. ഈ പരീക്ഷകളിൽ പ്രധാനമായത് ചൂടുപിടിപ്പിച്ച ഇരുമ്പുകുപ്പു കൈകൊണ്ടു എടുക്കുന്നതായിരുന്നു. ഇങ്ങിനെ ചെയ്യുമ്പോൾ ഏതു കയ്യിലൂടെയും പൊള്ളിയൊരു അവനെ അവർ അസത്യവാനായി കരുതുന്നു. ഗ്രാമഭണ്ഡാഗാരം സംരക്ഷിക്കുന്നതിനു ചുമതലയുള്ള ഗ്രാമസഭാസമാജത്തിലെ അംഗങ്ങൾ ചില സ്ഥലങ്ങളിൽ പതിവായി അവരുടെ ഉദ്യോഗകാലാവധി കഴിഞ്ഞാൽ തങ്ങൾ പണം അടയ്ക്കിയിട്ടില്ലെന്നു കാണിക്കുവാൻ ചൂടുപിടിപ്പിച്ചുകുപ്പു എടുക്കണമെന്ന് ഒരു നിർദ്ദേശവുമായിരുന്നു നാം കാണാറുണ്ട്.

ആധുനിക ഭാരതീയരുടെ ഇടയ്ക്ക് പ്രാചീനഭാരതീയരാജാക്കന്മാരും ഭരണാധികാരികളും പ്രജകളുടേ വിദ്യാഭ്യാസ പോഷണവും ആരോഗ്യരക്ഷണവും തങ്ങളുടെ ചുമതലയല്ലെന്ന് വിചാരിച്ചിരുന്നുവെന്ന് ഒരു അബലവിശ്വാസം ഉണ്ട്. ഇത് ശരിയല്ലെന്ന് പ്രാചീനശാസനങ്ങൾ തെളിയിക്കുന്നു. സാധാരണയായി കുടിപ്പള്ളിശ്രേഷ്ഠങ്ങളാണ് നമ്മുടെ കഥാനായകന്റെ കാലങ്ങളിൽ രാജ്യത്തിന്റെ നാനാഭാഗങ്ങളിലും അധികമായിട്ടുള്ളതെങ്കിലും വിക്രമാദിത്യനും അദ്ദേഹത്തിന്റെ കാലത്തിലുള്ള അന്യരാജാക്കന്മാരും സഭകളുംവിദ്യാപോഷണത്തിനായി പാഠശാലകളേയും മഠങ്ങളേയും, ആരോഗ്യസംരക്ഷണത്തിനായി ആതുരശാലകളേയും സ്ഥാപിക്കാറുണ്ടായിരുന്നു. ഇതിനെ തെളിയിക്കുന്ന രണ്ടു ഉദാഹരണങ്ങളെ ഇവിടെ ഉദ്ധരിക്കുന്നു. ഇവ ചോളശാസനങ്ങളാണെങ്കിലും വിക്രമാദിത്യനും ഇപ്രകാരം ചെയ്തിരുന്നുവെന്ന് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശാസനങ്ങളിൽ നിന്നു നമുക്ക് അനുമാനിക്കാം. വിക്രമാദിത്യന്റെ ഇത്തരത്തിലുള്ള ശാസനങ്ങളേക്കാൾ കൂടുതൽ വിവരങ്ങൾ ഇവയിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതിനാലാണ് ഈ ശാസനങ്ങളെ മാതൃകയായി ഇവിടെ ചേർക്കുന്നത്.

എണ്ണായിരം എന്ന ഗ്രാമത്തിലുള്ള ഒരു ശാസനം ഗ്രാമസഭകൾ രാജാക്കന്മാരുടെ പ്രേരണയാൽ വി

ല്യാഭ്യാസവിഷയത്തിൽ കഠിനിച്ചു താല്പര്യത്തെ വി
 ശദീകരിക്കുന്നു. ഇതു വിക്രമാദിത്യന്റെ പിതാമഹ
 ന്റെ സമകാലീനനായ രാജേന്ദ്രചോളൻ ഒന്നാമന്റെ
 കാലത്തുള്ള ഒരു ശാസനമാണ്. രാജേന്ദ്രചോളൻ യു
 ദ്ധത്തിൽ ജേതാവായിത്തീരുന്നതിന് എണ്ണായിരം
 അല്ലെങ്കിൽ രാജരാജപുരുർവേദിമംഗലത്തിലെ സഭ
 അവിടത്തെ ക്ഷേത്രത്തിലെ പരമസ്വാമിക്ക് കര
 ഭൂമിദാനം ചെയ്തു. ഇതിന്റെ ആദായത്തിൽ നി
 ന്നു് ഒരു ശാലയും, വൈദികവിദ്യാലയവും നടത്തു
 വാൻ അവർ നിശ്ചയിച്ചു. ആ ഗ്രാമത്തിലുള്ള ക്ഷേ
 ത്രത്തിൽ പ്രസിദ്ധവൈഷ്ണവയോഗിയായ നമ്മാർ
 വരുടെ തിരുവായ്മൊഴി പാടുന്നതിന് അവർ നാലു
 പേരെ നിയമിക്കുകയും അവർ ഭാരതാരത്നക്കും ദിവ
 സംതോരും മൂന്നുകുറുണിനെല്ലു് പ്രതിഫലമായി നി
 ശ്ചയിക്കുകയും ചെയ്തു. ക്ഷേത്രത്തിനോട് ചേർന്നുള്ള
 മഠത്തിൽപ്പെട്ടു് ഇരുപത്തിയഞ്ചു ശ്രീവൈഷ്ണവന്മാ
 ര്ക്കു പതിവായി ആഹാരം കൊടുക്കണമെന്നായിരുന്നു
 അവരുടെ രണ്ടാമത്തെ നിശ്ചയം. ക്ഷേത്രത്തിലെ ഏഴു
 ദിവസം നിൽക്കുന്ന ആനി അനിഴം ഉത്സവകാലത്തി
 ൽ ആയിരം വൈഷ്ണവന്മാരെയും ഭാസന്മാരെയും
 ഉഴട്ടുന്നതിന് അരുപതുക്കലം നെല്ലും മൂന്നുകഴഞ്ചുപൊ
 ന്നും അവർനീക്കി വെച്ചു. അനന്തരം ക്ഷേത്രത്തിലെ
 ദേവന്റെ തേരോട്ടത്തിനും ആ സമയത്തിൽ യാചക

നാക്ക് ദേവൻ മാലകളും മറ്റും നൽകുന്നതിനുമായി
 അവർ കറെ കഴിച്ചു പൊന്നും കറെ നെല്ലും ചിലവാ
 കുന്നതിന്നു ഏല്പാടുചെയ്തു. ക്ഷേത്രത്തിനോടു ചേർന്നു
 മഠത്തിൽ അപ്പോൾ എഴുപത്തിയഞ്ചു വിദ്യാത്മികർ
 യജുർവേദവും, ഇരുപതുപേർ ചാന്ദോഗ്യസാമവും, ഇ
 രുപതുപേർ തലവകാരസാമവും, ഇരുപതുപേർ വാജ
 സനേനവും, പത്തുപേർ അഥർവ്വവും പത്തുപേർ ഖ്യാ
 യാനീയഗൃഹ്യകല്പവും ഗണവും പഠിക്കുന്നുണ്ടായിര
 ന്ന. ഇപ്രകാരം വേദങ്ങൾ പഠിക്കുന്ന ഇരുനൂറ്റിമുപ്പ
 ത്ത് ബ്രഹ്മചാരികൾ കൂടാതെ രൂപാവതാരം പഠിക്കുന്ന
 നാല്പതുപേരും ഉണ്ടായിരുന്നു. ഈ ഇരുനൂറ്റി എഴുപതു
 പേരിൽ ഓരോരുത്തർക്കും ദിവസവും അരുനാഴി നെല്ലു
 വീതം ചിലവിന്നു കൊടുക്കുവാൻ അവർ നിശ്ചയിച്ചു.
 ഇരുനൂറ്റി എഴുപതു വിദ്യാത്മികളെ കൂടാതെ അവി
 ടെ ഇരുപത്തി അഞ്ചുപേർ വ്യാകരണവും, മുപ്പത്തി
 അഞ്ചുപേർ പ്രഭാകരവും പത്തുപേർ വേദാന്തവും
 പഠിച്ചിരുന്നു. ഇവരിൽ ഓരോരുത്തർക്കും ദിവസം
 പ്രതി ഒരു കരണി ഇരുനാഴിനെല്ലു ചിലവിന്നു നൽ
 കുവാൻ അവർ ഏർപ്പാടുചെയ്തു. വ്യാകരണം, പ്രഭാ
 കരം എന്ന വിഷയങ്ങളെ പഠിപ്പിക്കുന്ന വാല്യാന്മാ
 ക്ക് ഒരു കലം നെല്ലുവീതവും വേദാന്തം പഠിപ്പിക്കുന്ന
 വാല്യാന്മാർക്കു ഒരു കലം ഒരു തൂണിനെല്ലു അവർ പ്ര
 തിഫലമായി നൽകി. അനന്തരം ഋഗ്വേദം പഠിപ്പി

ക്കുന്നതിനു മൂന്നു വാല്യുന്മാരേയും, യജുർ വേദത്തി-
 ന് മൂന്നു വാല്യുന്മാരേയും, ചന്ദോഗത്തിനും തലവ-
 കാരസാമത്തിനും വാജസനേയത്തിനും ബൊധായന-
 ഗൃഹ്യാദികൾക്കും രൂപാവതാരത്തിനും ഓരോ വാല്യു-
 ന്മാരേയും അമ്പർ നിയമിച്ചു. രൂപാവതാരം പഠി-
 പ്പിക്കുന്ന വാല്യുരുടെ പ്രതിഫലം ദിവസവും മൂന്നു ക-
 രണിനെല്ലാക്കിരുന്നു. ശേഷമുള്ള വാല്യുന്മാരിൽ ഓ-
 രോരുത്തർക്കും ദിവസവും മൂന്നു കലം നെല്ല് അമ്പർ
 നൽകി. ഈ നെല്പിന്നു പൂർവ്വപ്രാകരണവാല്യുന്മാ-
 ര്ക്കു അദ്ധ്യായത്തിനു ഒരു കഴഞ്ചുവീതം എട്ടുകഴഞ്ചു
 പൊന്നും, പ്രഭാകരവാല്യുർക്കും, പേദാന്തവാല്യുർക്കും
 അതേക്രമത്തിൽപന്ത്രണ്ടു കഴഞ്ചുപൊന്നുവീതവും പേ-
 ദം പഠിപ്പിക്കുന്ന വാല്യുന്മാർക്കു ഓരോരുത്തർക്കും രൂ-
 പാവതാരവാല്യുർക്കും അരക്കഴഞ്ചുപൊന്നു വീതവും
 വ്യാകരണ, പ്രഭാകരം, പേദാന്തം ഇവയെ അഭ്യസി-
 ക്കുന്ന എഴുപതു വിദ്യാർത്ഥികളിൽ ഓരോരുത്തർക്കും
 അരക്കഴഞ്ചുപൊന്നും കൊടുക്കുന്നതിന് അമ്പർ നി-
 ശ്ചയിക്കുകയും ചെയ്തു.

വിക്രമാദിത്യൻ്റെ മിത്രമാക്കിത്തീർന്ന വിരോജേ-
 ന്രൻ്റെ ഒരുശാസനമാണ് നമ്മുടെ രണ്ടാമത്തെ ഉദാ-
 ഘരണം. തിരുമുക്കുടൽ എന്ന ഗ്രാമത്തിൽ നിന്നു ല-
 ഭിച്ച ഈ ശാസനം പ്രജകളുടെ അഭോഗ്യസംരക്ഷ-

ഞങ്ങളിൽ പ്രാചീനഭാരതീയ രാജാക്കന്മാർ പ്രശസ്തി
 ക്കിച്ച താല്പര്യം സ്വപ്നമാക്കുന്നു. നിരന്തരം വി
 ഷ്ണുക്ഷേത്രദേവസ്ഥാനം വക ഗ്രാമമായ വയലൈക്കാ
 വൂരിലെ കുടിയാനവന്മാർ ആ ക്ഷേത്രത്തിനോടു ചേ
 ർന്നുള്ള ശാലയ്ക്കു കൊടുത്തുപണിയിക്കുന്നതും രാജേന്ദ്രാൻ
 കാലത്തിൽ നിർമ്മിച്ചുവെട്ടിയതുമായ ഏഴുപത്തി
 അഞ്ചു കഴഞ്ചുപൊന്ന് ഈ ശാസനത്താൽ വീരരാ
 ജേന്ദ്രൻ കരമൊഴിവായി ആ ക്ഷേത്രത്തിന് കൊടു
 ത്തു. കൂടാതെ ദേവസ്ഥാനം ഗ്രാമത്തിൽനിന്ന് പിരിയു
 ന്ന ഉയർക്കുഴഞ്ചു മുതലായ കരങ്ങളേയും അദ്ദേഹം തി
 രുത്തുകൾ ക്ഷേത്രത്തിന് സമ്മാനിച്ചു. ഈ രണ്ടു പക
 യിലും കൂടി ആ ക്ഷേത്രത്തിന് ഇലുകാരം നാറി
 നാലുപതിയെഴുകഴഞ്ചു ഒൻപതു മഞ്ചാടി സ്വർണ്ണം ല
 ഭിച്ചു. ഈ സ്വർണ്ണത്തിന് കഴഞ്ചിന് പതിനാറു ക
 ലം നെല്ലുപിതം നെല്ലുപാങ്ങി ആ ക്ഷേത്രത്തിലെ ചി
 ല ഉത്സവങ്ങൾ നടത്തുന്നതിനും, ആ ക്ഷേത്രത്തിനോ
 ടു ചേർന്ന ജനനാഥമണ്ഡപത്തിലുള്ള വിദ്യാലയത്തി
 ന്റെയും ആ ഉത്സവയുടേയും ചിലവുകൾക്കും ഉപ
 യോഗിക്കുന്നതിന് ക്ഷേത്രാധികാരികളോടു വീരരാജേ
 ഹൻ ആജ്ഞാപിച്ചു. ഈ ജനനാഥമണ്ഡപത്തിലെ
 വിദ്യാലയത്തിൽ വേദം, ശാസ്ത്രം, വ്യാകരണം, രൂപാ
 വതാരം ഇത്യാദിവിഷയങ്ങളെ പഠിപ്പിച്ചിരുന്നു. ഇ
 ത്തിൽ പഠിക്കുന്ന വിദ്യാർത്ഥികൾക്ക് ഒരു ക്ഷേണശാല

യം ഒരു ആതുരശാലയും മുമ്പിൽത്തന്നെ സ്ഥാപിക്കപ്പെട്ടിരുന്നു. വിദ്യാത്മികർക്കു ഭക്ഷണംമാത്രമല്ല ഈ ശാല നൽകിയിരുന്നത്. ശനിയാഴ്ചതോറും തേച്ചുകുളിക്കുവാൻ എണ്ണയും വിളക്കിനുള്ള എണ്ണയും അവർക്ക് ശാലയിൽനിന്നു ലഭിച്ചു. ഇതിനോടുപേർന്നുള്ള ആതുരശാലയുടെ നാമം വീരപോഴൻ ആതുരശാല എന്നായിരുന്നു. ഇതിൽ പതിനഞ്ചുരോഗികളെ കിടത്തി ചികത്സിക്കുവാൻ സൗകര്യമുണ്ടായിരുന്നു. ഈ ആതുരശാലയിൽ ഒരു വൈദ്യനും, രണ്ടുഭൃത്യന്മാരും, രണ്ടുവേലക്കാരികളും ഉണ്ടായിരുന്നു. ഒരു ആന്ദിപേക്ക് ആവശ്യമുള്ള ദശമുലാദി ഔഷധങ്ങളും പല തൈലങ്ങളും, ഘൃതങ്ങളും ഇവിടെ ഒരുമിച്ചുണ്ടാക്കി വെയ്ക്കുക പതിവായിരുന്നുതാനും.

ബ്രാഹ്മണർക്കുമാത്രമേ ഇവ പ്രയോജനകരമായിരുന്നുള്ളുവെന്ന ഭൂഷ്യം മാത്രമേ ഈ സ്ഥാപനങ്ങൾക്കു ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. എന്നാൽ ചില സ്ഥാപനങ്ങളിൽ അബ്രാഹ്മണർക്കും ആഹാരം നൽകുവാൻ ഏർപ്പാട് ചെയ്തിരുന്നതായി നാം കാണുന്നുണ്ട്. മേൽ കാണിച്ച ഉദാഹരണങ്ങളിൽനിന്നും വേറെ പല ശാസനങ്ങളിൽ നിന്നും ദേവസ്വപംവസ്തുക്കളും ബ്രഹ്മസ്വപം വസ്തുക്കളും സാധാരണയായി മറ്റുള്ള വസ്തുക്കളെപ്പോലെ രാജാവിന്നു കരം കൊടുത്തിരുന്നുവെന്നു തെളിയുന്നു. വിക്രമാദി

ത്വനം ചോള രാജാക്കന്മാരെപ്പോലെ പല മരങ്ങൾക്കും ശാലകൾക്കും ക്ഷേത്രങ്ങൾക്കും ഭൂമിദാനം ചെയ്തവനെന്നു തെളിയിക്കുന്ന പല ചേഖനങ്ങളും നമുക്കു ലഭിച്ചിട്ടുണ്ട്.

വിക്രമാദിത്യന്റെ സാമ്രാജ്യത്തിൽ ഹിന്ദുമതത്തിനും ജൈനമതത്തിനും ബുദ്ധമതത്തിനും പ്രചാരമുണ്ടായിരുന്നു. വിക്രമാദിത്യന്റെ കാലത്തിൽ ബുദ്ധമതം അതിന്റെ അന്ത്യദശയെ പ്രാപിച്ചിരുന്നു. എന്നാലും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭരണകാലത്തിൽ ചില കച്ചവടക്കാരായ ചെട്ടികൾ താരാദേവിക്ക് ക്ഷേത്രം പണിയിച്ചതായും ബുദ്ധവിഹാരങ്ങൾ കെട്ടിച്ചതായും ചില മഹാ മണ്ഡലേശ്വരന്മാർ ശിവന്റെയും ബുദ്ധന്റെയും ജൈന തീർത്ഥക്കരന്മാരുടേയും പ്രതിമകൾ സ്ഥാപിച്ചതായും നമുക്കു അറിവുണ്ട്. വിക്രമാദിത്യന്റെ ചില മഹാ മണ്ഡലേശ്വരന്മാരും അന്നവധി പ്രജകളും ജൈന മതാനുസാരികളായിരുന്നുവെങ്കിലും ആ മതത്തിന് ഇപ്പോൾ പണ്ടത്തെ പ്രാബല്യം ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. വിക്രമാദിത്യൻ മരിച്ച ഒരു ശതാബ്ദം കഴിയുന്നതിനുമുമ്പിൽ ബസവൻ വീരശൈവമതം സ്ഥാപിക്കുകയും അനേകം ജൈനമതാനുസാരികൾ ഇതിനെ സ്വീകരിക്കുകയും ചെയ്തു. ഈ വീരശൈവ മതത്തിന്റെ ആവിർഭാവം ഹേതുവാലും രാമാനുജനാൽ സ്ഥാപിക്ക

ഏറ്റു പുതിയ വൈഷ്ണവ മതത്തിന്റെ ആകർഷണ ശക്തിമൂലവും ജൈന മതത്തിന് കഠിനമായ ഇടിവു സംഭവിച്ചു. വിക്രമാദിത്യൻ ഹിന്ദുക്ഷേത്രങ്ങൾക്കും ജൈന ക്ഷേത്രങ്ങൾക്കും ഭൂമിദാനം ചെയ്യുതായി നമുക്കു അറിവുണ്ട്. പ്രാചീനഭാരതീയ രാജാക്കന്മാർ സാധാരണയായി സകല മതങ്ങളേയും ഒരുപോലെ പരിപാലിച്ചിരുന്നുവെന്നുള്ളതു് സ്മരണീയമാണ്. വിക്രമാദിത്യന്റെ സ്വാലനായ അധിരാജേന്ദ്ര ചോളൻ മതപക്ഷപാതംകാണിച്ചതായിനമുക്കു് അറിവുണ്ട്. ഒരേ വമതാനുസാരിയായ അദ്ദേഹം ചിദംബരത്തുള്ള വിഷ്ണു ക്ഷേത്രത്തെ നശിപ്പിക്കുകയും രാമാനുജനെ ഉപദ്രവിക്കുകയും ചെയ്തു. വിക്രമാദിത്യനു ഒരു തലമുറക്കു ശേഷം ദീവിച്ചിരുന്ന തുജറാറിലെ രാജാവായ കുമാരപാലൻ ഒരു മതഭ്രാന്തനായ ജൈനനായിത്തീർന്നാൽ അദ്ദേഹം ജന്തുഹിംസ ചെയ്യുന്നവരെ കഠിനമായി ശിക്ഷിച്ചു. ഒരു പേനിനെ കൊന്ന കച്ചവടക്കാരന്റെ വസ്തുക്കൾ ആസകലം കുമാരപാലൻ സർക്കാരിലേക്കു കണ്ടുകെട്ടിയെടുത്തു. തന്റെ രാജധാനിയിലേക്കു പച്ച ഇറച്ചി കൊണ്ടുവന്ന ഒരുത്തനെ അദ്ദേഹം മരണശിക്ഷ അനുഭവിപ്പിച്ചു. ഇപ്രകാരം അന്യ മതാനുസാരികളെ ഹിംസിക്കുന്ന ശീലം നമ്മുടെ കഥാനാതകന് ലേശവും ഉണ്ടായിരുന്നില്ലതാനും.

വിക്രമാദിത്യന്റെ സാമ്രാജ്യത്തിൽ ലക്ഷ്മീശ
 നാൽ പുനർജ്ജീവിപ്പിച്ച പാശുപത അല്ലെങ്കിൽ
 കാളമുഖ ശൈവമതത്തിന് അത്യന്തം പ്രചാരമുണ്ടാ
 യിരുന്നു. ഇതിന്റെ അഭ്യന്തര പ്രസിദ്ധതയ്ക്കു ലക്ഷ്മീ
 ശപശുപതിയാണ്. ഇതിന്റെ തുരുക്കന്മാരുടെ നാ
 മങ്ങൾക്കായി അല്ലെങ്കിൽ പണ്ഡിതൻ എന്ന പദത്തിൽ
 അവസാനിച്ചിരുന്നു. ഇതു സിംഹപർഷട് എന്നും
 ശക്തിപർഷട് എന്നും രണ്ടു ശാഖകളായി വിഭാഗിക്ക
 ൈപ്പെട്ടിരുന്നു. ഈ കാളമുഖ മഠങ്ങളിലെ തുരുക്കന്മാർ
 അവിടെ നിവസിക്കുന്ന സന്യാസിമാർ ബ്രഹ്മചാരിവൃ
 തത്തെ ലംഘിച്ചാൽ അവരെ ആ മഠത്തിൽനിന്ന്
 അട്ടിക്കളഞ്ഞിരുന്നു. മേവൂർ എന്ന നഗരത്തിലുള്ള
 ഒരു ശാസനത്തിൽനിന്ന് വിക്രമാദിത്യൻ പാശു
 പത തുരുപ്പായ ജ്ഞാനരാശി, പണ്ഡിതൻ രവിയണ
 ഭട്ടൻ മന്ത്രിയായിരിക്കുമ്പോൾ കുറെ ഭൂമിദാനം ചെയ്തു
 ത്തായി നമുക്കു അറിയാം. ഈ ജ്ഞാനരാശിപണ്ഡിതൻ
 മലയാളപണ്ഡിതന്റെ ശിഷ്യനും മിരിഞ്ചിയിലെ ചി
 ക്കി ദേവപണ്ഡിതന്റെ പ്രശിഷ്ടനാണെന്നും ഇതിൽ
 കാണപ്പെടുന്നു. ഇവർ പാശുപതരുടെ സിംഹപർഷ
 ട് ശാഖയിൽ ഉള്ള തുരുക്കന്മാരായിരുന്നു. വിക്രമാദി
 ത്യന്റെ പിതാവും ഈ കാളമുഖ തുരുക്കന്മാർക്ക് ഭൂമി
 ദാനം ചെയ്തതായി നമുക്ക് അറിവുണ്ട്.

വിക്രമാദിത്യന്റെ കാലങ്ങളിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സമുച്ചയത്തിന്റെ പൂർവ്വഭാഗങ്ങളിൽ അതിപ്രബലരായിരുന്ന ശൈവതമതക്കന്മാർ ചെറിയൊരു ഗോളകീമന്തിലുള്ളവരായിരുന്നു. ഇതിന്റെ സ്ഥാപകൻ ഭർവാസസ് എന്ന ഗുരുവാണ്. അദ്ദേഹം ശിവപാര്യയുടെ ക്രിയാക്രമ പ്രോതിക എന്ന ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ വ്യാഖ്യാനമായ ലക്ഷ്യപ്പട്ടികയിൽ അതിന്റെ കർത്താവായ നിമ്മലമണിഗുരു ഈ ഭർവാസാധാരണ ആദ്യമായി തന്ത്രഗ്രന്ഥങ്ങൾ എഴുതിയതെന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഭർവാസാധ്വ പരാശക്തിമഹിമൻ ഇത്യാദി തന്ത്രഗ്രന്ഥങ്ങൾ രചിച്ചതായി നമുക്കു അറിവുണ്ട്. ഈ മന്ത്രലേഖനം അതിന്റെ ശാഖമന്ത്രങ്ങളിലേയും ഗുരുക്കന്മാരുടെ നാമങ്ങൾ ശിവ അല്ലെങ്കിൽ ശംഭ എന്ന പദങ്ങളിൽ അവസാനിച്ചിരുന്നു. ഭർവാസാവിന്റെ അനന്തര പാണ്ഡിത്യങ്ങളിൽ പ്രസിദ്ധരായിത്തീർന്നിരുന്നവർ സോമശംഭു, പാമശംഭു, ശങ്കരിശംഭു, കീർത്തിശംഭു, കേരളത്തിൽ ജനിച്ചവനായ വിമലശിവൻ, വിശേഷാൽ ശിവൻ എന്നിവരായിരുന്നു. ഭക്തിരാജാക്കന്മാരും കാകതിരാജാക്കന്മാരുമാണ് അവർ പ്രത്യേകമായ സന്ദേശങ്ങൾ നൽകിയത്. വിക്രമാദിത്യന്റെ കാലത്തിന് നൂറുവർഷത്തിനുശേഷം ജീവിച്ചിരുന്ന വിശേഷാൽശംഭു മന്ത്രി എന്ന ഗ്രാമത്തിൽ പല വലിയ ധർമ്മ സ്ഥാപനങ്ങൾ

ഏല്പിച്ചുത്തീർത്തതായി ശാസനങ്ങൾ തെളിയിക്കുന്നു. ഈ ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളിൽ ഒരു വിദ്യാലയവും, ഒരു പ്രസവ ആതുരശാലയും ഉൾപ്പെട്ടിരുന്നു. ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ ധർമ്മശാലകളിൽ ബ്രാഹ്മണർ മുതൽ ചണ്ഡാലർവരെയുള്ള സകല ജാതിക്കൾക്കും ആഹാരം നൽകിയിരുന്നു. ഗോളകീമഠ തുരുക്കന്മാർ അനുസരിച്ചിരുന്ന ശൈവമതവിഭാഗത്തിന്റെ മൂലതത്വം

“പാഷാണശിശവസംസ്കാരാത്”

ഭൂകതിമുക്തിപ്രദോഭവേത്”

പാഷാണശിശവതാംയാതി

ശുഭ്രസ്മ ന കഥംഭവേത്.”

എന്നായിരുന്നതിനാൽ വിശേഷപരശംഭ ഇപ്രകാരം ചെയ്യുതിൽ അതിശയിക്കാനൊന്നു മില്ലല്ലോ.

വിക്രമാദിത്യന്റെ കാലങ്ങളിലും ജൈനന്മാരിൽ ചിലർ പണ്ടത്തെപ്പോലെ ഉപവാസംകൊണ്ട് ആത്മഹത്തി ചെയ്തിരുന്നതായി ശിലാലേഖനങ്ങൾ തെളിയിക്കുന്നു. ഇതിന് സംസ്കൃതത്തിൽ സല്ലേഖനം എന്നും, തമിഴിൽ പട്ടിണിനോര്യെന്നും സംജ്ഞ നൽകപ്പെട്ടിരുന്നു. ഇതിന്റെ സ്റ്റാരകങ്ങളെ നിശ്ചയിക്കുകയും എന്നാൽ വിളിച്ചുവന്നിരുന്നത്. വിക്രമാദിത്യന് ശേഷം ഉരുവിട്ടു വീരശൈവമതാനു

സാരികളിൽ ചിലർ ഭക്തിരസത്താൽ അംഗമേദം ചെയ്തതായി നമുക്കു അറിവുണ്ട്.

വിക്രമാദിത്യന്റെ സ:പ്രാജ്യത്തിൽ അഭ്യർത്ഥത്തിന്റെ കാലത്തിൽ സാധാരണയായി സമാധാനം ഉണ്ടായിരുന്നുവെന്ന് മുമ്പ് പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. എന്നാൽ അതിന്റെ സീമകൾക്ക് സമീപമുള്ള ഭാഗങ്ങളിൽ ചിലപ്പോൾ കനകാലി മോക്ഷനം സംബന്ധിച്ച ഗ്രാമങ്ങൾതമ്മിൽ യുദ്ധംപെയ്യാറുണ്ടായിരുന്നു. ഈ ഗ്രാമയുദ്ധങ്ങളിൽ മരിച്ച വീരന്മാരുടെ സ്മരണയെ നിവർത്തിക്കുന്നതിനായി അവരുടെ ഗ്രാമക്കാരുടേ ബന്ധുക്കളും മരിച്ച വീരന്മാരുടെ രൂപവും പ്രശംസകളും കൊത്തപ്പെട്ടിട്ടുള്ള വീരകല്ലുകൾ നാട്ടിയിരുന്നു. കൂടാതെ ഗ്രാമസഭകൾ ഇവരുടെ ബന്ധുക്കൾക്ക് കുരമൊഴിപായി ഭൂമിദാനം ചെയ്യുന്നതും പതിവാണ്. ഭർത്താവിനോടുകൂടി ആത്മഹത്യ ചെയ്യുന്ന സന്തികളുടെ സ്മാരകമായ മസ്തികല്ലുകളും വിക്രമാദിത്യന്റെ പ്രജകൾ നാട്ടിയിരുന്നതായി നമുക്ക് അറിവുണ്ട്. ക്ഷേത്രപ്രതിഷ്ഠയെപ്പോഴുള്ള സകലക്രിതകളും ഈ കല്ലുകൾ നാട്ടുമ്പോൾ അവർ ചെയ്യുകയും ചെയ്തു.

വിക്രമാദിത്യന്റെ പ്രജകളിൽ ഭൂരിപക്ഷവും കൃഷിക്കാരായിരുന്നു. അക്കാലങ്ങളിലെ രാജാക്കന്മാർ

കഷ്ടകന്മാർക്ക് ഉപയോഗപ്പെടുന്ന പല മരമാത്തുവേലകളും ചെയ്യുന്നതിൽ പ്രത്യേക താല്പര്യം പുറപ്പെടുവിച്ചു. നമ്മുടെ കിമാനാമകന്റെ കാലത്തിൽ കച്ചവടത്തിനും അഭിവൃദ്ധിയുണ്ടായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ സാമ്രാജ്യത്തിലുള്ള കബേരവംശജന്മാരായ ചെട്ടികൾ വലിയ ഭാഗങ്ങൾ ചെയ്തിരുന്നതായും ശാസനങ്ങളിൽ കാണുന്നതിനാൽ അവരുടെ ഐശ്വര്യപര്യവസ്ഥയുടെ പരിമാണം നമുക്ക് സുഗ്രഹമാണ്. വിക്രമാദിത്യൻ സമീപകാലത്തിലുള്ള ഒരു ശാസനത്തിൽ ഹെറോജൻ എന്ന നഗരത്തിലെ കബേരവംശത്തിലുള്ള നാനാഭേരി വ്യാപാരികൾ അവിടെയുള്ള ദേശീശപര ക്ഷേത്രത്തിലേക്ക് തങ്ങൾ കച്ചവടം ചെയ്തിരുന്ന പരക്കുകളിൽ നിന്നു ലഭിക്കുന്ന ലാഭത്തിന്റെ ഒരു ക്ലിപ്ത അംശം കൊടുത്തുവെന്നു കാണുന്നു. ഇവർ കച്ചവടം ചെയ്തിരുന്ന പരക്കുകളെ ഇതിൽ വിവരിക്കുന്നുണ്ട്. അവ കസ്തൂരി, കംകൂപ്പ, കവരിമാൻമുടി, മാമച്ച, പടത്തി, പരുത്തിത്തൂൽ, തുടിക, മുദ്രാവയ്ക്കുന്നതിനു ഉപയോഗപ്പെടുത്തുന്ന അരക്കു, അടയ്ക്ക, ഇയ്യപ്പ, മെഴുക്, കോലിരക്കു, ചണം, കമ്പളിരോമം, കർപ്പൂരം, ചന്ദനം, പട്ടത്തൂൽ, വ്യാഘ്രചർമ്മം, സ്രീകളുടെ വസ്ത്രങ്ങൾ, ഞരനം, തകരം എന്നിവ ആയിരുന്നു. കന്തളസാമ്രാജ്യത്തിന്റെ പശ്ചിമ തുറമുഖങ്ങളിൽ അറബികൾ കുതിരകളെയും സുഗന്ധ

ഭവ്യങ്ങളേയും ഇറക്കുമതി ചെയ്തതായി നമുക്ക് അറിവുണ്ട്. അശപ്രാപിചികളിൽ പലതും കേരത്തിലെ ചെട്ടികളാധിഷ്ഠിതവെന്നുള്ളതും സ്മരണീയമാണെന്നും.

ഹിനജാതികളെന്ന് ഗണിക്കപ്പെട്ട വന്നിരുന്നവർക്കു അക്കാലങ്ങളിൽ പല അസൗകര്യങ്ങളിൽ നിന്നും കഷ്ടപ്പെട്ടേണ്ടിവന്നു. അവരുടെ കുല്യാണങ്ങളിൽ അവർക്കു ചിലതരം വാദ്യങ്ങൾ ഉപയോഗിക്കുവാൻ അവകാശമില്ല. അവരുടെ ഭവനങ്ങളിൽ വാതാമ്പനങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കുവാനോ അവയെ നല്ല നിലയാക്കുവാനോ അവർക്ക് അധികാരമില്ല. ഇന്ത്യാദി പല അസൗകര്യങ്ങളിൽ നിന്ന് അവർ കഷ്ടപ്പെട്ടിരുന്നുവെങ്കിലും ചിലപ്പോൾ രാജാക്കന്മാർ അവർക്ക് ഇവയെ നിർമ്മിക്കുന്നതിനും ഉപയോഗിക്കുന്നതിനും അനുവാദം നൽകിയിരുന്നതായും ശാസനങ്ങൾ സാക്ഷ്യം കാണിക്കുന്നു. ഇക്കാലങ്ങളിൽ ഭൂനികുതി കൂടാതെ പലതരത്തിലുള്ള കരങ്ങളും ചുമങ്ങളും പ്രജകൾ രാജാക്കന്മാർക്കു കൊടുത്തിരുന്നു. എന്നാൽ അവർക്ക് ഇവ ഭൃത്യന്മാരായിത്തീർന്നിയില്ലെന്ന് ശാസനങ്ങളിൽ നിന്ന് നമുക്ക് അനുമാനിക്കാം.

വിശ്രമാദിത്യന്റെ കാലങ്ങളിൽ പല വ്യവസായങ്ങളും അദ്ദേഹത്തിന്റെ രാജ്യത്തിൽ നടന്നിരുന്നു.

അക്കാലങ്ങളിൽ ഭാരതീയർ വസ്രുക്കൾ അന്യരാജ്യങ്ങളിൽ നിന്നും ഏകദേശം ചെയ്തിരുന്നില്ല. സ്വദേശീയ വസ്രുക്കളാണ് അവർ ധരിച്ചിരുന്നത്. മൽമലും പട്ടുവസ്രുക്കളും ഇൻഡ്യയിലുള്ള തത്തുപായന്മാർ തന്നെ നെയ്തിരുന്നു. ഓരോ വ്യവസായങ്ങളും പാരമ്പര്യേണ ഓരോ ജാതികൾ ചെയ്തുവന്നിരുന്നു. ഇരമ്പുസാമാനങ്ങൾ മുതലായവയും അവർ തന്നെ നിർമ്മിച്ചിരുന്നു. പ്രാചീനഭാരതീയരുടെ ഇടയിൽ ഖനിവ്യവസായം നടന്നിരുന്നുവെന്ന് ശാസനങ്ങൾ തെളിയിക്കുന്നുണ്ടെന്നും.

— 0 —

അദ്ധ്യായം ൮

വിക്രമാദിത്യന്റെ ഗൃഹജീവിതം

പ്രാചീന കാലങ്ങളിലെ ഭാരതീയ ഗൃഹന്മാരും പ്രഭുക്കന്മാരും ഏകദേശം പ്രകൃതി അനുഷ്ഠിച്ചിരുന്നില്ല. നമ്മുടെ കഥാനായകൻ ഈ സമ്പ്രദായം അനുസരിച്ചു അനേകം ഭാര്യമാർ ഉണ്ടാക്കിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശാസനങ്ങളിൽ നിന്നും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഏറ്റക്കുറച്ചിലുകളുടെ നാമങ്ങൾ നമുക്ക് ലഭിച്ചിട്ടുണ്ട്. അ

വർ ചന്ദലാദേവിയും, മാലലാദേവിയും, സാവലാദേവിയും, യക്കലാദേവിയും, മലയവതിദേവിയും ലക്ഷ്മാദേവിയും, എംഗലാദേവിയും പത്മലാദേവിയുമായിരുന്നു. ഇവരെ കൂടാതെ അദ്ദേഹം ചോളരാജാവായ വീര രാജേന്ദ്രന്റെ പുത്രിയേയും വിവാഹം ചെയ്തു വെന്നു മുന്യപറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലോ. ഇവരിൽ ചന്ദലാദേവിയും സാവലാദേവിയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ സാമന്തന്മാരുടെ പുത്രികളാണെന്നും, മാലലാദേവി കുന്തളരാജ്യത്തിലുള്ള ഒരു സാമന്തദോഗൻ അഥവാ ഗ്രാമക്കുറുക്കന്റെ പുത്രിയാണെന്നും നമുക്കു അറിവുണ്ട്. ഇവരുടെ പ്രത്യേക വിലപിടേക്കാതി അദ്ദേഹം ഇവർക്ക് വില ഗ്രാമങ്ങളുടെ കരം നൽകിയിരുന്നതായി ശാസനങ്ങൾ തെളിയിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.

കരമാടകത്തിനേയും കൊൽഹാ പുരത്തിനേയും ഭരിച്ചിരുന്ന ശിലാഹാര രാജാവായ മാമസിംഹന്റെ പുത്രിയും വിക്രമാദിത്യന്റെ മേൽക്കോയ്മയെ നശിപ്പിക്കുവാൻ ഉദ്ദേശിച്ച ഭോജന്റെ സഹോദരിയുമാണ് ചന്ദലാദേവി. ഈ രാജകുമാരിയെ വിക്രമാദിത്യൻ തന്റെ ഭരണത്തിന്റെ പ്രാരംഭകാലത്തിൽ നടന്ന ഒരു സ്വയംവരത്തിൽ വെച്ചു വിവാഹം ചെയ്യുകയായി ബിൽഹാണൻ വണ്ണിക്കുന്നു. ശാസനങ്ങൾ ചന്ദലാദേവിയെന്നു ഈ രാജ്ഞിയെ വിളിക്കുന്നുവെങ്കിലും ബി

ൽക്കണ്ണൻ ഇവർക്കു ചന്ദ്രലേഖാദേവിയെന്നാണ് സം
ജ്ഞാനരംകിയിരിക്കുന്നത്.

“യഥാസ്തി വിജയസ്തംഭേ പ്രശസ്തിരിവ മന്മഥോ
കരമാടപതേഃ പുത്രീത്രിജഗന്നേത്ര കാമ്മണം.
വിദ്യാധര കമാരിസാ ഗൌരീ ഭയിത ശാസനാത്
കൃതേ കന്യാപി കരുതേ സ്വയംവര മഹോത്സവം.
ചന്ദ്രലേഖേതി നാമാസ്യാശ്ചന്ദ്ര ലേഖാ സമതപിഷ്ഠ
മൃത്യുഞ്ജയമഹാമന്ത്ര മൈത്രീ മേതിമനോഭൂപഃ”

ഇപ്രകാരം അതിലാവണ്യവതിയായ ചന്ദ്രലേഖ
യ്ക്കു അഥവാ ചന്ദ്രലാദേവിക്കു സ്വയംവരം നിശ്ചയി
ച്ചിരിക്കുന്നുവെന്നു കേട്ടയുടനെ അവൾ കന്യ
ദർശ്യവതിയാണോ എന്നു അറിഞ്ഞു കൊണ്ടു വ
രുവാൻ വിക്രമാദിത്യൻ ഒരു ദൂതനെ കരമാ
ടകത്തിലേക്കു അയച്ചു. കാലവിളംബമന്യേ
ജയ ദൂതൻ തിരിച്ചുവന്നു ചന്ദ്രലേഖയുടെ അതി
ശയകരമായ രൂപലാവണ്യത്തെ വിക്രമാദിത്യനെ വ
ണീച്ചുകേൾപ്പിച്ചു. ഉടനെ അദ്ദേഹം അവളിൽ അനു
ക്രമനാശിത്തിരുകയുമ്പെയ്തു. വിക്രമാദിത്യന്റെ അംഗ
സൗന്ദര്യവത്തേക്കുറിച്ചു ചന്ദ്രലേഖയും കേട്ടിരുന്നതിനാ
ൽ ഈ രാജകുമാരി തന്റെ സ്വയംവരത്തിൽ വിക്രമാദി
ത്യനെ വരിക്കുവാൻ നിശ്ചയിച്ചിരുന്നുവെന്നും ഇതി

ന്. അവളുടെ പിതാവും അനുകൂലഭാവം പ്രദർശിപ്പിച്ചുവെന്നും ദൂതൻ അദ്ദേഹത്തിനെ ധരിപ്പിച്ചു. ഉടനെ അദ്ദേഹം കരക്കാടക രാജധാനിയിലേക്കു പോകുകയും ചെയ്തു.

അവിടെവെച്ചുനടന്ന സ്വയംവരത്തിന് അതോലു, കന്യാകുബ്ജം, ഗുർജ്ജരം, മോളം, പാണ്ഡ്യം മുതലായ ഭാരതീയ രാജ്യങ്ങളിലെ രാജാക്കന്മാർ വന്നിരുന്നു. ഇവരുടെ പരകൂടങ്ങളേയും കലമഹിമകളേയും ഒരു ചേരിചന്ദ്രാവതയെ പർണ്ണിച്ചുകേൾപ്പിച്ചുവെങ്കിലും ആ രാജകുമാരി അവരെ അഭയം വരിച്ചില്ല. ഈ സമയത്ത് അവളുടെ നാണങ്ങൾ കണ്ട ചക്രവർത്തിയുടെ വദനത്തിലായിരുന്നു പതിഞ്ഞിരുന്നത്. ഒടുവിൽ ചന്ദ്രാവത വികൃഷ്ടിതന്റെ മാലയിടയായെത്തു. ഇതുകേട്ട് അവിടെ ഉണ്ടായിരുന്ന അന്യത്ര പതികൾ കപിതരാടിണിന്നിരുന്നു വെങ്കിച്ചും പ്രബലനായ കണ്ട ചക്രവർത്തിയോടു ആത്മോധനത്തിനു പുറപ്പെട്ടാൻ അവർക്കു ധൈര്യം ഉണ്ടായില്ല. കാവ്യരീതി അനുസരിച്ചുള്ള ബിജ്ജംണന്റെ ഈ സ്വയംവരവർണ്ണന കേവലം കവിസങ്കല്പമാത്രമാണെന്നു വിചാരിക്കുവാൻ പാടില്ല. അക്കാലങ്ങളിൽ രാജപുത്രന്മാരുടെ ഇടയിൽ സ്വയംവരം നടക്കാറുണ്ടെന്ന് വിശ്വസിക്കുവാൻ വേറെ ലക്ഷ്യങ്ങളു

ണ്ട്. അതിനാൽ വിക്രമാദിത്യൻ ചന്ദ്രലാഭദേവിയെ ഒരു സ്വയംവരത്തിൽ വെച്ചു വിവാഹം ചെയ്തു വെന്നുള്ളതു് അസംഭവ്യമല്ലതാനും.

ചന്ദ്രലാഭദേവി അദ്ദേഹത്തിന്റെ അഗ്രമഹിഷി യായിത്തീർന്നിരുന്നുവെന്ന് ശാസനങ്ങൾ തെളിയിക്കുന്നു. ചന്ദ്രലാഭദേവിയിൽ വിക്രമാദിത്യൻ ജനകൻ്റെ ഏകനായ പുത്രൻ ജനിച്ചു. ഈ രാജകുമാരനെ വിക്രമാദിത്യൻ തന്റെ സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ വടക്കു പടിഞ്ഞാറു ഭാഗങ്ങളെ ഭരിക്കുവാൻ നിയമിച്ചു ജനകർണ്ണൻ പിതാവിനുമുമ്പിൽ മരിച്ചതിനാൽ മലയവതി ദേവിയിൽ അദ്ദേഹത്തിന് ജനിച്ച സോമേശ്വരനാണ് അദ്ദേഹത്തിനുശേഷം കണ്ടുളള പത്രപത്തിയാക്കിത്തീർന്നു്. ഈ സോമേശ്വരൻ ഭൂലോകമല്ലാ മാനസോല്പാദനം അഥവാ അഭിലാഷിതാർത്ഥപിന്നാമണി എന്നൊരു ഗ്രന്ഥം രചിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഇദ്ദേഹം പതിനൊന്നു വയ്ക്കു രാജ്യഭാരം ചെയ്യുകയും ചെയ്തു.

വിക്രമാദിത്യൻ മലയവതിദേവിയിൽ മൈലലാഭദേവി എന്നൊരു പുത്രി ജനിച്ചു. മൈലലാഭദേവിയെ വിക്രമാദിത്യൻ ഗോവയിലെ കട ബരാജാവും തന്റെ പ്രബലനായ സാമന്തനുമായ ജനകേശി രണ്ടാമൻ വിവാഹം ചെയ്തുകൊടുത്തു. ജനകേശിയോടുള്ള യുദ്ധം കഴിഞ്ഞതിനുശേഷം അദ്ദേഹത്തിനെ തന്റെ മിത്ര

മാക്കുവാനാണ് വിക്രമാദിത്യൻ ഇപ്രകാരം ചെയ്തതെന്ന് നമുക്കു അനുമാനിക്കാം. ഇതുപോലെ തന്നെ തന്റെ അതിപ്രബലനായ സാമന്തൻ ഭോജനമായി അദ്ദേഹത്തിന് വിവാഹബന്ധം ഉണ്ടായിരുന്നു മുന്പു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടെല്ലോ. ഈ ഉദാഹരണങ്ങളിൽനിന്നും അദ്ദേഹം വിവാഹബന്ധം മൂലം തന്റെ പ്രബലനായ സാമന്തനോടൊര തന്റെ വശത്താകുന്ന നയം അനുവർത്തിച്ചിരുന്നുവെന്നു വിശദമാകുന്നുണ്ടെല്ലോ. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ബഹുഭാര്യത്വത്തിനും ഈ നയം ഒരു കാരണമായിരുന്നിരിക്കാം.

വിക്രമാദിത്യന്റെ വിരോധങ്ങളിൽ ഒന്ന് നായാട്ടായിരുന്നു. അന്നത്തെ കാലങ്ങളിൽ രാജാക്കന്മാർ മാത്രമല്ല പ്രജകളിൽ പലരും നായാട്ടിൽ താല്പര്യം പ്രദർശിപ്പിച്ചിരുന്നു വിക്രമാദിത്യന്റെ ഒരു നായാട്ടിനെ ബിൽഹനൻ വണ്ണിക്കുന്നുണ്ട്.

“വിഹാരമോഗ്യേഷു ദിനേഷു തേഷു
ദേവശ്ചക്യാനപയ ചക്രവർത്തി
മൃഗേന്ദ്രഗാമീ മൃഗയാം വിധായാമു
സന്ദർശജഗാമസപഭുജാജ്ജിതശ്രീഃ

.....

പാപർദ്ധിലീലാ സരസീമകാളാഃ
കൃതാന്തഭൂതാമൃഗപോതകാനാം

ഫിംസാ കോക്കോളവചിത്രവണ്ണാഃ
 ശപാനഃപ്രസസ്രുഃ പുരതസ്തദീയാഃ
 ത്രൈലോക്യലംഘനകരുഹലിനാഹയേന
 ദേവകീയന്തമാപിമാഗ്ഗ്വസൈവിലംഘ്യ
 കണ്ഠാന്തസംഘടിത നേത്രപുഷ്പാഭർശ
 വ്യാലോലമത്ത ഹരിണാനിവനാന്തരാണി.
 സാർധംപ്രിയേണകിയതാപി പരിഗ്രഹേണ
 സപ്രാവിശദപി ശഭകീർത്തികൃതാവതംസഃ
 നീരസ്യനീലനി മുഖപ്രമുഖരക്തദാളി
 പ്രകാശിതാക്ഷകിരണാസുഗിരികുലീഷു.
 ദേവസ്യവിക്രമനിയേരഥ സുകരാണാം
 കേശലാസകാരി കരിണാ മിവ ചക്രവാളം
 സ്തിഘ്ര ദപാഘ ഗൃഹിണീ പരിമുഖമാന
 മസ്താ സുഗന്ധി മുഖവാളകമാവിരാസീത്.
 ഗതപാപദാനി കത്തിമിത് പുരതഃ സഗർവ്വം
 പൃഷ്ടസ്ഥിതാ ച പ്രതിമുഖഃ പ്രതിപാലയന്തം
 യാണേന തത്രകരി പീവര ഭേദമേകം
 കണ്ഠാന്തരേ ക്ഷിതിപതിഃ ക്ഷപയാം ചകാര.
 കേമിന്നിപേതൂര വന്തേ സഹ മാർഗ്ഗണേന
 മാഗ്ഗ്വം കിയന്ത മപി കോപിഗതാഃ സശല്യാഃ
 ചേതഃ കറോര ശരധോരണി പാതഭീത്യാ
 കേശലസ്ഥലീഷു വിഷമാസുപരേ വരാഹാഃ

വിപര്യയം പൂർവകമാതുതസ്യ
 ലാലുക്യ ഭൂപാല ശരശ്ചകാര
 പപാതയന്നഷ്ട ധൃതിർവാരാഹ
 സ്തം വിഹപാലാംഗം വസുധാബജാര.
 ക്രോഡഃ സക്രീഡ്മേതേന
 തരൈനാരാഹ കീലിതഃ
 ലീലാമാലാനബലസ്യ
 ദധ്രേമുശസ്യ ദന്തിനഃ

.....

ബിൽഫണന്റെ ഇത്യാദി വണ്ണനകളിൽ നിന്നും വിക്രമാദിത്യൻ യുദ്ധങ്ങളിൽ കാണിച്ച സാമത്വവും വേട്ടയിലും പ്രദർശിപ്പിച്ചിരുന്ന അവനുമേൽ അനുമാനിക്കാം.

തന്റെ നാമത്തെ നിലനിർത്തുന്നതിനായി വിക്രമ വർഷത്തെ സ്ഥാപിച്ചതു കൂടാതെ വിക്രമാദിത്യൻ വിക്രമപുരം എന്ന ഒരു നഗരത്തെ നിർമ്മിച്ചു. ഇത് കലാഡ്ഗി ജില്ലയിലുള്ള അരസബീഡിയാണ്. ഇതിനു സമീപം അദ്ദേഹം വിഷ്ണുകമലാവിലാസി ക്ഷേത്രം പണി കഴിപ്പിക്കുകയും ഒരു വിസ്തീർണ്ണമായ കുളം കഴിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കാലത്ത് കല്യാണനഗരം കൂടാതെ നൈസാമിന്റെ രാ

ജ്യോതിന്റെ പശ്ചിമഭാഗത്തുള്ള ഏതഗിരിയും ഒരു രാജധാനിയായിരുന്നുതാനും.

വിക്രമാദിത്യന്റെ ആശ്ചര്യകരമായ ഭാനശീലത്തെ ബിൽഫണൻ ഇപ്രകാരം വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു.

“ഭൈരവസദാനാനി മഹാന്തിഷ്ടാധര
പ്രതാപശാലീ പ്രതിപർവ്വപാത്ഥിവാ
തദന്തികാദ്രാനജലൈഃ സകർഭമാ
നിപാതഭീത്യേവകലിഃ പലായിതഃ.
അധരതതുംഗേഷുസുവർണ്ണ രാശിഷ
പ്രഭാനശീല സ്തൂണബലിമേവസഃ
ബഭ്രുവലോഭാസ് പമേന്യുഭൂ പതേ
യുശഃ പരംചന്ദന പിണ്ഡപാണ്ഡുരം.
സുവർണ്ണദാന പ്രചണേത്രശങ്കിതഃ
സുവർണ്ണശൈലഃ ശിഖരൈസമുന്നതൈഃ
സമസ്തപൂശത് പാദപിണ്ഡശങ്കയാ
വിപാണ്ഡുരതപാത്ഥിവേന്ദു മണ്ഡലം”

ഇപ്രകാരമുള്ള അമിതമായ നിയതകാലിക ഭാനങ്ങൾ പ്രാചീനഭാരതീയ ഗ്രന്ഥാരിൽ ചിലർ ചെഴ്ത്തിരുന്നുവെന്ന് പ്രസിദ്ധ സഞ്ചാരിയായ യുവാൻ ചവാങ് സാക്ഷ്യീകരിക്കുന്നുണ്ട്. വിക്രമാദിത്യന്റെ ശാസനങ്ങളിലും അദ്ദേഹം അനേകം മഹാ ഭാനങ്ങൾ ചെഴ്ത്തി പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതിനാൽ ബിൽഫണൻ

ന്റെ വണ്ണന കേവലം അതിശയോക്തിയല്ലെന്ന് നമുക്കു വിശ്വസിക്കാം.

വിക്രമാദിത്യൻ മരിച്ചത് ഏ. ഡി. ൧൧൨൩ നും ൧൧൨൪-നും മദ്ധ്യേയായിരുന്നു. അപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന് കുറഞ്ഞപക്ഷം എൺപതു വയസ്സ് ഉണ്ടായിരുന്നിരിക്കണം. അദ്ദേഹത്തിന്റെപ്പോലെ ഇത്ര ദീർഘകാലം രാജ്യം ഭരിച്ച ചലുകൃത്യ പന്മാർ ചേരെ അത്രാതന്നെ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മരണാനന്തരം അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുത്രനായ സോമേശ്വരൻ ഭൂലോകമല്ലനും, സോമേശ്വരൻ ശേഷം അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുത്രനായ ജഗദേകേശ്വരനും തൈലപനും കന്തളത്തെ ഭരിച്ചു. തൈലപന്റെ കാലത്തിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഒരു മഹാമന്ത്രിയേക്കാൾ കൂടുതൽ വിപരീതമായ ബിജ്ജലൻ കന്തളസിംഹാസനം കൈവശപ്പെടുത്തി. ബിജ്ജലന്റെ വധത്തിനു ശേഷം തൈലപന്റെ പുത്രനായ സോമേശ്വരൻ അല്പകാലം കന്തളത്തെ ഭരിച്ചു. എന്നാൽ കാലവിളംബമെന്നു ദേവഗിരിയാദവനായ ഭില്ലമന്ത്രാധ്യക്ഷനായ ബല്ലാലൻ രണ്ടാമനും ക്രമമായി രാജാവായ രാജഭവനം കൂടി കന്തളസാമ്രാജ്യത്തെ പങ്കു വെച്ചെടുത്ത് അവരുടെ സാമ്രാജ്യങ്ങളിൽ ചേർത്തു. ഇപ്രകാരം വിക്രമാദിത്യന്റെ സാമ്രാജ്യം അദ്ദേഹത്തി

ന്റെ മരണത്തിന് ഒരു ശതാബ്ദത്തിനു ശേഷം നശി
ക്കുകയും ചെയ്തു.

ഇപ്രകാരം ക്ഷണഭംഗമായ ഒരു സാമ്രാജ്യ
ത്തെ സ്ഥാപിച്ച വിക്രമാദിത്യൻ ഒരു മഹാനാണോ?
തന്റെ ജ്യേഷ്ഠന്റെ കൈവശത്തുനിന്നും കന്തളസാമ്രാ
ജ്യം അപഹരിച്ച് ആ ജ്യേഷ്ഠനേയും തന്റെ അനുജ
നേയും ഒരുപോലെ കാരാഗൃഹത്തിൽ പാപ്പിച്ചവനും
ഇന്ദ്രധനിഗ്രഹമില്ലാത്തവനുമായ വിക്രമാദിത്യൻ ഒരു
മാതൃകാപുരുഷനാകുന്നത് എങ്ങിനെ? ഈ ചോദ്യ
ങ്ങൾ ന്യായമായി പലക്കും ചോദിക്കാവുന്നതാണ്.
ഇതിന് ഉത്തരമായി വിക്രമാദിത്യൻ ഒരു മാതൃകാപു
രുഷനല്ലെന്ന് ഈ ഗ്രന്ഥകർത്താവ് മുൻപുതന്നെ സൂ
ചിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ട്. അതിനെ ഇവിടെ വീണ്ടും വ്യക്ത
മായി ചെയ്യുന്നതുകൂടും ചെയ്തുകൊള്ളുന്നു. എന്നാൽ
മഹാൻ എന്ന പദത്തെ വിക്രമാദിത്യൻ അർഹിക്ക
ണമെന്നുള്ളതിന് യാതൊരു സംശയവുമില്ലതാനും.

ചരിത്രപുരുഷനുമായ പ്രാചീന ഭാരതീയചക്ര
വർത്തികളിൽ ഏറ്റവും പ്രസിദ്ധി നേടിയിരുന്നത്
അശോകമുതലും, സമുദ്രഗുപ്തനും, ഹർഷവർമന
നാണു്. മെഴുസാമ്രാജ്യസ്ഥാപകനായ ചന്ദ്രഗു
പ്തന്റെ മരണാനന്തരം അശോകൻ തന്റെ നാമ
സഹോദരനായും വധിച്ചു. രാജ്യം സ്വാധീനപ്പെട്ടു

ത്തിയെന്ന് ഒരു കഥയുണ്ട്. ഈ കഥ വിശ്വാസയോ
 ഗ്രമല്ലെങ്കിലും അശോകനും അദ്ദേഹത്തിന്റെ
 ജ്യേഷ്ഠനായ സുസീമനുമായി മെയ്യുസിംഹാസനത്തി
 നു ചേർന്നിരുന്നപ്പോൾ ഉടവിൽ തന്റെ ജ്യേഷ്ഠ
 നെ തോൽപ്പിച്ച് അശോകൻ രാജാവായിത്തീർന്നു
 വെന്നും ഉള്ള സംഗതി നിർവ്വിവാദമാണ്. ഇതിനും
 വിക്രമാദിത്യൻ തന്റെ ജ്യേഷ്ഠനോടു പ്രവർത്തിച്ചുകാൽ
 ണ്തിനും അധികം വ്യത്യാസമില്ല. അശോകന്റെ അ
 നന്ദപുരത്തിൽ അനവധി സ്ത്രീകളുണ്ടായിരുന്നുവെന്നും
 എല്ലാവരും സമ്മതിക്കുന്നതാണ്. ഈ വിഷയത്തി
 ലും അദ്ദേഹം വിക്രമാദിത്യനിൽ നിന്ന് അധികം
 വ്യത്യാസപ്പെട്ടിരുന്നില്ല. അശോകന്റെ മരണത്തിനു
 ശേഷം അമ്പതുവർഷം കഴിയുന്നതിനു മുമ്പിൽ പശ്ചാ
 ത്തിന്ത്യൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പിൻഗാമിയായ ബു
 ഹദ്രമനെ വധിച്ച് മെയ്യുസാമ്രാജ്യത്തെ കൈപശ
 പ്പെടുത്തി. വിക്രമാദിത്യന്റെ സാമ്രാജ്യം അദ്ദേഹ
 ണ്റെ എഴുപതുവർഷമെങ്കിലും അർജ്ജിവിച്ചു. ഈ
 സംഗതിയിലും അവർ തമ്മിൽ അധികം വ്യത്യാസം
 നും കാണുന്നില്ല. യുദ്ധസാമർത്ഥ്യത്തിൽ അശോകൻ
 വിക്രമാദിത്യനോടു കീഴെ നിൽക്കുകയുണ്ടായില്ല. ഭരണസാമ
 ഥ്യത്തിൽ വിക്രമാദിത്യൻ അശോകന് നമുക്ക് അ
 റിയാവുന്നിടത്തോളം അധികം പിന്നിൽ നിൽക്കുന്നി
 ഏന്നാലും അശോകൻ അതിപ്രസിദ്ധനാകിത്തീ

ന്നു. നേരെമറിച്ച് വിക്രമദിത്യന്റെ നാമം ഭാരതീയരിൽ ശ്രീപക്ഷം ജനങ്ങൾ കേട്ടിരിക്കുകപോലുമില്ല താനും.

ഇതിന്കാരണം എന്താണ്? ഇതിനു അടിസ്ഥാനം വല്ലതും ഉണ്ടോ? അശോകൻ കന്തളസാമ്രാജ്യത്തിനെക്കാൾ വലുതായ ഒരു സാമ്രാജ്യം ഭരിച്ചുവെന്നുള്ളതു് ഇതിനു ഒരു കാരണമായി നമുക്കു പരിഗണിക്കാം. കണ്ടാമതു വിക്രമദിത്യൻ ശാസനങ്ങൾ മുഖേന ധർമ്മതത്വങ്ങളെ പ്രചാരത്തിൽ വരുത്തുവാൻ ശ്രമിച്ചിരുന്നില്ല. കൃത്യനിഷ്ഠയിലും ബുദ്ധിസാമർത്ഥ്യത്തിലും അവർ തമ്മിൽ അധികം വ്യത്യാസമുണ്ടായിരുന്നില്ല. സാമ്രാജ്യവൈപുല്യം മാത്രമല്ല ഒരു ധൂപനെ മഹാനായിത്തീർക്കുന്നതു്. ധർമ്മതത്വങ്ങളെ പ്രസംഗിച്ചതുടക്കം ഒരു രാജാവും മഹാനാകുന്നില്ല. അസാധാരണമായ ബുദ്ധിശക്തിയുള്ളവനും, ആ ബുദ്ധിശക്തിയെ മഹത്തമമായ രീതിയിൽ പ്രയോഗിക്കുന്നവനാണു യഥാർത്ഥമായി മഹാൻ എന്ന പദത്തിനെ അർഹിക്കുന്നതു്. മഹാനും മാതൃകാ പുരുഷനും തമ്മിൽ വ്യത്യാസമുണ്ടു്. ഒരു മഹാൻ ഒരു മാതൃകാപുരുഷനായിരിക്കണമെന്നില്ല. മാതൃകാപുരുഷനെ പറയുന്നതു് അവരുടെ ജീവിതക്രമത്തെ അടിസ്ഥാനപ്പെടുത്തിയാണ്. പ്രസിദ്ധരായിത്തീരാത്ത അനേകം

മാതൃകാപുരുഷന്മാരാണ്. മഹാത്മാരെല്ലാവരും മാതൃകാജീവിതവും നയിച്ചിരിക്കണമെന്ന നിർബന്ധമുണ്ടെങ്കിൽ ലോകത്തിലുള്ള മഹാത്മാക്കളുടെ സംഖ്യ ഇക്കാര്യത്തിൽ അതീതമായിത്തീരുന്നതായി സംശയിച്ചു. ഇതേത്തുടർന്ന് അനുസരിച്ച് അശോകൻ മഹാനെന്ന നാമത്തെ യഥാർത്ഥമായി അർഹിക്കുന്നു. എന്നാൽ വിക്രമാദിത്യൻ അതിന് അർഹനല്ലയോ? അദ്ദേഹം തന്റെ അസാമാന്യ ബുദ്ധിശക്തിയെ പ്രശംസിക്കുന്നവരിൽ ഉപയോഗിച്ചുവെന്നും തന്റെ കർമ്മശാല പ്രജാപരിപാലനത്തെ കൃത്യനിഷ്ഠയോടെയും നിർവ്വഹിച്ചുവെന്നും മനഃപൂർവ്വമായി വിവരിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഇതിൽനിന്നും വിക്രമാദിത്യൻ മഹാനെന്ന പദത്തിനെ സർവ്വവിധമായും അർഹതയുണ്ടെന്നു വിശദമാകുന്നുണ്ടല്ലോ.

ഇനി നമുക്ക് വിക്രമാദിത്യനെ പ്രസിദ്ധനായ സമുദ്രഗുപ്തനോട് താരതമ്യപ്പെടുത്തിക്കൊണ്ട് ഭാരതീയ നെപ്പോളിയൻ എന്ന പാശ്ചാത്യപണ്ഡിതന്മാർ അഭിധാനം നൽകിയിരിക്കുന്ന ഈ പത്രപത്തിലുത്തര ഇൻഡ്യയെ ആസകലം കീഴടക്കുകയും ദക്ഷിണപഥത്തിന്റെ ചുരുവഭാഗത്തിൽ കാഞ്ചീനഗരംവരെയുള്ള രാജാക്കന്മാരെ വെല്ലുകയും ചെയ്തു. ദക്ഷിണപഥത്തിലെ രാജാവായ വിക്രമാദിത്യൻ കാര്യരൂപം

വരെ ചെന്നുവെന്ന് നമുക്ക് അറിവുള്ളതിനാൽ ഈ വിഷയത്തിൽ സമുദ്രഗുപ്തനും വിക്രമാദിത്യനുമായി അധികം വ്യത്യാസമില്ല. പ്രാകൃതീകപ്രതിബന്ധങ്ങളെ തന്റെ സൈന്യത്തെക്കൊണ്ട് വെല്ലുന്നതിൽ സമുദ്രഗുപ്തൻ അതിശയനീയമായ സാമർത്ഥ്യം പ്രദർശിപ്പിച്ചു. വിക്രമാദിത്യൻ ഇതിന് ഇടവന്നിട്ടില്ല. അദ്ദേഹം ചേരരാജാവുമായി യുദ്ധം ചെയ്തപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന് മലകളും മറ്റും കടക്കേണ്ടതായി വന്നെങ്കിലും ഇതിനെക്കുറിച്ച് അധികം വിവരങ്ങൾ നമുക്ക് ലഭിച്ചിട്ടില്ലാത്തതിനാൽ ഇതിനെ ഇവിടെ നാം നിസ്സാരമായി പരിഗണിക്കുന്നു. വിക്രമാദിത്യൻ അശ്വമേധയെ ന്യായകത്വത്തിലാണ് അസാധാരണ നൈപുണ്യം പ്രദർശിപ്പിച്ചത്. പ്രാകൃതീകപ്രതിബന്ധങ്ങളെ സൈന്യസമേതം അധികം നഷ്ടങ്ങൾ കൂടാതെ കടക്കുന്നതിനാണ് അധികം സാമർത്ഥ്യം വേണ്ടത്. അതിനാൽ യുദ്ധസാമർത്ഥ്യത്തെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം വിക്രമാദിത്യൻ സമുദ്രഗുപ്തന്റെ അല്പം പുറകിൽ നിൽക്കുവാനേ അർഹതയുള്ളൂ. ഭരണവൈദഗ്ദ്ധ്യത്തിലും കലാനൈപുണ്യത്തിലും അവർ സമന്മാരാണെന്നും.

വിക്രമാദിത്യൻ ഹർഷവർദ്ധനനോളം കലാനൈപുണ്യം ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. എന്നാൽ യുദ്ധസാമർത്ഥ്യത്തിലും ഭരണസാമർത്ഥ്യത്തിലും അവർ സമന്മാരാണ്.

രാജാജ്ഞാപനത്തിലെ പ്രസിദ്ധ രാജാജ്ഞാപനം
 രാജാജ്ഞാപനം താമസമുണ്ടാകുന്നതിനോക്കിയാ
 ത് അദ്ദേഹം തന്റെ ചുർവ്വീകനായ പുലകേശിയുടെ
 സമനാഭനായും, അദ്ദേഹത്തിന് രാജാജ്ഞാപനം ക
 ന്നാമനാഭനായും ഭരണസാമർത്ഥ്യം കറയുമെന്നും നമു
 ക്കു കാണാം. എന്നാൽ അദ്ദേഹത്തിന് ഇവർ രണ്ടു
 പേർക്കും ഇല്ലാത്ത കലാകൈപ്പുണ്യം ഉണ്ടായിരുന്ന
 താനും.

വിക്രമാദിത്യന്റെ കാലത്തിൽ ഭാരതവംശ
 ത്തിന്റെ സ്വയംഭരണം അവസാനിക്കുകയും ചെയ്തു
 വെന്ന് മുമ്പു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലോ. പത്താം ശതാബ്ദ
 ത്തിന്റെ അന്ത്യകാലത്തു മുതൽ മഹാമൗര്യൻ നിര
 ന്തരമായി ഇന്ത്യയെ ആക്രമിക്കുവാൻ തുടങ്ങി. പ്ര
 ബലവന്മാരായ ഈ വിദേശീയരുടെ ആക്രമണങ്ങളിൽ
 നിന്ന് ഭാരതത്തിനെ രക്ഷിക്കുന്നതിനായി അക്കാ
 ലങ്ങളിലുണ്ടായിരുന്ന ഭാരതീയഗുഹന്മാരുടെ കൈ.
 ഇത് സാധിക്കണമെങ്കിൽ ഭാരതീയഗുഹന്മാർ എ
 ല്ലാവരും യോജിച്ചു പ്രവർത്തിക്കേണ്ടിയിരുന്നു. ഇതിന്
 അക്കാലത്തെ ഗുഹന്മാർ വിമുഖന്മാരായിരുന്നു. മിർ
 ഘട്ടാലിയാൽ ഭാരതമാതാവിന്റെ ആസന്നമായ സ്വ
 തന്ത്രനഷ്ടത്തെ അറിഞ്ഞ് അതിനു വേണ്ട പരിഹാ
 രമാർഗ്ഗങ്ങൾ അസാമാന്യബുദ്ധിശക്തിയുള്ള വിക്രമാദി

തൃസ് പോലും ചെയ്തിരുന്നില്ല. ഇതാണ് വിക്രമാദി
 തൃസ് രാജനയത്തിനുള്ള ഒരു പ്രധാന ഭൂഷണം. ഇ
 പ്രകാരം ചെയ്യുന്നതിനു പകരം അദ്ദേഹം മഹമ്മദ്
 നാർ ആദ്യം ആക്രമിക്കുന്ന ഉത്തരഇൻഡ്യയിലേയും
 ഗുജറാറ്റിലേയും ഗുപ്തന്മാരെ തന്റെ നിരന്തരമായ
 ഉള്ള യുദ്ധങ്ങൾ ചെയ്ത് ബലഹീനരാക്കിത്തീർത്തു. ഇ
 തിനാൽ ഇദ്ദേഹത്തിന് പ്രസിദ്ധന്മാരായ രാജനയ
 മന്ത്രിമാരുടെ മുമ്പാകെ നിൽക്കുവാൻ അവകാശ
 മില്ല. എന്നാലും മുൻപു വിവരിച്ച പല സംഗതിക
 ളിൽ റിന്നം വിക്രമാദിത്യൻ ഭാരതത്തിന് അപകാശ
 മായിത്തീർന്നിരുന്ന ഗുപ്തന്മാരിൽ ഒരുവനാണെന്നു
 ജ്ഞതിന് സംശയമില്ലതാനും.

ശുഭം.

